

/מתני'/. המוכר את הבית, לא מכר יציע¹, ואף על פי שהיא פתוחה לתוכו. ולא את החדר שלפנים הימני². ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה

¹ עי' ש"ע (ח"מ סי' ריד ס"א): המוכר דבר שיש לו תשמישים, לא מכר את התשמישים אלא אם כן פירש. כיצד, מכר את הבית לא מכר את היציע סביבות הבית אע"פ שהוא פתוח לתוכו, ויש אומרים אפילו מכר לו מצרים החיצונים, במה דברים אמורים: כשהיה רוחב היציע ארבע אמות או יותר, אבל פחות מזה הרי הוא בכלל הבית אפילו אינו פתוח לתוכו, וכן העלייה שעל גבי הבית הפתוחה לתוכו בארובה פירוש: כמו חלון שבגג הבית שהוא קרקעית העליה במעזיבת הבית, הרי הוא בכלל הבית. הגה: וכל זה לא מיירי אלא בשעת המכר או מתנה, אבל מי שהודה שמכר ביתו או נתנו לחבירו, הכל בכלל דאין צריך להודות רק על הכלל ולא על הפרטים:

לא מכר את היציע סביבות הבית - בנין קטן בנוי בצד הכותל (סמ"ע).

אף על פי שהוא פתוח לתוכו - פירוש, שאין לה פתח אחר, אלא שמן הבית נכנסים לתוכה, אפ"ה לא אמרין שבטלה גבי בית, להיות נמכר עמה, מסתמא (סמ"ע)

מצרים החיצונים - פירוש, כשכתב לו מצרי הבית שמכר לו מד' רוחות כנהוג, היציע בנוי דרך משל בצד כותל דרום מהבית, והוא לא כתב לו "מצר דרום מביתי הוא היציע", אלא כתב לו למיצר דרום, הבית או החצר העומד משם והלאה לצד דרומי, לא אמרין שמכר לו גם היציע העומד בתוך המיצר, אלא אמרין, דהוצרך לכתוב לו מיצר שניכר, משא"כ היציע דאינו ניכר כל כך (סמ"ע).

הפתוחה לתוכו בארובה במעזיבת - פירוש, שאין להעליה פתח אחר, רק שעולין מהבית דרך סולם להעליה בתוך ארובה שנעשה במעזיבת תקרת הבית, אז אמרין שהיא ג"כ נקרא בית ומכר בכלל הבית, כיון שהוא על גביו, משא"כ יציע הבנוי מן הצד, כשהוא רחב ד' אמות (סמ"ע).

מי שהודה שמכר כו' - דוקא בהודה דרך סיפור בעלמא אמרין דאף דלא פירש כל הפרטים קנה גם הפרטים, אבל אם כיון המוכר או הנותן להקנותו בהודאה זו, ודאי צריך לפרט כל הפרטים, כיון דזה תחילת קנינו, אף שאומר בלשון שהקנהו לו כבר (סמ"ע וט"ז).

² עי' ש"ע (ח"מ סי' ריד ס"ב): המוכר את הבית לא מכר את החדר שלפנים ממנו, אע"פ שמכר לו מצרים החיצונים, ויש אומרים דוקא בחדר שרחב ארבע אמות, ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים ויש לו רוחב ארבע אמות, ולא את הבור, פירוש: בור בחפירה דות בבנין, ולא את הדות, אע"פ שכתב לו שמכר לו עומקא ורומא, ואע"פ שמכר לו המצרים החיצונים. הגה: וכתב לו גם כן ולא שייך בזבזא אילין כלום, ויש חולקין אם כתב לו ולא שייך וכו', וצריך המוכר לקנות לו דרך מהלוקח כדי להכנס לבור זה או לדות זה ששייר, ואם א"ל מכרתי לך הבית חוץ מהבור או הדות אינו צריך לקנות לו דרך, וכן המוכר בור או דות בלבד אין הלוקח צריך לקנות לו דרך, אלא נכנס לתוך ביתו של מוכר עד הדות וממלא. במה דברים אמורים: שאין ללוקח דרך אחר חוץ מזה, אבל אם יש לו דרך אחר אין לו דרך בביתו של מוכר:

את החדר שלפנים ממנו - רגילין היו לבנות חדר לפנים מהבית, להצניע שם ממונם וכליהן, ואין תשמישן לדור בו כתשמיש הבית והיציע, משו"ה י"א דאף שאין בו ד' אמות וגם הוא בתוך המצרים, אינו נמכר בכלל הבית, משא"כ ביציע, שאם אין בו ד' אמות והוא בתוך המצרים דהוא נמכר בכלל הבית כמ"ש בסעיף א', וזה לכ"ע, והי"א ברמ"א (סעיף א' וב') ס"ל דדין חדר ויציע שוים הם (סמ"ע). וכן כל חלק של הבית שלא עומד לתשמיש דיו, כמו מערה וכו' (ש"ך * הרש"ד ט), המוכר בית, אין לקונה זכות בשום דבר שבחצר, כמו תנור ובית הכסא, דבית לחוד מכר לו ולא שום דבר חוץ לבית. וכן אין לו שום תשמיש ג"כ בחצר. ואפי' בנותן מתנה, דאמרין דנותן בעין יפה הוא נותן יותר מן המוכר, היינו במה שהוא תוך הבית. וכן כל המוכר בית, יש לו לקונה דרך ליכנס בו בחצר, ואפי' היה יכול לפתוח פתח בכותל א' מן הבית למקום אחר, כיון שהיה לו פתח פתוח לחצר בשעה שקנה, יש לו דרך ליכנס בו, אעפ"י שלא הזכיר לו דרך, ומשמע דוקא דרך שהיא כניסה ויציאה, אבל לא שום תשמיש בחצר. ואם מכר לו או נתן במתנה בית שדר בו היום פלוני, אין ראייה מכאן כי

כמו שפלוני היה דר בה והיה משתמש בחצר ובבית הכסא ותנור ובור וכמו כן ישתמש זה כי לא הזכיר שפלוני היה דר בו אלא לסימן בעלמא להודיע אי זה בית היה נותן (ש"ך * המב"ט), כתב בשטר מכירה "הבית שאני דר בו ותשמישו", ואין לבית ההוא שום תשמיש אלא באותו החצר, כי אין לה אלא פתח א' הפתוח לחצר הזו, שאין שום כניסה ויציאה בבית כי אם דרך החצר, והפתח הוא פתוחה לאמצע החצר, ותשמישי השירותים ותנור הם בחצר בצד הבור. ואפילו אם אח"כ נתן הבית השני לאחר, אין לשני שום תשמיש בחצר, אפי' הזכיר בפירוש בשטר מתנה שנותן לו תשמיש בחצר בבית הכבוד ובתנור, לא יכול, כיון שנתנו כבר (ש"ך * המב"ט), הכותב דירה לפלוני, אפילו שבשעה שכתבה היא אחרים דרים בו יחד עם הנותן והמקבל, אין לאחרים הדרים שום זכות (ש"ך * המב"ט), א' מכר קרקע, וב' עדים טוענים שכלל בדבריו תשמיש מסוים, וב' עדים טוענים שלא כללו, אין כאן טענה קרקע בחזקת בעליה עומדת, שיש ספק בעצם המכירה, אמנם אם ראובן נתן לשמעון זכות

גבוה עשרה טפחים. ר' יהודה אומר: אם יש לו צורת פתח, אף על פי שאינו גבוה י' טפחים, אינו מכור.

גמ'. מאי יציע. הכא תרגימו: אפתא. רב יוסף אמר: בדקא חלילה. למאן שאמר אפתא לא מזדבנא, כ"ש בדקא חלילה לא מזדבנא. למ"ד בדקא חלילה, אבל אפתא מזדבנא. תאני רב יוסף, שלש שמות יש לו: יציע, צלע, תא. יציע, דכתבי: היציע התחתונה חמש באמה רחבה. צלע, דכתבי: והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים. תא, דכתבי: והתא קנה אחד אורך וקנה אחד רחב ובין התאים חמש אמות. ואי בעית אימא, מהכא: כותל ההיכל שש, והתא שש, כותל התא חמש. אמר מר זוטרא: והוא, דהוי ארבע אמות. אמר לו רבינא למר זוטרא: לדידך שאמרת עד דהוי ארבע אמות, אלא מעתה, גבי בור דתנן: לא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא, ה"נ אי הווי ארבע אמות, אין, אי לא, לא. הכי השתא, התם הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד, הכא אידי ואידי חדא תשמישתא היא, אי הוי ד' אמות, חשיב, ואי לא, לא חשיב.

ולא את החדר שלפנים הימנו. השתא יציע לא מיזדבן, חדר מיבעיא.

השתמשות במקום, בתנאי שאם שמעון ימכור את הבית אין לקונה זכות השתמשות ומת שמעון, אין ליורש זכות השתמשות (ש"ך * הרא"ח), ראובן היה לו בית ונפלו בו הקורות ונשאר האבנים והקורות נתן ולא בנאו, לסוף נפטר ונתן חצי הבית לשתי בנותיו והחצי הנשאר נתן לאשתו ושאר מטלטלין, וטוענות הבנות הקורות והאבנים שנפלו מן הבית הם בכלל מתנת חצי הבית, והאשה טוענת שכל הקורות והאבנים הם בכלל מטלטלין שנתן לה. הדין עם הבנות כיון שהיו הקורות והאבנים ברשות ראובן ולא שלח בהם יד למוכרן נראה שהיה בדעתו שאם תשיג ידו שיחזור לבנות הבית, ואפילו במכר דינא הכי [שאם מכר חצי מהבית למישהו הקורות ואבנים בכלל כל זמן שלא מכרם] (קצה"ח), אחד שצויה בצואת שכיב מרע לתת ביתו עם כל החדרים לראובן, ויש שם בבית שני חדרים שתשמישן שוה לשל בית, ועוד יש שם חדרים המושכרים למוכרי קמח, ראובן קנה את כולו. והוא הדין אם רק אמר "בית ועם כל החדרים", כיון שאין בבית יותר משני חדרים שתשמישן כתשמיש הבית, על כרחך מה שאמר "כל החדרים", כולל הכל אף אותן שאין תשמישן כתשמיש הבית, שגם הם נקראים חדרים. ואפילו לא אמר "כל", גם חדרים אלו בכלל, שתיבת חדר פתרונו שאין תשמישו כשל בית כו'. אמנם אם החדרים הם לא רק לאחסון אלא גם למכור אינם "חדרים" אלא "חנויות", וחנויות אף בחצר אין נמכרין אלא א"כ רוב תשמישן לגאון, אבל כל הנ"ל רק במקום שאין שם מנהג, וכן במקום שאין קורין "בית" אלא לבית לבדו, או שקורין בית לבית ולכל סביבותיו ולכל שעל גביו, הולכין אחר הלשון שאנשי המקום כו', והדבר ידוע דבזמנינו לשון בית פתרונו על כל הבניינים והחדרים העומדים על קרקע השייך לו כל גבולו מסביב כו'. אך צ"ע בלשון המצוה, שכפי המדומה אמר בלשון אשכנז, רק שהעדים העתיקו בלשון הקודש, וכפי שמות הערוכים באותו מקום בלשון אשכנז, הולכים אחריהם, והעדים נאמנים להעיד באיזה לשון אמר המצוה, ואין בו משום חוזר ומגיד, כל שלא יהא סתירה גדולה למשמעות הלשון הכתוב בשטר כו', ועיין מה שכתבתי לקמן (סי' רטו סק"י) (פ"ת).

דוקא בחדר שרחב ארבע אמות - "ל דוקא בלשון "בית", משמע לכל תשמישי בית, ואפילו תשמישין הרבה בכלל, אבל במשכיר לו חדר ויש בגבולותיו עוד חדר, אינו בכלל לשונו, ויד השוכר על התחתונה ועליו להביא ראייה (רע"א ופ"ת).

ולא את הגג - אפילו אינו מקורה ומגופ (סמ"ע).

הבור ודות - שניהן חפירות בקרקע, מכונס בו מים ששואבים בני הבית והחצר ממנו, אלא שהבור הוא חפור בקרקע קשה, שאינו מאבד את מימיו בקרקעות שלו, ודות הוא חפירה בקרקע שאינו קשה, ואין המים משתמרים בתוכו, עד שיעשה סביבו כותל של בנין בתוך החפירה, ובבור ודות אפילו אינן רחבים ד' אינן נמכרין עם הבית (סמ"ע).

ואף על פי שמכר לו מצרים החיצונים וכתב לו גם כן ולא שייך כו' - נראה דכולה הג"ה אחת היא ומקומה במקום הג"ה השניה, והמחבר לא כתב אף על גב דמצר לו מצרים חיצונים, דסמך אמ"ש כן בתחילת הסעיף, בענין חדר, אלא כתב אף על פי שמכר לו עומקא ורומא, וקאי ג"כ אגג שלפניו, ובעומקא קמ"ל דלא תימא דבור ודות החפורים בקרקע יהיו בכלל עומקא, וברומא קמ"ל דלא תימא שהגג הוא בכלל, ואם מצר לו מצרים וכתב לו "קנה לך כל מה שבתוכו", כ"ע מודים דנמכר כל מה שבתוכו, דלשון זה מהני טפי מכתובת ולא שייך דבזבזי אילין (סמ"ע).

לקנות לו דרך כו' - דהמוכר בעין יפה מוכר, ודוקא בעינין זה, דהבור ודות מעצמן נשאר להמוכר בלא תנאי, ואפשר להתקיים שיורו דבור ודות על ידי קניית הדרך מהלוקח, אבל במוכר דקל שלו לחבירו ושייר פירותיו לנפשו, כיון שגילה דעתו שמבקש לשייר לנפשו, וגם אי אפשר לו להיות השיר דפירות, אם לא שיליה לו מקום מוצא פירות, היינו הדקל, בזה אמרין דבעינין יפה שיר לנפשו כל הצריך לו, עי' לעיל (סי' רטו ס"ז) (סמ"ע).

עי' המשך בהערה .

אמר רבה בר אבוא. ההוא דא"ל לחבירו: ארעא דבי חייא מזבננא לך, הואי לו תרתי ארעא דהוה מתקרין דבי חייא, אמר רב אשי: חדא אמר לו, תרתי לא א"ל. ואי א"ל ארעא סתמא⁸, מיעוט ארעא שתיים. ואי א"ל כל ארעא, כל ארעא דאית ליה, לבר מבוסתני ופרדיסי. ואי א"ל זיהרא, אפי' בי בוסתני ופרדיסי, לבר מבתי ועבדי.

סא ע"ב

לא צריכא, דאע"ג דמצר לו מצרי אבראי³, כדרב נחמן, שאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: המוכר בית לחבירו בבירה גדולה⁴, אף על פי שמצר לו מצרים החיצונים, מצרים הרחוב לו. איך דמי. אילימא דקרו לו לבית בית, ולבירה, בירה, פשיטא, בית זבין ליה, בירה לא זבין ליה. אלא דלבירה נמי קרו לה בית, כוליה זבין ליה. לא צריכא, דרובא קרו לו לבית בית, לבירה, בירה, ואיכא נמי דלבירה קרו לו בית, מהו דתימא כוליה זבין ליה, קמ"ל, מדהוה לו למכתב ולא שיירית בזבני אלין כלום ולא כתב, שמע מינה שירי שירי. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: המוכר שדה לחבירו בבקעה גדולה⁵, אף על פי שמצר לו מצרים החיצונים, מצרים הרחוב לו. איך דמי. אילימא דקרו לו לשדה שדה, ולבקעה, בקעה, פשיטא, שדה זבין ליה, בקעה לא זבין ליה. ואלא דלבקעה נמי קרו לה שדה, כולה זבין ליה. לא צריכא, דאיכא דלשדה קרו לו שדה, ולבקעה, בקעה, ואיכא נמי דלבקעה קרו לה שדה, מהו דתימא כוליה זבין ליה, קמ"ל, מדהוה לו למכתב לו לא שיירית בזבני אלין קדמי כלום ולא כתב ליה, שמע מינה שירי שירי. וצריכא, דאי אשמעינן בית, משום דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד, אבל בקעה דכולה חדא תשמישתא היא, אימא כוליה זבין ליה. ואי אשמעינן בקעה, משום דלא הוה לו למימצר ליה, אבל בית דהוה לו למימצר לו ולא מצר ליה, כוליה זבין ליה, צריכא. כמאן אזלא זה של אמר רב מרי (בריה) + מסורת הש"ס: [ברה] + דבת שמואל (בר שילת) משמיה דאביי: מי שמוכר דבר לחבירו⁶, צריך למכתב לו לא שיירית בזבני אלין קדמי כלום, כמאן. כרב נחמן

³ עי' ש"ע (ח"מ סי' ריד ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 2.

⁴ עי' ש"ע (ח"מ סי' ריד ס"ז): המוכר לחבירו בית בבירה גדולה, אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים ואע"פ שיש שם מעט שקורים לבירה בית, לא קנה אלא הבית בלבד שמצרים הוא שהרחיב לו, ואילו מכר לו כל הבירה היה כותב לו ולא הנחית במכר זה כלום, ואפילו אם כתב לו זה הלשון, אם אין שם מי שיקרא לבירה בית ואפילו מיעוטא, לא קנה אלא הבית בלבד. הגה: ואם הכל קורין לבירה בית סתם ולבית יחידי אין קורין בית סתם עד שיפרש בית לבד, אז כולו מכר אפילו לא מצר לו מצרים החיצונים, מי שנתן לחבירו שמינית בבית פלוני שיש לו ואחר כך נודע שאין לו רק חצי הבית או רביעית, אין אומרים שנתן לו שמינית מחלקו, אלא אזלינן אחר לשון בני אדם ובודאי שמינית מכל הבית קאמר, ועיין לקמן סימן ריח סעיף כא: בבירה גדולה – פ' בירה שהוא בית גדול ובתים קטנים פתוחים לתוכה, והוא עומד באחד מהן ואומר בית זה אני מוכר לך כו'. והבירה אינה עשויה לתשמש אלא לדירה והילוך (סמ"ע). ואף על פי שיש שם מעט – עיין רמ"א לקמן סי' רכ ס"ח ובסמ"ע שם ד"ה שאם טעה (רע"א).

רק חצי הבית כו' שמינית מכל הבית קאמר – שחצי בית אינו קרוי בית, וכוונתו היתה לשמינית מכל הבית, ואפילו אם אין לו שמינית רק פחות, קנה עד כדי מה שיש למוכר, אמנם בחצר, אם היה לו חצי החצר, ואמר לחבירו חצי שיש לי בשדה מכרתי לך, קנה החצי כולה, ואם אמר חצי השדה שיש לי לא קנה אלא רביעי, מאחר וחצי חצר קרוי חצר (ש"ך * האגודת אזור), אם ב' היו שותפים בבית, וא' נתן חלקו במתנה לראובן, ואח"כ מכר השני חלקו לראובן, יש לראובן כל הבית אף על גב דלא פירש במתנה ובמכירה חלקו בפירוש מ"מ לא נתנו ולא מכרו רק חלקו (ש"ך * הרמ"א), ועי' ראנ"ח הובא לעיל סק" (ש"ך), דדוקא אם הוא חד בית [אף שיש בו כמה חדרים], אבל אם הבית נחלק חלק לראובן וחלק לשמעון רק שהוא תחת גג אחד משום הא לא נקרא בית אחד, והוי דומיא דשדה דלקמן סימן ר"ח סעיף כ"א (פ"ת).

⁵ עי' ש"ע (ח"מ סי' ריח סכ"ב): היה לו בקעה גדולה ובתוכה שדות הרבה וכל אחת חלוקה במצר שלה ומכר לו בה שדה ומצר לו מצרי הבקעה, לא קנה אלא שדה אחת אף על פי שיש מעט שקורים לבקעה שדה (ועיין לעיל סימן ריד סעיף ז) אבל אם אין מצר מפקיק קנה הכל דכל המוקף במצר אחד נקרא שדה אחד (עיין ריש סימן ריט):

ומכר לו בה שדה – פירוש, שעמד באחת מהן ואמר "שדה אני מוכר לך" (סמ"ע).

לא קנה אלא שדה כו' – דאמרינן מצרים ניכרים הרחוב לו (סמ"ע).

שיש מעט שקורין לבקעה שדה – דאילו היו הרוב שקורין כן, או שכתב לו "ולא שיירית בזבני אלין כלום", הוה אמרינן דמכר לו כל הבקעה כמ"ש לעיל (סי' ריד ס"ז) (סמ"ע).

דכל המוקף במצר אחד כו' – ואפילו לא כתב לו המיצר, ג"כ קנה הכל, עי' לקמן (סי' ריט ס"א), אבל צריך שיהא מוקף במיצר אחד (סמ"ע).

⁶ עי' ש"ע (ח"מ סי' רטז ס"ב): הוה המוכר קרקע לחבירו, צריך לכתוב לו ולא הנחית לפני במכר כו' כלום כדי להסתלק מהדינים והטענות: וכן המוכר קרקע כו' – שמא יבוא לפני ב"ד הטועים, ויפסקו לו שאין לו אלא שיעור שדה אחת דהיינו ט' קבין, משה טוב הוא שיכתבו בפירוש "לא הנחתי כו'" (סמ"ע).

⁷ עי' ש"ע (ח"מ סי' ריח סכ"ג): האומר לחבירו שדה דבי חייא אני מוכר לך והיו לו שתי שדות הנקראים בשם זה, לא קנה אלא הפחות שבהם:

דבי חייא כו' – ר"ל שאמר לחבירו "שדה שקניתי מפלוני אני מוכר לך" (סמ"ע).

אלא הפחות שבהם – דשדה אחד משמע ולא שנים, מדלא קאמר "שדות דבי חייא", לשון רבים, ויד בעל השטר על התחנתנה (סמ"ע).

⁸ עי' ש"ע (ח"מ סי' ריח סכ"ד): האומר לחבירו שדות אני מוכר לך מיעוט שדות שנים, אמר לו כל שדות אפילו ג' וד' חוץ מגנות ופרדסים, ודוקא שאמר שדות, אבל אם אמר כל קרקעות הכל בכלל אפילו בתים, אמר ליה נכסים אפילו גנות ופרדסים, אבל לא בתים ועבדים, ואם א"ל כל נכסים אפילו בתים ועבדים וכל המטלטלים הידועים לו ואפילו תפילין שבראשו בכלל המכר, ודוקא שאמר כל נכסי, אבל אם אמר נכסי דבי פלניא, לא מכר לו המטלטלין שקנה מאותו פלוני, דאין מטלטלין נקראים על שם המוכר:

האומר לחבירו שדות – דוקא כה"ג שאומר "שדות" או "שדה שלי" או "שדות של פלוני" אבל באומר "שדותיי", כולם בכלל. ובאומר "שדות פלוני", י"ל דג"כ כולם בכלל, ויש חולקים בזה. ובאומר "השדות שלי" או "של פלוני", כיון דאמר בה' הידיעה, כולן בכלל. ובאומר "נכסי", כולם בכלל, אבל ב"נכסי", רק אם אמר "כל נכסי" (רע"א).

אפילו שלש וארבע – פירוש, הכל בכלל, וצריך ליתן לו שדות, אפילו היו לו שלש וארבע וה"ה יותר (סמ"ע).

אם אמר כל הקרקעות – יש מח' אם גורסים "כל" או לא, שאם אמר לו "קרקעות" ולא "כל", ואין לו אלא שדה אחת ופרדס אחד, אז יש ספק אם אומרים שגם הפרדס בכלל, כיון דאמר קרקעות, בלשון רבים, ואין לו אלא אלו השנים, ופרדס הוא בכלל קרקעות, או אולי פרדס אינו בכלל קרקעות (סמ"ע), וי"א דהכא בעינן כל דבלא"ה נותן לו רק ב' קרקעות, אבל באמת בלאו לשון "כל" נכלל בתים בקרקע (פ"ת).

אפילו בתים – ויש לספק אם העבדים הן בכלל סתם קרקעות (סמ"ע), וי"א פשיטא דאינם בכלל מקרקעי אלא בכלל מטלטלי וכדלקמן (סי' רמ"ח ס"י) (ש"ך).

אבל לא בתים ועבדים – משום דגם עבדים יש להם זין קרקעות (סמ"ע). ואם א"ל כל נכסים אפילו בתים כו' – וי"א דאפילו לא א"ל "כל", אלא "נכסי" סתם, הכל בכלל נכסי (סמ"ע וש"ך).

אבל א"ל נכסי דבי פלניא – אפילו אמר "כל נכסי דבי פלניא", כיון דאין מטלטלין נקראין על שמו, אינו מכור (סמ"ע), נראה דתיבת "כל" ט"ס הוא, או י"ל דה"ק, אבל האומר "כל נכסי דבי חייא אני מוכר לך", גם המטלטלים בכלל (ש"ך).

סב ע"א

ואי אמר לו נכסי⁹, אפילו בתי ועבדי. מצר לו מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר, אמר רב: לא קנה אלא כנגד הקצר¹⁰. אמרו לו רב כהנא ורב אסי לרב: ויקנה כנגד ראש תור. שתיק רב. ומודה רב, היכא דאיכא מצר ראובן ושמעון מחד גיסא ומצר לוי ויהודה מחד גיסא, מדהוה לו למכתב לו דראובן כנגד לוי ודשמעון כנגד יהודה, ולא כתב ליה, שמע מינה: כנגד ראש תור הוא שאמר לו. מצר ראובן מזרח ומערב¹¹, ומצר שמעון צפון ודרום, צריך למכתב ליה: מצר ראובן רוחין תרין, ומצר שמעון רוחין תרין. איבעיא להו: סיים לו את הקרנות, מהו¹². כמין גאם, מהו.

⁹ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריח סכ"ד): הוב"ד לעיל הערה 8.

¹⁰ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריט ס"ג): מצר לו מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר, אם היה הארוך של איש אחד לא קנה מן הארוך אלא כנגד הקצר, ואם היה של שנים קנה כנגד ראש תור, ויש אומרים דאפילו באיש אחד קנה באלכסון כראש תור:

לא קנה מן הארוך כו' - דיד בעל השטר על התחונה, ואמרינן דמצרים הרחיב לו, ולא היתה דעתו להקנותו גם מצד מזרח אלא כנגד קצר שמצר לו במערב (סמ"ע).

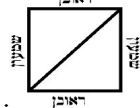
אם היו של שנים - כזה ^{מ"ב}, דמדהוה ליה למכתב מצד ראובן מן המזרח ומצד לוי מן המערב, וכתב לו מצד ראובן ושמעון מן המזרח, ודאי היתה דעתו להקנותו שדה שלו מצד מזרח כשיעור רוחב השדות שיש לראובן ושמעון מצד שדהו, ומדמצר לו מצר מערב קצר, אמרינן שדעתו היתה ליתן לו בראש התור, דהיינו באלכסון מסוף כלות מיצר מזרח הארוך לצד מצר מערב

הקצר כזה ^{מ"ב}. ופירוש תור הוא שורה שנותן באלכסון על פני השורות (סמ"ע).

¹¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריט ס"ה): היה מצר ראובן מזרח ומערב ומצר שמעון צפון ודרום, צריך שיכתוב לו מצר ראובן משתי רוחות ומצר שמעון משתי רוחות:

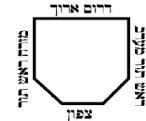
צריך שיכתוב לו מצר ראובן משתי רוחות - דאל"כ לא קנה אלא החצי

כזה. מצר לו של מזרח ארוך ושל מערב קצר ומצר לו צפון

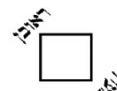

ארוך ומצר לו דרום קצר, פלגינן ליה בשני ראש תור כזה, ובזה מעדיף להלוקח שיש לו שתי בליטות, הבליטה הדרומית כיון שמצר לו ג"כ מצר דרומי, והבליטה המערבית משום דמצר לו גם מצר מערבי, והחלק שבין הבליטות אינו נותן להלוקח. ויש אומרים אם מצר להן מזרח ומערב קצר ומצר

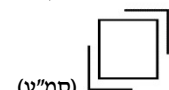

דרום ארוך ומצר צפון קצר, פלגינן ליה בשני ראש תור כזה ועיקר כדעה ראשונה (סמ"ע).

¹² עי' שו"ע (ח"מ סי' ריט ס"ד): סיים לו את הזויות בלבד ולא מצר לו את המצר של כל רוח, או שסיים לו ב' מצרים כמין גאם זה כנגד זה, או שסיים לו חלק מכל רוח ורוח, הרי זה לא קנה את כולה אלא יקנה ממנה כפי מה שמצר לו וכפי מה שיראו הדיינים:

סיים לו הזויות - כזה, וכתב, ראובן בזויות מזרחית צפונית ושמעון בזויות מערבית דרומית, וכן לשני זויות האחרות (סמ"ע).

כמין "גאם" - כזה (סמ"ע).

חלק מכל רוח - כזה. דשמונה שדות טובים שדהו, מכל צד שנים, וכתב שדה אחת מכל צד למיצר והשני לא כתב לו, ומש"ה מחלקין השדה שמכר לו לשמונה חלקים, וקנה לארבע חלקים מהן, אותן שמצר לו.

ובמצר לו הזויות קנה בשתי וערב ברוחב הזויות שמצר לו כזה, ובכמין "גאם" קנה ממנו רצועה אחת ברחבה של "גאם" שמצר לו כזה

(סמ"ע).

מה שיראו הדיינים - אין כונתו כאן לשודא (עי' לקמן רמ"ג), רק כפי מה שיראו הדיינים שיעור שמכר לו, משא"כ לעיל ס"ב שכתב כפי מה שיראו לאיזה דרך שדעתו נוטה יעשו [והוא שודא] (ש"ך).

בסיווגין מהו. תיקון¹³. מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי, ומצר רביעי לא מצר לו, אמר רב: קנה הכל חוץ ממצר רביעי¹⁴. ושמואל אמר: אפי' מצר רביעי. ורב אסי אמר: לא קנה אלא תלם אחד על פני כולה, סבר לה כרב, שאמר: שיורי שייר, ומדשייר במצר, שייר נמי בכולה. אמר רבא, הלכתא: קנה הכל חוץ ממצר רביעי. ולא אמרן אלא דלא מבלע, אבל מבלע, קנה. וכי לא מבלע נמי, לא אמרן אלא דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין, אבל ליכא עליה ריכבא דדיקלא, ולא הוי תשעת קבין, קנה. מכלל דכי מובלע, אף על גב דאיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין, קנה. איכא שאמרי: אמר רבא, הלכתא: קנה הכל ואפילו מצר רביעי. ולא אמרן אלא דמבלע, אבל לא מבלע, לא קני. וכי מבלע נמי, לא אמרן אלא דליכא עליה ריכבא דדיקלא, ולא הוי תשעת קבין, אבל איכא עליה ריכבא דדיקלא והוי תשעת קבין, לא קנה. מכלל דכי לא מובלע, אף על גב דליכא עליה ריכבא דדיקלא, ולא הוי תשעת קבין, לא קני. שמעינן מתרוייהו לישני דרבא, דבשדה לא שייר ולא מידי. ושמעינן נמי, דהיכא דמבלע, וליכא עליה ריכבא דדיקלא, ולא הוי תשעת קבין, קנה. לא מבלע, ואיכא עליה ריכבא דדיקלא והוי ט' קבין, לא קנה. מבלע ואיכא עליה, לא מבלע וליכא עליה, אתמר לה להאי גיסא ואתמר לה להאי גיסא, שודא דדייני. אמר רבה: פלגא דאית לי בארעא¹⁵, פלגא, פלגא בארעא דאית לי, ריבעא. א"ל אביי: מה שונה הכי ומ"ש הכי. אישתיק. אמר אביי: אנא סברי, מדאישתיק קבולי קבלה, ולא היא, חזינא הנהו שטרי דנפקי מבי מר, וכתבי בהו הכי: פלגא דאית לי בארעא, פלגא, פלגא בארעא דאית לי, ריבעא. ואמר רבה: מצר ארעא דמינה פלגא, פלגא, מצר ארעא דמינה פסיקא, ט' קבין. א"ל אביי: מה שונה הכי ומ"ש הכי. אישתיק. סבור מינה: אידי ואידי פלגא,

¹³ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריט ס"ד): הוב"ד לעיל הערה 12.

¹⁴ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריט ס"ב): מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי ולא מצר מצר רביעי, קנה השדה כולה אבל מצר הרביעי לא קנה, (כיצד): אם היה מובלע בין המצרים ואין עליו רכב של דקלים ואין בו ט' קבין קנה אף המצר הרביעי, ואם לא היה מובלע ויש עליו רכב של דקלים או שיש בו ט' קבין לא קנהו, היה מובלע ויש עליו רכב של דקלים או שיש בו ט' קבין, או שלא היה מובלע ואין עליו רכב של דקלים ואין בו ט' קבין, הרי הדבר מסור לבית דין כפי מה שיראה לאיזה דרך שדעתן נוטה יעשו: מצר הרביעי לא קנה - פירוש, הג' מצרים קנה בכל ענין, משא"כ במצר הד' דלא קנהו בכל ענין, אלא כמו שמבאר והולך, ומשום הכי הוסיף בו כיצד (סמ"ע).

מובלע בין המצרים - כזה , אינו מובלע כזה . וכלל הדבר, אם יש בו תרתי לטיבותא, דהיינו שאינו מובלע, ויש בו דבר חשיבות, שיש בו שיעור שדה דהיינו ט' קבין, או שיש עליו רכב דקלים שהוא גם כן דבר חשיבות כמ"ש בסמ"ע ר"ט ור"ח, אזי ודאי אינו מכור עמו. ואם יש בו תרתי לגריעותא, שהוא מובלע וגם אינו בו דבר חשיבות הנ"ל כלל, אזי ודאי מכור עמו. ואם יש בו חד צד לטיבותא וחד צד לגריעותא, זה מסור לבית דין (ש"ך).

¹⁵ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריח סכ"א): היה לו חצי השדה ואמר לחבירו חצי שיש לי בשדה מכרתי לך קנה החצי כולו, אמר ליה חצי השדה שיש לי לא קנה אלא רביע (ועיין לעיל סימן ריד סעיף ז):

היה לו חצי שדה כו' - היינו ראובן שהיה לו שדה בשותפות עם שמעון ומכרו ללוי, ולא פירש כמה מכר לו ממנו אלא כתב לו "חצי כו" (סמ"ע).

חצי השדה שיש לי - דוקא באמר "חצי השדה" בה"א, אבל אם אמר "חצי שדה דאית לי", קנה החצי כולו, כי בלא ה"א, תיבת שדה קאי על חצי, אבל השדה בה"א, אז תיבת השדה מופסקת מן חצי, והוה כאילו אמר "חצי מן השדה דאית לי", ולכן לא קנה אלא רביע (פ"ת).

לא קנה אלא רביע - דווקא בשדה דינו הכי, שחצי שדה קוראים לו שדה, אבל חצי מרתף מכר כל החצי (רע"א * המהר"ם די בוטון).

רבינא בר קיסי: תא שמע, דתניא: האומר¹⁸ תנו חלק לפלוני בבור, סומכוס אומר: אין פחות מרביע, לחבית, אין פחות משמינית, לקדרה, אין פחות מ"ב, לטפיה, אין פחות מששה עשר. תנו רבנן: בן לוי שמכר שדה לישראל¹⁹, ואמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי, מעשר ראשון שלו. ואם אמר לי ולבניי, מת, יתן לבניו. ואם אמר לו כל זמן שהשדה זו בידך, מכרה וחזר ולקחה, אין לו עליו כלום. למה. אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם²⁰. כיון שאמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי, שיוירי שיידיה למקום מעשר. אמר ריש לקיש, זאת אומרת: המוכר בית לחבירו, ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי, דיוטא העליונה שלו.

סג ע"א

ולא היא, שאמר רב יימר בר שלמיה, לדידי מפרשא ל¹⁶ מיניה דאביי: בין מצר ארעא דמינה פלגא ובין מצר ארעא דמינה פסיקא, אי א"ל: אלן מצרנהא, פלגא, לא א"ל: אלן מצרנהא, תשעה קבין. פשיטא, אמר יחלוק פלוני בנכסי¹⁷, פלגא, תנו חלק לפלוני בנכסי, מאי. אמר

¹⁶ ע"י ש"ע (ח"מ סי' ריט ס"ו): היה לו שדה ומכר מקצתו לשמעון לצד מערב ומצד מזרח עכב לעצמו, ומצד לו מצר מערב ולא מצר לו מצר מזרח אלא כתב מצר מזרח דמינה פליגא או דמינה פסיקא, אם כתב לו ואילן מצרנהי קנה חצי השדה ואם לא כתב לו כן לא קנה אלא ט' קבין.

מצר מזרח דמינה פליגא - פירוש, שכותב לו "שדה פלונית אני מוכר לפלוני, מצד מערב שלו הוא ראובן, ומצד צפון שמעון, ומצד דרום לוי, ומצד מזרח שלו הוא הארעא דמינה פליגא". ורצה לומר, השדה שפלגתי מאותו שדה שמכרתי לו הוא עומד במזרח והוא מצר מזרח שלו, והוא הדין אי לא מצר לו אלא מצר מערב לחוד, ועל מצר מזרח כתב שהוא שדה דמינאי פליגא, וכנ"ל ס"א דבמצר לו מזרח ומערב לחוד סגי. או שכתב לו כנ"ל, ובמקום "ארעא דמינה פליגא", כתב לו "ארעא דמינה פסיקא", ור"ל, השדה ששיירתי לנפשי ופסקתי משדה זו שמכרתי לו, הוא מצר מזרחי שלה, ולא פירש כמה מכר לו ממנו, וגם אין ידוע כמה שייר לנפשו ממנו (סמ"ע).

קנה חצי השדה - דדרשינן יתור לשונו, דלא הוה צריך לכתוב "ואילן מצרנהי", כי אם ליפות כחו, כדי שלא תימא יד בעל השטר על התחתונה (סמ"ע).

תשעה קבין - דיד בעל השטר על התחתונה. ובציר ממנה אי אפשר, דהרי שדה מכר לו (סמ"ע).

¹⁷ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רנג סכ"ד): שכיב מרע שאמר "נכסי לפלוני ופלוני", חולקים בשוה אפילו הם מאה. אמר "נכסי לפלוני ולבני", חולקים אותו, פלוני נוטל מחצה וכל הבנים מחצה. אמר "לפלוני ופלוני ולבני פלוני", נוטלים בני פלוני מחצה ושנים הראשונים מחצה. "יחלוק פלוני בנכסי", יטול מחצה. "תנו חלק לפלוני בנכסי", יטול אחד מששה עשר, ויש מי שהורה שיטול רביע הנכסים. הגה: ואם אמר יטול פלוני חלק בנכסי והוא שכיב מרע ומחלק נכסיו לבניו, נוטל חלק כאחד מן הבנים. מי שנתן נכסיו לבניו ולבתו נוטלת חלק כאחד מהן, ואם התנה שאם ישיאוה או תנשא בעצמה תטול נדונייתה ותסתלק דבריו קיימין, ואם השיאוה אחד מן האחין ופסק לה פחות מן חלק המגיע לה, לאו כל כמינה שלא התנה אלא ישיאוה בניו ביחד או תנשא בעצמה, אבל לא אחד מהן:

בני פלוני מחצה - ע"י לעיל (סי' רמז ס"ה) (סמ"ע), ראובן ושמעון נמנו כאפטרופוס לצורך נכסי נפטר, ומת שמעון, אז ראובן נהיה אפטרופוס לבד, ואין למנות עוד אפטרופוס (ש"ך * המהרי" בן לב, ותורת אמת), ראובן בזמן פטירתו עשה צוואה איך הניח קרן שהרווחים יהיו לאחיו ישראל, וכל זמן שר' ישראל הנז' בחיים מצפת לא יהיה רשאי שום קרוב לשלוח יד במעות הנז' ואם ר' ישראל הנז' בזמן חייו יצא מצפת ויבא פה קושטנטינה איהו הוא דאפסיד אנפשיה ולא יותן לו מאומה מהמעות. דוקא לשניהם קפיד אין התנאי בטל בביאת קושטנדינא בלבד אלא דוקא כשתהי' עם יציאתו מצפת שלא תהיה דעתו לחזור אבל כשתהיה דעתו לחזור לא מיקרייא יציאה מצפת (ש"ך * הראנ"ח), ראובן הלוח כסף לגוי בריבית שישלם לשמעון ולוי, ושהם יעבירו את הכסף ליהודה, ושמעון גבה הכסף וברח, וראובן תבע את לוי, לוי פטור, שכל א' יכול לגבות מהגוי (ש"ך * המהרש"ך) וע"י מהרש"ך [הובא לעיל בש"ך סק"ן], שנים התפשרו לעשות ככל אשר יגזרו יהודה ולוי וא' פרש, אז השני יכול לפשר לבד (ש"ך * המהרש"ך), ראובן שצוה מחמת מיתה ששמעון ולוי יפקחו על נכסיו ולוי היה דר במקום אחר אין אומד דעת לומר שיוליך עמו חצי הנכסי דלא אמדינן אומדן דעתא אלא כשאירע מה שלא עלה על דעתו וב"ד אומרים אלו היה יודע כן לא היה עושה אבל כשהדבר לא נשתנה אין לנו לפרש דבריו ולדון על כוונתו כל שהוא, אלא שניהם מתעסקי' ביחד שכן יפה להם ליתומי' ודעתו ששניהם יתמנו על הנכסים ואף על פי שלא יתעסקו שניהם אם לא יבא ראובן עכ"ז יקח ממנו חשבון ושניהם ישתדלו יותר בנכסים (ש"ך * המהרי"ט) צוואה אשר כתוב בה, "יחלוקו הנער יוסף בנו ובנותיו בנות אשתו שוה בשוה", כיון שאמר "שוה בשוה", האי לישנא יתירא לטפויי קא אתא לומר דיחלוקו הבנות עם יוסף כל אחד שוה בשוה ולא שיטלו הן מחצה ויוסף מחצה דאי תימא ששוה בשוה ר"ל מחצה הן ומחצה יוסף בלא שוה בשוה הוי משמעו כן וכיון שהוסף לטפויי קא אתא (ש"ך * המב"ט).

יטול אחד מששה עשר ור"מ כו' - לא מצינו שאמרו לשון חלק בפחות מט"ז, למדין ממנו דהאומר סתם חלק אינו פחות עכ"פ מט"ז. והדעה השניה דנוטל רביעיית, סברי דסתם חלק אינו פחות מרביעיית, והרמ"א בסוף סעיף ס"ל בכולהו בכל שהוא (סמ"ע).

הוא שכיב מרע כו' - וכן אם אמר "תנו חלק לפלוני מנכסי והשאר יטלו בני" גם כן אינו נוטל אלא כאחד מהן, ואפילו לא אמר כלום כלפי בניו, הוא רק מקבל כאחד מהן, והשאר לירשיים (סמ"ע בשם הדרישה).

מי שנתן נכסיו לבניו ולבתו - ואם הבעל הוריש את אשתו במתנת שכיב מרע ועדיין לא גבתה, עיין באה"ע (סי' ק ס"ב ברמ"א): האב שצוה לתת מתנה לבנו לאחר ב' או ג' שנים כו' מקרי ראוי, ואין אשת הבן גובאת כתובתה מזה. וכתב שם בחלקת מחוקק (סק"ג) דאפילו ציוה סתם ליתן מתנה לבנו נמי הוי ראוי, כל שלא גבה עדיין מקרי ראוי. ועי' ב"ש דאפילו אם הגיע הזמן מקרי ראוי, אבל אם ציוה ליתן לבנו במתנת שכיב מרע איזה סך הוי כמסורין לידו. והעיקר כדברי חלקת מחוקק דמתנת שכיב מרע שלא גבתה חשיב ראוי, ולכן אין הבעל יורש ממתנת שכיב מרע שנתן לאשתו דה"ל ראוי, וא"כ ממילא דה"ה בנותן לבן מתנת שכיב מרע דאין האשה גובאת מיניה כתובתה כיון דה"ל ראוי. מיהו נראה דהיינו דוקא שנותן נכסיו דחשיב מחוסר גובינא, אבל שכיב מרע שנתן דבר מסויים כגון חפץ וכיוצא דכל היכא דאיתיה ברשותא דמקבל איתיה ואינו אלא כמו פקדון ולא הוי ראוי בין לכתובה בין לירושת הבעל (קצה"ח), היינו שאמר בפירוש "שיחלקו כולם ביניהם חלק כחלק", דאי לא תימא הכי קשה הא מבוואר בסעיף זה דאם אמר "לפלוני ולבניו" דפלוני נוטל מחצה, ועיין לעיל (סי' רמז ס"ה) דאפילו הנפרטים מרובין והכלל מועט המועט נוטלין בשוה עם המרובין, וגם מבוואר שם סעיף א' דהראוי לבנים לבנים (נתה"מ).

ופסק לה פחות כו' - וה"ה אם פסק לה יותר משליש ג"כ אמרינן דלאו כל כמיניה, דלא בא אלא לגרוע לבתו אם תנשא בעצמה והכניסה בנדונייתה פחות משליש שתסתלק. ואם א' הקדיש וציוה לעשות ב' ספרי תורות ואמר שיהיו כמו שעשה פלוני להקדש (סמ"ע).

¹⁸ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רנג סכ"ה): שכיב מרע שאמר תנו חלק לפלוני בבור היין שיש לי, יטול רביע היין. אמר תנו לו בו חלק לחביות, הרי מיעט ויטול שמינית היין. אמר תנו לו בו לקדרה, נוטל חלק משנים עשר מן היין. אמר תנו לו בו לטפיה, פירוש: כלי קטן לשתות בו, נוטל חלק מששה עשר מהיין שבבור, שהרי גילה דעתו שחלק מועט נתכוין. ואין למדים מהשעורים האילו לדין אחר. הגה: ויש אומרים דבכולן אין לו חלק אלא כל שהוא, וכל זה דוקא אמרינן במתנה, אבל במכר אמרינן בכהאי גוונא הדמים מודיעים:

הדמים מודיעים - פירוש, לפי הדמים שנותנים לו חלק, ועיין לעיל (סי' רכ ס"ח) (סמ"ע).

למאי הלכתא. רב זביד אמר: שאם רצה להוציא בה זיזין, מוציא¹⁹. רב פפא אמר: שאם רצה לבנות עלייה על גבה, בונה. בשלמא לרב זביד, היינו דקתני זאת אומרת, אלא לרב פפא מאי זאת אומרת. קשיא. אמר רב דימי מנהרדעא: מי דמזבין לו ביתא לחבירו²⁰, אף על גב דכתב לו עומקא ורומא, צריך למכתב ליה: קני לך מתהום ארעא ועד רום רקיעא. מאי טעמא. דעומקא ורומא בסתמא לא קני, אהני עומקא ורומא למיקנא עומקא ורומא, ואהני מתהום ארעא ועד רום רקיעא למיקנא בור ודות ומחילות. לימא מסייע ליה: ולא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא. ואי סלקא דעתך בסתמא קני עומקא ורומא, ליהני עומקא ורומא למיקנא בור ודות ומחילות. דלא כתב ליה. והא אף על פי שכתב לו קתני. ה"ק: אף על פי שלא כתב לו כמי שכתב דמי, למיקנא עומקא ורומא. למיקנא בור ודות ומחילות, אי כתב לו עומקא ורומא, קני, ואי לא כתב, לא קני. תא שמע: ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים. +

¹⁹ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריב ס"ג):

עי' שו"ע (ח"מ סי' ריד ס"ח): הוב"ד לעיל הערה ד.

²⁰ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריד ס"ג): המוכר בית לחבירו, אע"פ שכתב לו "הקניתי לך עמקו ורומי", צריך לכתוב לו "קנה מקרקע התהום עד רום רקיע", שהעומק והרום אינה נקנה בסתם, וכיון שקנה העומק והרום, קנה הרום, שהוא האויר בלבד, והעומק שהוא עובי הארץ, אבל לא קנה הבנינים שבעמקים ושבאויר. וכיון שכתב לו "מקרקע התהום עד רום הרקיע", קנה הבור והדות שבעובי הקרקע ומעזיבות והמחילות שבין המעזיבות למעלה. הגה: וגם הגג אע"פ שיש לו גובה עשרה ורוחב ד, אבל כל שאינו רוחב ד וגובה י בכלל בית הוא, ואפילו לא כתב ליה עומקא ורומא קנה גג בזה:

שהעומק והרום אינו נקנה בסתם - פירוש, עומק כולל עובי הארץ, שיהא אפשר ללוקח לחפור תחת ביתו שקנה, ורום כולל האויר שע"ג הבית, שיכול הלוקח לבנות ע"ג ביתו מה שירצה, עי' סעיף הבא. ואם היו נמכרים אף אם לא כתב, הוה אמרינן דביתור לשון דכתב "עומקא ורומא", בא המוכר ליפות כחו דהלוקח, ולהקנות לו אף הבנינים שהם בנויים מתחת הבית וע"ג, ומש"ה כתב דמסתמא לא היו נמכרין לו, ומש"ה צריכין שיכתוב "קנה מקרקעית התהום עד רום הרקיע", שבזה הלשון נכלל הכל, ואז אין צריך שיכתוב לו ג"כ "עומקא ורומא", כמו שכתבו בסעיף הבא (סמ"ע), אם כתב בשטר שנתן לו העליה מתהום ארעא עד רום רקיע והנותן טוען שאין החצר שלמטה בכלל המתנה וטעות סופר הוא מתהום ארעא הכתוב בה. והנותן החזיק ג' שנים בענין שיש לו מגו, אפשר דלא הוי כ"כ מגו במקום עדים. כי אפשר דהסופר טעה. וקורא לקרקעית העליה תהום ארעא שאלו היה החצר בכלל, היה לו להזכיר בפירוש החצר וכל כיוצא בזה, וצריכים הב"ד לחקור יפה ולרדת לאמתת הענין (רע"א). קנה גג בזה - עי' לעיל ס"ק, דוקא גג דתליא בחשיבות הוא דקאמר דבאין ד' אמות קנהו, אבל בור ודות לא קנה ע"ש (סמ"ע).

וכיון שכתב לו מקרקע - עד שיפרש מארעית תהומא וכו' או שיכפול ויכתוב עומקא ורומא ב' פעמים דמשום יתור לשון מהני לקנות בור ודות (רע"א), שאז אומרים שבה לרבות (רע"א * המל"מ).

סד ע"א

ואי סלקא דעתך בסתמא קני עומקא ורומא, כי גבוה עשרה טפחים מאי הוי. כיון דגבוה עשרה טפחים, חשיב. א"ל רבינא לרב אשי, תא שמע: שאמר ריש לקיש, זאת אומרת: המוכר בית לחבירו, ואמר לו על מנת שדיוטא העליונה שלי, דיוטא העליונה שלו. ואמרינן, למאי הלכתא. רב זביד אמר: שאם רצה להוציא בה זיוין, מוציא, רב פפא אמר: שאם רצה לבנות עלייה על גבה, בונה. ואי ס"ד בסתמא לא קני, למה לי על מנת. אהני לו על מנת, דאי נפיל הדר בני לה²¹.

מתני'. לא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא²². וצריך ליקח לו דרך, דברי ר' עקיבא: וחכ"א: אינו צריך ליקח לו דרך. ומודה ר"ע, בזמן שאמר לו חוץ מאלו, שאין צריך ליקח דרך. מכרן לאחר, ר' עקיבא אומר: אינו צריך ליקח לו דרך, וחכ"א: צריך ליקח לו דרך.

גמ'. יתיב רבינא וקא קשיא ליה: היינו בור היינו דות. א"ל רבא תוספאה לרבינא: ת"ש, דתניא: אחד הבור ואחד הדות בקרקע, אלא שהבור בחפירה והדות בבנין. יתיב רב אשי וקא קשיא ליה: היינו בור היינו דות. א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: ת"ש, דתניא: אחד הבור ואחד הדות בקרקע, אלא שהבור בחפירה והדות בבנין. וצריך ליקח לו דרך, דברי ר"ע. וחכ"א: אינו צריך וכו'. מאי לאו בהא קא מפלגי,

²¹ עי' שו"ע (חו"מ סי' ריד ס"ח): הוב"ד לעיל הערה ד.

²² עי' שו"ע (חו"מ סי' ריד ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 2.

מסיפא: מכרן לאחר, רבי עקיבא אומר: אינו צריך ליקח לו דרך, וחכמים אומרים: צריך. הא תו למה לי. היינו הך. אלא לאו הא קמ"ל, דרבי עקיבא סבר: מוכר בעין יפה מוכר, ורבנן סברי: מוכר בעין רעה מוכר, שמע מינה. איתמר, רב הונא אמר רב:

סד ע"ב

דרבי עקיבא סבר: מוכר בעין יפה מוכר²³, ורבנן סברי: מוכר בעין רעה מוכר, ודקאמר נמי בעלמא: ר' עקיבא לטעמיה, שאמר מוכר בעין יפה מוכר, מהכא. ממאי. דלמא רבי עקיבא סבר: אין אדם רוצה שיתן מעותיו ויירסוהו אחרים, ורבנן סברי: אין אדם רוצה שיטול מעות ויפרח באויר. ואלא מסיפא: מכרן לאחר, ר' עקיבא אומר: אינו צריך ליקח לו דרך, וחכמים אומרים: צריך. דלמא בהאי פליגי, דרבי עקיבא סבר: בתר דעתא דלוקח אזלינן, ורבנן סברי: בתר דעתא דמוכר אזלינן. אלא מהא: לא את הבור ולא את הגת ולא את השוכך, בין חרבין בין ישובין. וצריך ליקח לו דרך, דברי ר' עקיבא, וחכמים אומרים: אינו צריך. הא תו למה לי. אלא לאו הא קמ"ל, דרבי עקיבא סבר: מוכר בעין יפה מוכר, ורבנן סברי: מוכר בעין רעה מוכר. ודלמא אשמועינן בית, וקא משמע לן שדה. וצריכא, דאי אשמועינן בית, משום דבעי צניעותא, אבל שדה, אימא לא. ואי אשמועינן שדה, משום דקשי לו דוושא, אבל בית, אימא לא. אלא

²³ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטז ס"ד): מכר לו שדה ואמר חוץ מהאילנות, אם יש בו דקלים בלבד שייר הדקלים ואם יש בו גפנים בלבד שייר הגפנים וכן שאר האילנות, היו בה גפנים ודקלים לא שייר אלא הגפנים, הגה: וכן בדקלים ואילנות שייר האילנות, היו בה אילנות וגפנים שייר האילנות ומכר הגפנים, שהמוכר בעין יפה מוכר. אמר לו חוץ מחרוב זה לא קנה כל החרובין שבשדה, והא דקאמר חוץ מזה כדי לשייר לו דרך, וע"ל סי' רטז ס"ה, ואם הדקלים שייר לא שייר אלא כל דקל גבוה שעולים לו בחבל והשאר הרי הם של לוקח, מיהו אם כולם נמוכים שייר כולם ואם שאר האילנות הוא ששייר לא שייר בהם אלא כל שאין העול כובשו, וכל שהעול כובשו הרי הוא של לוקח ובכלל השדה נחשב, מיהו אם כולם דקין שהעול כובשן שייר כולן:

אם יש בו דקלים לבד כו' - קמ"ל דאף דקלים וגפנים בכלל שם "האילנות" הן, כשאין בשדה זולתם, אבל כשיש בשדה ג"כ סתם אילנות, אמרינן דלא שייר אלא סתם אילנות, ואם אין בשדה אלא דקלים וגפנים, גפנים הן יותר בכלל שם אילנות סתם מדקלים, משה אמרינן דמשייר לנפשו הגפנים ולא הדקלים (סמ"ע).

וכן שאר אילנות - ר"ל שאר אילנות החשובים, כגון של תאנים ורימונים או של זיתים, וס"ל דאם היו שאר אילנות עמהן, לא היינו אומרינן דשיירן כמו בדקלים וגפנים, אבל השתא דליכא עמהן שאר אילנות, ודאי דעתו הוה עלייהו ושיירן (סמ"ע).

וכן בדקלים ואילנות - פירוש, כמו שאמרינן שמכר דקלים ושייר הגפנים, כן הדין באם היו בו אילנות ודקלים דאמרינן דמכר דקלים, ולא אמרינן בזה דשייר האילנות הגרוועים וכ"ש הדקלים הטובים (סמ"ע).

שהמוכר בעין יפה מוכר - פירוש, ומשה לא אמרינן ששייר לנפשו שניהם גפנים ודקלים, אלא כל מה שנוכל לומר שלא שייר, אמרינן דודאי מכר לו (סמ"ע), לפי דברי הסמ"ע, אם אמר אחד לחבירו "אני מוכר לך דבר פלוני", והיו לו שני דברים, ואחד מהם קרוב יותר לשם ההוא שמכר, אמרינן דצריך ליתן לו שניהם מכח דבעין יפה מכר, כמו הכא באילנות, ואף על פי שהאחד קרוב יותר לשם אילנות, וזה ודאי אינו, אלא דקל וגפן שוים הם לענין השם אילנות, ומשה היה סברא שפיר לומר שניהם שייר, ולזה מהני סברא דבעין יפה מוכר בשייר, דלא שייר אלא הפחות דהיינו גפנים, דדקלים חשיבי טפי מגופני, ולפי"ז אם אמר אחד לחבירו אני מוכר לך אילנות והיו שם גפנים ודקלים, צריך לתת לו שניהם, כיון דשם אחד הוא להם, ע"כ שיטת המחבר, אמנם יש חולקין וס"ל דגפנים הוא יותר קרוב לשם אילנות, אף במוכר אילנות אין צריך לתת הדקלים ולא מהני בזה עין יפה (ט"ז).

אמר לו חוץ מחרוב זה - פירוש, חוץ מחרוב המורכב, דבזה דוקא דינא הכי, משום דאף דלא שייריה, מסתמא נמי לא היה מכור בכלל השדה, וכמ"ש לעיל (סי' רטז ס"ה), משה אמרינן דבשירו בפירוש, הוא בא להוסיף לשמור לעצמו ג"כ דרך לאותו חרוב, דמסתמא לא היה לו דרך, אבל אם אמר אחרוב שאינו מורכב חוץ מחרוב זה, אין כאן יתור לשון, ואין לו דרך לאותו חרוב, וגם שאר חרובים שאינם מורכבים אינם משוירים (סמ"ע), אפילו אם מפורש בשטר ששייר לעצמו דרך, מ"מ לא קנה שאר החרובין (פ"ת).

שעולין לו בחבל - שהדקל הוא גבוה ופירותיו הן סמוך לראש האילן, ואין לדקל ענפים מהצדדים שיוכל לעלות בהן ללקוט פירותיו מראש האילן, וצריכין לעלות בחבל וללקוט הפירות, וקאמר דאם אינו גבוה כ"כ, אינו בכלל שם דקל סתמא, והוא מכור (סמ"ע).

שאינו העול כובשו - דרכם היה לחרוש סביב האילנות, ואם העול כופף את האילן ועובר השור לדרכו ואין האילן מעכבו אינו חשוב. וכאן לא שייר לומר עליית בחבל, דשאר אילנות יש להן ענפים מן הצד לעלות בהן. ובדקל אף אם העול כובשו חוץ שעולין לו בחבל, חשוב הוא, ואמרינן דדעתו היתה גם כן עליו במה שאמר חוץ מדקל (סמ"ע), אם אמר "חוץ מאילנות", והיו שם דקלים שעולים לו בחבל ואילנות שהעול כובשו, אז שייר אילני, אפילו הם קטנים, דשם אילני במקום שאר אילני לא משמע דיקלי, אבל ממקורם של דברי הרמ"א משמע אחרת (רע"א * המל"מ).

הלכה כדברי חכמים, ורב ירמיה בר אבא אמר שמואל: הלכה כרבי עקיבא. אמר לו רב ירמיה בר אבא לרב הונא: והא זמנין סגיאין אמריתיה קמיה דרב הלכתא כרבי עקיבא, ולא אמר לי ולא מידי. א"ל: איך תניתה. א"ל: איפכא תנינא, משום הכי לא אמר לך ולא מידי. א"ל רבינא לרב אשי: לימא אזדו לטעמייהו, שאמר רב נחמן אמר שמואל: האחיין שחלקו, אין להן לא דרך זה על זה, ולא סולמות זה על זה, ולא חלונות זה על זה, ולא אמת המים זה על זה, והזהרו בהן שהלכות קבועות הן. ורב אמר: יש להן. צריכא, דאי אשמועינן בההיא, בההיא קאמר רב, משום דא"ל: בעינא למידר ביה כי איך דדרו ביה אבהתי, תדע, דכתיב: תחת אבותיך יהיו בניך, אבל בהא, אימא מודי לו לשמואל. ואי איתמר בהא, בהך קאמר שמואל, אבל בהא, אימא מודי לו לרב, צריכא. אמר לו רב נחמן לרב הונא: הלכתא כוותין או הלכתא כוותייכו. אמר לו: הלכתא כוותייכו, דמקרביתו לבבא דריש גלותא דשכיחי דייני. איתמר: שני בתים זה לפניו מזה²⁴, שניהם במכר, שניהם במתנה, אין להן דרך זה על זה, כל שכן חיצון במתנה ופנימי במכר. חיצון במכר ופנימי במתנה, סבור מינה: אין להן דרך זה על זה. ולא היא, מי לא תנן: במה דברים אמורים, במוכר, אבל בנותן מתנה נותן את כולן. אלמא, מאן דיהיב מתנה, בעין יפה יהיב, הכא נמי מאן דיהיב מתנה, בעין יפה יהיב.

מתני'. המוכר את הבית²⁵, מכר את הדלת אבל לא את המפתח, מכר את המכתשת קבועה אבל לא את המיטלטלת, מכר את האיציטרוכיל אבל לא את הקלת ולא את התנור ולא את הכירים. בזמן שאמר לו: הוא וכל מה שבתוכו,

²⁴ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריד ס"ט): שני בתים זה לפניו מזה: הקנה שניהם לשנים כאחד, והקנה לשניהם במכר או במתנה, אין להם דרך זה על זה, ואין צריך לומר אם נתן לחיצון ומכר לפנימי, אבל אם מכר לחיצון ונתן לפנימי, יש לו דרך שכל הנותן בעין יפה נותן יותר מהמוכר:

זה לפניו מזה - וא"א לפנימי לצאת חוצה כי אם דרך החיצונה (סמ"ע), וה"ה אם מכר או נתן ב' בתים לשנים כא', ונתן הזכות בחצר לא' ולא לשני, ולשני אין לו פתח חוץ מהחצר, צריך לסתום פתחו, ולקנות לו דרך לביתו (ש"ך * המב"ט).

אין להם דרך זה על זה - דכמו שמכר או נתן לפנימי בעין יפה, כך מכר או נתן לחיצון בעין יפה באופן שלא יהיה לשום אדם זכות במה שמכר או נתן לו, וצריך לפייס החיצון שיניחנו לעבור (סמ"ע).

ואין צריך לומר אם נתן כו' - דלעולם למאן דנותן במתנה הוא אוהב יותר, ובודאי בכל יפוי זכות נתנו לו, ומה"ט מסיק וכתב דאם מכר לחיצון ונתן לפנימי דאמרנו שהיה דעתו לשייר לפנימי דרך שיעבור על החיצון כיון דאוהבו יותר (סמ"ע).

²⁵ עי' שו"ע (ח"מ סי' ריד ס"א): המוכר את הבית מכר כל הדברים הקבועים כגון דלת ונגר ומנעול, והאצטרוכל ומכתשת הקבועה והתנור והכירים והריחים אם הם קבועים, ואת מלבנות הפתחים המחוברים בטיט, ויש אומרים דחיבור ביתדות לא מיקרי חיבור, ולא מכר את המפתח אפילו הוא קבוע בדלת, ולא מכתשת המיטלטלת ולא את הקלת ולא את מלבנות כרעי המטה, ולא את מלבנות החלונות אע"פ שהם מחוברים בטיט מפני שהם לנוי, ואם א"ל הוא וכל מה שבתוכו כל אלו מכורים, אבל לא גג ויציע ובור ודוד ומחילות, ויש אומרים דאם כתב לו כל מה שבתוכו הוי כאלו כתב לו ולא שיירית וכו', וע"ל סימן זה סעיף ב:

ונגר - פירוש, בריח הקבוע בכותל (סמ"ע).

האצטרוכל - הוא העיגול שסביב אבן הרחיים והוא ג"כ קבוע (סמ"ע).

מלבנות הפתחים - הם כמו לבזבזים סביב מזוזת הבית והדלת שוקף עליהן (סמ"ע).

לא מיקרי חיבור - אין חולק על זה (סמ"ע), הקדרה המחובר בתנור וכן היורה גדולה וכן יורה ששורפין י"ש ומחובר ע"י טיט, ותחתיהם חלול להצית האש, אינם נמכר בכלל בית, חדא ע"פ המנהג, דכל כה"ג המנהג הוי עיקר גדול, ועוד, דגם מעיקר הדין נראה דאינן מכורים (פ"ת), כל זה אנו צריכין למדינות אחרות, אבל במדינתנו חק המדינה שכל מי שמוכר בית גם כל מה שמחובר בטיט וביתדות שייך לבית ונמכר עם הבית אף שלא מפורש בשטר המכר, ודינא דמלכותא דינא. ועיין ש"ך לעיל סימן ע"ג סקט"ל (פ"ת).

ולא את מלבנות כרעי המטה - פירוש, דרכן היה להניח חתיכת עץ תחת כרעי המטה כדי שלא ירקבו בקרקע, ואפילו אם מחוברים הם בקרקע בטיט או ביתדות, כיון דאין להן שייכות כלל לקרקע כי אם להמטה, משו"ה אין נמכרין בכלל הבית (סמ"ע).

סעיף ב' - פירוש, שם כתב בהג"ה דיש חולקים וס"ל דבדכתב להו "ולא שיירית כו", קנה הבור והדוד ואינן. ולסברא הראשונה שכתב שם גם אם כתב "ולא שיירית כו", לא מהני למכירתן, כ"ש דלא מהני כאן כל שלא כתב "וכל מה שבתוכו" וכמ"ש המחבר כאן. ועיין לקמן (סי' רטו ס"א) (סמ"ע).

הרי כולן מכורין.

גמ'. לימא, מתניתין דלא כר' מאיר, דאי ר"מ, הא אמר: מכר את הכרם, מכר תשמישי כרם. אפי' תימא ר"מ, התם קביע, הכא לא קביע. והא מפתח דומיא דדלת קתני, מה דלת דקביעא, אף מפתח דקביע. אלא מחוורתא, מתני' דלא כר"מ. ת"ר: המוכר את הבית²⁶, מכר את הדלת ואת הנגר ואת המנעול אבל לא את המפתח, מכר את המכתשת החקוקה אבל לא את הקבועה, מכר האיציטורוביל אבל לא את הקלת, לא את התנור ולא את הכירים ולא את הריחים. ר' אליעזר אומר: כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. בזמן שאמר לו: הוא וכל מה שבתוכו, הרי כולן מכורין. בין כך ובין כך, לא מכר לא את הבור ולא את הדות ולא את היציע. ת"ר: צינור שחקקו ולבסוף קבעו, פוסל את המקוה²⁷, קבעו ולבסוף חקקו, אינו פוסל את המקוה. מני. לא ר' אליעזר ולא רבנן. הי' ר' אליעזר. אילימא ר"א דבית, דלמא היינו טעמא, דר"א סבר: מוכר בעין יפה מוכר, ורבנן סברי: מוכר בעין רעה מוכר. ואלא ר"א דכוורת דבורים, דתנן: כוורת דבורים, רבי אליעזר אומר: הרי היא כקרקע, וכותבין עליה פרוזבול,

²⁶ ע"י שו"ע (ח"מ סי' ריד ס"א): הוב"ד לעיל הערה 25.

²⁷ ע"י שו"ע (ו"ד סי' רא סל"ד): אין הכלי חשוב לפסול המים שבו משום שאיבה אלא אם כן הוא ראוי לקבל קודם שיקבענו ושיתמלא לדעת, ואז פוסל בין אם הוא כלי גדול המחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש, בין אם הוא כלי קטן ביותר, ואפילו הם כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה: ביאור: קודם שיקבענו - משמע שאם קבעו ואח"כ חקק בו כשר ואף לטבול בו, ויש חולקים שאין לטבול בו ולא להביא רוב מי המקוה ע"י ורק כלפי מיעוטו שפוסל מדרבנן מהני קבעו ולבסוף חקקו, ובכל אופן אין לערער אחר מנהג ישראל שטובלין בקבעו ולבסוף חקקו (פ"ת סק"ז).

ושימלא לדעת - היינו שהמילוי יהיה לדעת היינו לצרכו, אבל א"צ שיתכוין ליתנם למקוה (ט"ז ושי"ך).

גדול - אפילו שאינו כלי לענין קבלת טומאה, עכ"ז הוה כלי לענין שאובים, וכן בכלי גללים וכו' שאינם מקבלין טומאה (ט"ז).

ע"י שו"ע (ו"ד סי' רא סל"ד): צינור שאין לו ד' שפות אינו חשוב כלי וראוי להביא על ידו מים למקוה. ואם חקק בו גומא אחת קטנה קודם שקבעו, אם היא של עץ, אפילו אין הגומא מחזקת אלא כל שהוא, נעשה כולה על ידה כלי, וכל המים שעוברין עליו חשובין שאובים. ואם הוא של חרש, אין החקיקה פוסלתו אלא אם כן היא מחזקת רביעית. ואם נפלו צרורות או עפר בגומא אינו חשוב שתימה לבטלו מתורת קבלה, אלא אם כן יהיו מהודקים לתוכה. סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב באמצע אינו חשוב קבלה לפסול בו המקוה. הגה ולכן מותר לעשות מקוואות ע"י צנורות וסלונות של עץ שמביאין מים מן הנהר או שאר מעיין אל המקוה, או צינורות של הגנות, ולא חיישינן שמא נעשה בהן גומא מכח לחלוחית ומקבלים, דלא מיקרו קבלה אף אם היה בהן גומא הואיל ולא עשאו אדם בכונה. ואם המים באים אל הצינור על ידי כלים הקבועים בגלגל, והם נקובים בדרך שלא מקרי כלי, מותר לטבול בהן אם יש מ' סאה במקוה. אבל אם אין בה מ' סאה אין לטבול שם, דלא מקרי חבור לנהר ע"י זה וע"י בא"ח סי' קנ"ט:

ביאור: אלא כל שהוא - וכיון שראוי לחקוק בה יותר הוי כאילו חקק כבר. משא"כ בחרס שאין ראוי לחקוק בו יותר (ט"ז).

נעשה כולה ע"י כלי - דכל הצנור חשוב כלי מחמת הגומה שיש בו (נקודות הכסף). וע"י ס"ק הבא.

וכל המים שעוברין עליו חשובין שאובים - מיירי שמביא כן את רוב שיעור המקוה (דהיינו כא סאה מתוך מ' סאה) דאל"כ הרי מהני המשכה לשאובין כשהוא במיעוט המקוה (דהיינו יט סאה) (שי"ך). וע"י ס"ק הקודם. ורחב באמצע - כלומר אע"פ שהוא רחב באמצע לא חשיב לקבלה כל זמן שלא חקק לקבל בו צרורות (שי"ך). ונעשה כן כדי שיצאו המים מהמקום הצר בחוזק (באר הגולה).

ע"י צנורות וסלונות - י"א דהיינו דוקא אם יש בהם מ' סאה כיון שאין המעיין הולך בלא"ה שמה. אולם ברמ"א משמע דדוקא בסיפא שמביא ע"י כלים נקובים צריך יהיה שהיה במקוה מ' סאה (פ"ח).

אדם בכוונה - יש מחלוקת אם נעשה מאיליו פוסל כשניחא לו בקבלתם (פ"ח).

ואם המים באים - אם יש נקב כשפופרת הנוד יש להתיר גם כשאין מ' סאה במקוה (שי"ך). אולם י"ל דכוונת הרמ"א שלא מהני גם כשיש נקב כשפופרת הנוד משום שאין הנזחלים מערבין (דגול מרבה).

ואינה מקבלת טומאה במקומה, והרודה ממנה בשבת²⁸, חייב חטאת. וחכמים אומרים: אינה כקרקע, ואין כותבין עליה פרוזבול, ומקבלת טומאה במקומה, והרודה ממנה בשבת, פטור. התם כשאמר ר' אלעזר טעמא, שאמר ר' אלעזר: מ"ט דר' אליעזר. דכתיב: ויטבול אותה ביערת הדבש, מה יער, התולש ממנו בשבת חייב חטאת, אף דבש, הרודה ממנו בשבת חייב חטאת. אלא ר"א דרף, דתנן: דף של נחתומין שקבעו בכותל, ר"א מטהר, וחכמים מטמאין²⁹. מני. אי רבי אליעזר, אפי' חקקו ולבסוף קבעו. אי רבנן, אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי. לעולם רבי אליעזר היא, ושאי פשוטי כלי עץ, דטומאה דרבנן. מכלל דשאיבה דאורייתא,

²⁸ עי' שו"ע (או"ח סי' שכא סי"ג): אסור לרדות חלות דבש מהכורות (פי' הקן שהדבורים עושים בו הדבש) מפני שדומה לתולש: הגה - ודוקא אם דבוקין בכורת, אבל אם נתלשו מבעוד יום, או שנתרסקו מבעוד יום והדבש צף בכורת, מותר לרדותו בשבת:

משנה ברורה: דבש מהכורת - היינו אפי' לא ירצה לברור הדבש מן השעוה[נא] דזהו בכלל מפרק אלא יקח החלות עצמם מן הכורת: שדומה לתולש - כי מקום גידול הדבש הוא בכורת וחשבוהו חכמים כמחובר:

אם נתלשו - היינו[נב] שהחלות נתלשו ממקום חבורן בכורת ומונחין כך בתוכה ולא שייך תו עליהן שם מחובר ע"כ יכול לרדותן מהכורת כדי לאכול הדבש הדבוק על גבם מסביב[נג] אבל מ"מ אסור לרסקן ולהוציא הדבש מן השעוה דזהו בכלל מפרק [דדמי למוציא התבואה מקשיה] ואפי' יצא הדבש מעצמו אסור עד לערב[נד] גזירה שמא ירסק בידיים:

שנתרסקו מבעוד יום - היינו שריסקן להחלות ועדיין הם מחוברים בהכורת אלא שהדבש זב מהם בשבת ע"י ריסקן מותר ליקח זה הדבש הצף דתו אין שייך להכורת[נה] אבל אסור לרדות החלות גופא כיון שעדיין מחוברים הם בכורת:

²⁹ רמב"ם כלים יא כד

והא קיימא לן: דרבנן³⁰. ועוד, האמר ר' יוסי בן ר' חנינא: בדרך של מתכת מחלוקת³¹. לעולם רבנן היא, ושאני שאיבה דרבנן. אי הכי, אפי' חקקו ולבסוף קבעו נמי. שאני התם, דאיכא תורת כלי עליו בתלוש. בעי רב יוסף: מי גשמים שחשב עליהם להדיח את האיציטורובלין, מהו לזרעים. אליבא דרבי אליעזר שאמר: כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, לא תיבעי לך, כי תיבעי לך, אליבא דרבנן שאמרי: אינו כקרקע, מאי. תיקו. שלח לו רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בריה דרב הונא זוטרי לנהרדעא: כי אתיא הך איתתא לקמך,

---

³⁰ רמב"ם מקוואות ד א

³¹ רמב"ם כלים יא כד הוב"ד לעיל הערה 29.

קנה כולן. התם הוא דסדנא דארעא חד הוא, וכולה חדא תשמישתא הוא, אבל הכא, הא תשמישתא לחוד, והא תשמישתא לחוד. ואיכא שאמרי,

סז ע"א

אגבה עישור נכסי אפי' מאצטורובלי דריחיים. א"ר אשי: כי הוינן בי רב כהנא, מגבינן אפי' מעמלא דבת³². מתני'. המוכר את החצר, מכר בתים, בורות שיחין ומערות, אבל לא את המטלטלין³³. בזמן שאמר לו: הוא וכל מה שבתוכו, הרי כולן מכורין. בין כך ובין כך, לא מכר לא את המרחץ ולא את בית הבד שבתוכה. ר"א אומר: המוכר את החצר, לא מכר אלא אוירה של חצר.

גמ'. ת"ר: המוכר את החצר, מכר בתים החיצונים ובתים הפנימים ובית החולסאות. חנויות פתוחות לתוכה, נמכרות עמה, ושאינן פתוחות לתוכה, אינן נמכרות עמה. פתוחות לכאן ולכאן, [אלו] ואלו נמכרות עמה. ר"א אומר: המוכר את החצר, לא מכר אלא מילוסא של חצר. אמר מר: פתוחות לכאן ולכאן, נמכרות עמה. והא תני ר' חייא: אינן נמכרות עמה. לא קשיא: זה של רוב תשמישתייהו לגו, זה של רוב תשמישתייהו לבר.

ר"א אומר: המוכר את החצר, לא מכר אלא אוירה של חצר. אמר (רבה) +מסורת הש"ס: [רבא]: אי שאמר לו דירתא, דכולי עלמא לא פליגי דבתי משמע, כי פליגי, דא"ל דרתא, מר סבר: תרביצא משמע, ומר סבר: בתי משמע. איכא שאמרי, אמר (רבה) +מסורת הש"ס: [רבא]: אי שאמר לו דרתא, דכולי עלמא לא פליגי דבתי משמע, כי פליגי, דא"ל חצר, מר סבר: חצר, אוירא משמע, ומר סבר: כחצר המשכן. ואמר (רבה) +מסורת הש"ס: [רבא]: אמר רב נחמן: מכר לו חולסית ומצולה, החזיק בחולסית, לא קנה מצולה, החזיק במצולה, לא קנה חולסית. איני. והא אמר שמואל: מכר לו עשר שדות בעשר מדינות, כיון שהחזיק באחת מהן,

³² אה"ע סי' קיג ב

³³ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"א): המוכר את החצר מכר בורות שיחין ומערות שבתוכה, וכל הבתים החיצונים והפנימים ובתים שיש בהן החול והחנויות הפתוחות לתוכה, אבל שאינן פתוחות לתוכה אינן נמכרות עמה, היו פתוחות לכאן ולכאן אם רוב תשמישים עמה נמכרות עמה ואם לאו אינן נמכרות עמה, ולא מכר את המטלטלין שבתוכה שאינן נמכרין בכלל הבית, ובזמן שא"ל הוא וכל מה שבתוכה, הרי כל תשמישי הבית אע"פ שמיטלטלין מכורין, בר מחיטי ושערי, בין כך ובין כך לא מכר את המרחץ ולא את בית הבד שבתוכה, ויש אומרים דאם מצר לו מצרים החיצונים הכל מכור כדאמרין לגבי בור ודות, וכבר נתבאר לעיל סימן ריד דיש חולקין גבי בור ודות והוא הדין כאן:

המוכר את החצר כו' - דשם חצר כולל כל הבנוי בתוכה ומיוחד לבני החצר, לאפוקי מרחץ ובית הבד, דיש להן שמות בפני עצמן, והרבה חצירות ישנן דאין מרחץ ובית הבד בתוכן. והא דכתב בסימן שלפני זה (סעיף ד' ה') חילוקי דעות במוכר את החצר, אי קנה את האויר, וכאן משמע דפשוט דקנהו, מדקנה אפילו כל הבתים והבור והדות ושאר דברים המנויים, דלעיל מיירי דאינו מוכר לו סתם חצר, אלא א"ל קרקע רחבה כך וכך אני מוכר לך לחצר, דאז סברא הוא דאין בכלל אלא מה שבפרט (סמ"ע), ו"א דהחילוק היא דהתם איירי שיש רשות למוכר לבנות ברומא ולהניח החצר עם האויר, משא"כ כאן דמיירי שקנה מה שבתוך מחיצת החצר הן האויר והן הבתים, אבל לא את האויר ששייך חוץ למחיצות החצר (ט"ז).

הבתים החיצונים והפנימים - פנימית שאין לה פתח לחצר, ודריסת רגלים לחצר הוא דרך בית החיצון שפתוחים לתוכו (סמ"ע).
וחנויות הפתוחים לתוכו - פירוש, שמייוחדים לבני החצר, למכור להן צרכיהן (סמ"ע).

שאינן נמכרין בכלל הבית - פירוש, אותן המטלטלים שאינן נמכרין מן הסתם עם מכירת הבית, כמבואר לעיל (סי' ריד ס"א), אינן מכורין ג"כ בכלל מכירת חצירו מן הסתם (סמ"ע).

בר מחיטי ושערי - דהן מידי דמיכל ועומדין למחייתו, שאדם רגיל ליקחן עמו בכל מקום שהוא (סמ"ע).

הכל מכור כדאמרין לעיל כו' - פירוש, לעיל (סי' ריד ס"ב), שם מסיק הרמ"א: ויש חולקין אם כתב לו "ולא שירית כו'", וה"נ מיירי בדמצר לו מצרים וגם אמר לו "כל מה שבתוכי", דהג"ה זו קאי אמ"ש המחבר לפני זה, ואמירת "כל מה שבתוכי", ה"ל ככתבת "ולא שירית בזביני אילין כלום", ו"כ הרמ"א לעיל (סי' ריד ס"א), ועיין מה שכתבתי שם ס"ק (סמ"ע).

דיש חולקין גבי בור ודות וה"ה כאן - פירוש, כמו שחולקין שם (לעיל סי' ריד ס"ב) לענין בור ודות, הוא הדין שחולקין כאן לענין מרחץ ובית הבד, אבל לענין בור ודות, פשיטא דנמכרין במכירת סתם חצר. ועי' דברינו שם ס"ק, דאם מצר לו מצרים, וכתב דמכר לו "כל מה שבתוך המצרים", נראה דהכל מודים דהכל מכור, דהוא עדיף מכתב לו "ולא שירית ליה בזביני אילין כלום", דאז י"ל דבור ודות במכירת בית, או מרחץ ובית הבד במכירת חצר, לאו בכלל זביני אילין נינהו, דאין נכנסין בגדר שם סתם בית או חצר, משא"כ כשכותב לו בהדיא "וכל מה שבתוך המצרים", ו"ל דאמירת "כל מה שבתוך המצרים", עדיף מאומר "הריני מוכר לך החצר וכל מה שבתוכה", ואח"כ מצר לו מצרים, וצ"ע (סמ"ע).

לו: הוא וכל מה שבתוכו, הרי כולן מכורין. בין כך ובין כך, לא מכר לא את העבירים ולא את השקין ולא את המרצופין. רבי אליעזר אומר: המוכר בית הברד, מכר את הקורה, שלא נקרא בית הברד אלא על שום קורה. מתני'. המוכר את המרחץ³⁶, לא מכר את הנסרין ואת הספלין ואת הבלניות. בזמן שאמר לו: היא וכל מה שבתוכה, הרי כולן מכורין. בין כך ובין כך, לא מכר לא את המגורות של מים ולא את אוצרות של עצים. גמ'. ת"ר: המוכר את המרחץ, מכר את בית הנסרין ואת בית היקמין, ואת בית הספלים ואת בית הוילאות, אבל לא את נסרין עצמן ולא יקמין עצמן, ולא ספלים עצמן ולא וילאות עצמן, ובזמן שאמר לו: היא וכל מה שבתוכה, הרי כולן מכורין. בין כך ובין כך, לא מכר לו את הבריכות המספקות לו מים, בין

סז ע"ב

אמר (רבה) + מסורת הש"ס: [רבא] + אמר רב נחמן: החזיק בחולסית: קנה מצולה³⁴. פשיטא, דהא אמר שמואל: מכר לו עשר שדות וכו'. מהו דתימא: התם הוא דסדנא דארעא חד הוא, אבל הכא הא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד, קא משמע לך. מתני'. המוכר בית הברד³⁵, מכר את הים ואת הממל ואת הבתולות, אבל לא מכר את העבירים ואת הגלגל ואת הקורה, ובזמן שאמר לו: היא וכל מה שבתוכו, הרי כולן מכורין. ר"א אומר: המוכר בית הברד, מכר את הקורה.

גמ'. ים, טלפחא. ממל, א"ר אבא בר ממל: מפרכתא. בתולות, א"ר יוחנן: כלונסות של ארו שמעמידין בהן את הקורה. עבירים, כבשי. גלגל, חומרטא. קורה, קורה. ת"ר: המוכר בית הברד, מכר את נסרים ואת היקבים ואת המפרכות, ואת הריחים התחתונות אבל לא העליונה, ובזמן שאמר

³⁴ ע"י ש"ע (ח"מ ס' קצב ס"ב): המוכר לחבירו ' שדות ב' מדינות כיון שהחזיק באחד מהם קנה כולם ואפילו היתה אחת מהם הר גבוה והשנית מצולה שהרי אין תשמיש של זו כתשמיש של זו במה דברים אמורים שנתן דמי כולם אבל אם לא נתן דמי כולם לא קנה אלא כנגד מעותיו לפיכך אם היו הכל במתנה קנה כולם. ויש חולקין במתנה והוא הדין בעשרה בתים או בית ושדה דינן כעשרה שדות:

כיון שהחזיק באחת מהן כו' - כלל דבריו הוא, דאפילו במקום שאין קונין בכסף בלא שטר, בחזקה בלא שטר קונה, דחזקה עדיפא דעשה מעשה בגופה של שדה, לקנות אותה שדה לחוד מהני חזקה אפילו לא נתן מעות כלל, אבל כשבא לקנות כמה שדות, לא מהני החזקה שהחזיק באחת מהן, אפילו הן סמוכות זה לזה, אם לא שנתן לו דמי כולם, דאז קונה כולם בחזקה אחת, ואפילו במקום שאין קונין בכסף לחוד ואפילו אינן סמוכות זה לזה (סמ"ע).

שהרי אין תשמיש כו' - כלומר, אף על פי שאין תשמיש של זה כו' (סמ"ע). שנתן דמי כולם - דאז מסתמא הקנה לו המוכר כולם בחזקה אחת (סמ"ע). אלא כנגד מעותיו - מיהו כנגד מעותיו קנה אפילו עייל ונפיק אזוי (סמ"ע, נתה"מ). ו"א דבנתן מקצת דמי כל שדה ושדה קנה הכל. ו"א, דאף בכה"ג לא קנה רק כנגד דמיו. רק בנתן מקצת דמיו של אותו שדה שהחזיק מהני ואפי"ל לא נתן כלל ולא עייל ונפיק מהני לאותו שדה שהחזיק (רע"א).

לפיכך אם היה הכל במתנה כו' - דבמתנה הוא כאילו קיבל כבר דמיהן של כולם (סמ"ע).

ויש חולקין במתנה - טעמייהו, דכיון שלא קיבל ממנו כלום מסתמא דעתו של הנותן שיהא הברירה בידו לחזור בו כל זמן שלא קנאהו המקבל. ואפילו החולקין במתנה מודים בשכירות [דבטעיף שאחר זה] דבהחזיק באחת מהן קנה כולם אף על פי ש"ג"כ לא נתן להמשכיר עדיין כלום, דשאני שכירות דאינה משתלמת אלא לבסוף, ומתחילת השכירות הסכים עמו להיות המעות עליו בחוב ובמלוה עד סוף זמן השכירות (סמ"ע). ו"א דאם אמר לו החזק באחת וקנה כולן, אפילו במתנה קנה לכולי עלמא (נתה"מ ורע"א), ו"א דאפילו במכר ולא נתן דמי כולם ואמר לו כך, קנה (נתה"מ).

והוא הדין בעשרה בתים - פירוש, לא תימא דוקא במכר לו עשר שדות דלית בהו דבר המפסיק כ"כ וסדנא דארעא חד, דינא הכי, ולא בבתיים שהן מופסקין ומחולקין כל אחד בנין בפני עצמו, קמ"ל דהקרקעות שהבתיים עומדים עליהם מצרפין אפילו הן בעשר מדינות (סמ"ע).

³⁵ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רטו ס"ב): המוכר את בית הברד מכר את האבן הגדולה הבנויה בארץ שטוחים עליה זתיים, ואת הכלונסאות של ארו שסומכין הקורה בהם בעת טחינת הזיתים, ואת היקבים ואת הכלים שנותנים בהם הזיתים הכתושים והם המפרכות, ואת הלווחות שנותנים סביב לזיתים שלא יתפזרו, אבל לא מכר את הריחים העליונה, ובזמן שאמר הוא וכל מה שבתוכו הרי כולם מכורים, בין כך ובין כך לא מכר את הכובשות שמכבשין בהם הזיתים ולא את הגלגל ולא את הקורה, ויש אומרים דאם אמר הוא וכל מה שבתוכו הרי אלו מכורים וכן נראה לי עיקר, ולא את השקים פירוש: שקים מנוצה של עזים ומרצופים הן של עור, ולא את המרצופים, ואם א"ל בית הברד וכל תשמישיו אני מוכר לך כולם מכורים, ואם היו חוץ לבית הברד חניות ששטוחים בהם זיתים או שומשמים, אם מצר לו מצרים החיצונים שלהן קנה הכל, ואם לאו לא קנה אלא מה שבתוכה:

והם המפרכות - אבן נקובה שמכניסין בה עץ, ומפרכין בה הזיתים בבית הברד (סמ"ע).

השקין - הם עשויים מנוצה של עזים, ומרצופין הן ג"כ שקין ועשויים מעור (סמ"ע).

אם א"ל בית הברד כו', כולם מכורים - משמע דקאי נמי אשקים ומרצופים (סמ"ע).

ששטוחין בהן זיתים כו' - פירוש, אף על גב דמכרין בהן ג"כ יין ופת, שעל שם זה נקרא חנויות (סמ"ע).

אם מצר לו מצרים חיצוניים - בעינין שמצר לו מצרים ושיאמר "בית הברד וכל תשמישיו אני מוכר לך" (סמ"ע).

³⁶ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רטו ס"ג): המוכר את בית המרחץ מכר את בית הנסרים שיושבים עליהם כשהם ערומים, ואת בית היקמים פירוש: הם ספלאות של עץ שנותנים בהם מים לפני כל אחד ואחד שנוטלים בהם המים, ואת בית הספלים שיושבים עליהם בחצר המרחץ כשהם קלבושים, ואת בית הוילאות שמשתפגים בהם, אבל לא מכר את הנסרים עצמם ואת היקמים עצמם ולא את הספלים עצמם ולא את הוילאות עצמם, ובזמן שא"ל הוא וכל מה שבתוכו הרי כולם מכורים, בין כך ובין כך לא מכר הבריכות המספקות לו מים בין בימות החמה בין בימות הגשמים ולא בית כינוס העצים, ואם א"ל מרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך הרי כולם מכורים אע"פ שהם חוצה לו, ויש מי שכתב דדוקא כשהן בין המצרים וכתב לו אילין מצרנהא:

את בית הנסרים כו' - פירוש, דוקא החדר עצמו המחובר ובנוי, לכך שמצניעים שם תשמישי מרחץ אלה, הוא דנמכר בכלל מכירת המרחץ, אבל התשמישין עצמן, שהן מטולטלים ואינן קבועים ועומדים, אינן מכורין בסתם, וכדמסיק (סמ"ע).

היקמים - הן כלים קטנים, שנוטל כל אחד בהן מים לרחצו מהם. ו"מ יקמים הגיגית הגדולה ששופכין בה מים הרבה (סמ"ע).

בין בימות החמה כו' - רבותא בזה קאמר, אפילו בימות החמה, דיש בהן מעט מים, וה"א דיהיו אז בטלים אגב המרחץ, קמ"ל דלא (סמ"ע). ולא בית כינוס העצים - פירוש, לא העצים ולא המים ולא בתייהן שהן מכונסים בו, שום אחד מהן אינו מכור, דמיוחדין הן ג"כ לתשמישין אחרים (סמ"ע).

בימות החמה ובימות הגשמים, ולא בית כינוס העצים. ואם אמר לו: בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך, כולן מכורין³⁷.
 איש אחד אמר לחבירו: בית הבד וכל תשמישיו אני מוכר לך, הויה הנהו חנואתא אבראי דהו שטחו בהו שומשמי, אתא לקמיה דרב יוסף, א"ל: תנינא, אם אמר: בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך, הרי כולן מכורין. אמר לו אביי, והא תני רבי חייא: אין כולן מכורין. אלא אמר רב אשי: חזינן, אי א"ל: בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהא, קני, ואי לא, לא קני³⁸.

מתני'. המוכר את העיר³⁹, מכר בתים, בורות שיחין ומערות, מרחצאות ושובכות, בית הבדין ובית השלחין, אבל לא את המטלטלין. ובזמן שאמר לו: היא וכל מה שבתוכה, אפילו היו בה בהמה ועבדים, הרי כולן מכורין. רשב"ג אומר: המוכר את העיר, מכר את הסנטר.

גמ'. אמר לו רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי, שמעת מינה: עבדא כמטלטלא דמי, דאי כמקרקע דמי, נידובן אגב מתא. ואלא מאי. עבדא כמטלטלא דמי, מאי אפי'. אלא מאי אית לך למימר. שאני בין מטלטלא דנייד כמטלטלא דלא נייד, אפילו תימא: עבדא כמקרקע דמי, שאני בין מקרקע דנייד למקרקע דלא נייד.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: המוכר את העיר, מכר את הסנטר. מאי סנטר. הכא תרגימו: בר מחוניתא. שמעון בן אבטלמוס אומר: באגי. מאן שאמר בר מחוניתא, כל שכן באגי. מ"ד באגי, אבל בר מחוניתא לא מידובן. תנן: בית הבדים ובית השלחין, סברוה מאי שלחין. באגי, דכתיב: ושולח מים על פני חוצות. בשלמא למאן שאמר בר מחוניתא, אמר תנא קמא: באגי מידובני, בר מחוניתא לא מידובן, ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר: אפי' בר מחוניתא נמי מידובן. אלא למ"ד, באגי, ת"ק נמי הכי קאמר. מי סברת מאי שלחין, באגי. לא, מאי שלחין. גינונייתא, שנאמר: שלחין פרדס רמונים, אבל באגי לא מידובני, ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר: אפי' באגי נמי מזדבני. איכא שאמרי: סברוה מאי שלחין. גינונייתא. בשלמא למאן שאמר באגי, אמר תנא קמא: גינונייתא מידובן, באגי לא מידובני, ואתא רשב"ג למימר: אפילו באגי מידובני.

³⁷ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"ג): הוב"ד לעיל 36.

³⁸ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 35.

³⁹ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"ד): המוכר את העיר מכר בתים בורות שיחין ומערות, מרחצאות ושובכות בית הבדים בית השלחין שבה, ואת הסמוכין לה ואת החורשין פירוש: תרגום יער חורשא, ופירוש ביברין פרדס שמאספין שם חיות, וחפירה שמאספין בה דגים המוקפים לה, ואת השדות הידועים לה, ואת הביבירים פירוש: פרדס שמאספין שם חיות וחפירה שמאספין בה דגים, של חיה ועופות ודגים שפניהם כנגדה אע"פ שרחוקים ממנה, אבל לא מכר המטלטלין שבתוכה, ובזמן שא"ל היא וכל מה שבתוכה אני מוכר לך הרי כולם מכורים, בין כך ובין כך לא מכר את שיריה, פירוש בגמרא בב"ב: מאי שיריה פסקי באגי ופירש רש"י חתיכות בקעה הסמוכה לעיר אלא שמופלטת ממנה קצת שיש הפסק צונמא בינתים ושיריה לשון שריים הוא, ולא את בנותיה ולא את החורשים המוקצים ממנה, ולא את החלק שיש לה בים ולא החלק שיש לה ביבשה, ולא את ביברי חיה ועופות ודגים שאין פניהם כנגדה:

בית השלחין - בבית השלחין זה כולל גם שדה בית הבעל וגם גינות, דשניהן נקראין כן, שדות על שם שצריכים מים הרבה, גינות על שם פרדס רמונים, שמשלחין פירות בכל שנה (סמ"ע).

החורשין - פירוש, יערים שסביבות העיר (סמ"ע).

כולם מכורים כו' - פירוש, ואפילו בהמה ועבדים ושאר כל המטלטלים שבה (סמ"ע).

לא מכר את שיריה - לשון שריים, ופירושו כאן חתיכה בקעה הגדולה הסמוכה לעיר, אלא שמופלטת ממנה קצת, שיש הפסק צונמא בינתים (סמ"ע).

ולא את בנותיה - ר"ל הכפרים הסמוכים (סמ"ע).

ולא החלק שיש לה בים כו' - שיש להעיר חלק אחד בים ונקרא בשם העיר, אלא שעומד בים (סמ"ע).

ולא החלק שיש לה ביבשה - שהוא גם כן ביבשה כמו העיר אלא שמופלט מג העיר, ומיהו על שם העיר נקרא (סמ"ע).

הקנים שהיא פחותה מבית רובע, ואת השומירה שאינה עשויה בטיט, ואת החרוב שאינו מורכב, ואת בתולת השקמה. אבל לא מכר לא את האבנים שאינן לצרכה, ולא את הקנים שבכרם שאינן לצרכו, ולא את התבואה שהיא תלושה מן הקרקע. בזמן שאמר לו: היא וכל מה שבתוכה, הרי כולן מכורין. בין כך ובין כך, לא מכר לא את חיצת הקנים שהיא בית רובע, ולא את השומירה שהיא עשויה בטיט, ולא את החרוב המורכב, ולא את סדן השקמה.

סח ע"ב

אלא למאן שאמר בר מחוניתא, אמר תנא קמא: גינונייתא, ומהדר לו רבן שמעון בן גמליאל: בר מחוניתא. מי סברת מאי שלחין, גינונייתא. לא, מאי שלחין. בגי, דכתוב: ושולח מים על פני חוצות, אבל בר מחוניתא לא מדובן, ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר: דאפי' בר מחוניתא נמי מזדבן. תא שמע, ר' יהודה אומר: סנטר אינו מכור, אנקולמוס מכור. מאי לאו מדאנקולמוס גברא, סנטר נמי גברא. מידי איריא. הא כדאיתא והא כדאיתא. ומי מצית אמרת הכי. והא קתני סיפא: אבל לא שיריה ולא בנותיה⁴⁰, ולא חורשין המוקצין לה, ולא ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים. ואמרין, מאי שיריה. ביזלי, מאי ביזלי. א"ר אבא: פיסקי בגי. פיסקי בגי הוא דלא מזדבני, הא בגי עצמן מזדבני. איפוך, ר' יהודה אומר: סנטר מכור, אנקולמוס אינו מכור. ומי מצית אמרת: רבי יהודה כרשב"ג סבירא ליה. והא רבי יהודה כרבנן סבירא ליה. דקתני סיפא: אבל לא שיריה ולא בנותיה, ואילו רשב"ג האמר: מכר את העיר, מכר בנותיה, דתניא: המוכר את העיר, לא מכר את בנותיה, רשב"ג אומר: המוכר את העיר, מכר בנותיה. רבי יהודה סבר לו כוותיה בחדא, ופליג עליה בחדא. ולא ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים. ורמיניה: היו לה בנות, אין נמכרות עמה. היה לה חלק אחד בים וחלק אחד ביבשה, ביברים של חיה ושל עופות ושל דגים, הרי אלו נמכרים עמה. לא קשיא: זה של נגיה קאיהי לגו, והא דנגיה קאיהי לבר. והא קא תני: ולא את חורשין המוקצין לה. אימא: המוקצין הימנה.

מתנ'. המוכר את השדה⁴¹, מכר את האבנים שהם לצרכה, ואת הקנים שבכרם שהם לצרכו, ואת התבואה שהיא מחוברת לקרקע, ואת חיצת

⁴⁰ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"ד): הוב"ד לעיל הערה 39.

⁴¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"ה): המוכר את השדה מכר את האבנים הסדורות לגדר ואת האבנים המונחות על העומדים מפני שהם לצרכה, ומכר את מצריו, ומכר את הקנים החלקים המונחים תחת הגפנים כדי להעמידם, ומכר את התבואה המחוברת לקרקע אף על פי שהגיע להקצר, ומכר את מחיצת הקנים שהיא פחותה מבית רובע אע"פ שהקנים שלה עבים וחזקים, ומכר את השומירה פירוש: בית דירה שעושים לשומר השדה העשויה בטיט אע"פ שאינה קבועה, ומכר את החרוב שאינו מורכב ואת בתולת השקמה, פירוש: שקמה אילן שעושה מין תאנים, ובבחרותו שעדיין לא נכרתו ענפיו נקרא בתולת השקמה, וכשיזקין ויכרתו ענפיו להחליפה נקרא סדן השקמה, אע"פ שהם עבים, ומכר כל הדקלים שבה אפילו העומדים על המצר, אבל לא מכר את האבנים שאינם סדורות לגדר, ולא את האבנים שאינם מונחים על העומדים אע"פ שהם מוכנים לכך, ויש אומרים דאם היו מונחות פעם אחת על העומדים הרי אלו מכורין, ולא את הקנים שבכרם שאינם מונחים תחת הגפנים אע"פ שהם משופין וחלקים ומוכנים לכך, ולא את התבואה העקורה מהקרקע אע"פ שהיא צריכה לשדה ליבשה שם, ובזמן שאמר ליה היא וכל מה שבתוכה הרי כולם מכורים, בין כך ובין כך לא מכר מחיצת הקנים שהיא בית רובע אע"פ שהקנים שבה דקים וקטנים, ולא מכר ערוגה קטנה של בשמים שיש לה שם בפני עצמה כגון שקורין לה בוורד"א של פלוני, ולא את השומירה בזמן שאינה עשויה בטיט אע"פ שהיא קבועה בארץ, ולא מכר החרוב המורכב ולא סדן השקמה אפילו הם דקים, ולא מכר את הבור שבה ולא את הגת ולא את השובך בין שלמים בין חרובים, וצריך המוכר ליקח להם דרך מהלוקח כדי שילך בה עד אותו הבור או הדות או הגת או השובך שנשאר לו בתוך השדה, ואם פירש ואמר חוץ מאלו אינו צריך ליקח לו הדרך:

מכר את האבנים כו' - אף על גב דכל הני תשמישים אינן מחוברים לקרקע נינהו, מ"מ כיון דקבועים ועומדים ומיוחדים לשדה זו או בית זה, הן מכורין עמו (סמ"ע). ראובן היה לו בית ונפלו חלק ממנו, ונשארו הקורות והאבנים בביתו ולא בנאו. לסוף נפטר ראובן ונתן חצי הבית לשתי בנותיו, והחצי הב' נתן לאשתו ושאר המטלטלין. כיון שהיו הקורות והאבנים ברשות ראובן ולא שלח בהם יד למכרן, נראה שהיה בדעתו שאם תשיג ידו שתחזור ותבנה בהן הבית, והמה שייכים בבית, אז יזכו ג"כ בנותציו החצי מהקורות והאבנים (רע"א).

ומכר את מצריו - פירוש, מצרי השדה עצמו (סמ"ע).

הקנים החלקים - כצ"ל בלא וי", ור"ל שמקלפין הקליפה מעל גבי הקנים כדי שלא יתלעו, ומעמידים הקנים תחת הגפנים כדי להחזיקן ויעמדו על עמדם (סמ"ע).

ומכר מחיצת הקנים - וי"ג בגמ' "חיצת הקנים" בלא מ"ם ראשונה, ופירש רשב"ם חיצת קנים, קנים הרבה גדלים בקלח אחד, וכשהיא פחותה מבית רובע אינה חשובה להיות לה שם בפני עצמה. ונראה דגם "מחיצת" כוללת את זה (סמ"ע).

ומכר השומרה - היא סוכת נוצרים, ששומרי הכרם יושבים בתוכה (סמ"ע). העשוי בטיט - פירוש, שמלוּפּף על גבה וסביבות כותליה בטיט, דאז מחשב קבוע ועומד בכרם ונמכר עמו, אף על פי שאינה קבועה להיותה מחוברת בכרם

עצמו, אבל כשאינה מכוסה בטיט כל סביבה, מחשב כדבר המיטלטל, אף על פי שמחוברת בקרקע הכרם (סמ"ע).

שאינו מורכב - היינו קודם שיזקין (סמ"ע).

ואת בתולת השקמה - פירוש, בעוד השקמה בבחרותה, אבל כשמזקינה קוצצין ענפיה ובאין אחרים במקומן ונקראת סדן השקמה, ונעשה חשוב ואינו בטל לגבי השדה, ואף על פי שאמר הוא וכל מה שבתוכו, מפני שהם חשובים כשדה בפני עצמו, ושדה אחד מכר לו ולא שתי שדות (סמ"ע).

וצריך המוכר ליקח כו' - ראובן היה מחזיק בו' בתים, והיו בחצר הנז' שתי בורות, הא' שהיו משתמשים בו כל הדירים והמחזיקים בחצר הנז', והאחד הוא שעשאו ראובן לבדו לתשמיש הבתים שלו, והוא סמוך לבתים שלו, והאחר רחוק מהם. והיה ראובן הנז' וכל הדירים בבתים שלו משתמשים באותו הבור הסמוך לבתים, ולאחר ימים מכר ראובן ד' בתים מהו' לשמעון שהיה דר בתוכם, וכתוב בשטר בזה הלשון ש"מכר לשמעון הבתים הנז' עם כל הזכויות הנלוים אליהם ועם כל תשמישי והנאות החצר כגון בור ושוקת כו", כאשר כתב שמכר הבתים עם כל הזכויות ועוד כמה לשונות של יפוי כח כתובים בשטר, פשוט שיד הקונה על העליונה, להשתמש בבור הסמוך לאלו הבתים (ש"ך * הרשד"ם).

גמ'. מאי אבנים שהן לצרכה. הכא תרגימו: אבני דאכפא⁴². עולא אמר: אבנים הסדורות לגדר. והא תני ר' חייא: אבנים צבורות לגדר. תני: סדורות. הכא תרגימו: אבני דאכפא, לר"מ, דמתקנן אף על גב דלא מחתן, לרבנן, הוא דמתתן. ולעולא שאמר: אבנים הסדורות לגדר, לר"מ, דמתקנן אף על גב דלא סדרן, לרבנן, הוא דסדרן.

ואת הקנים שבכרם שהן לצרכו. קנים מאי עבידייהו. אמרי דבי רבי ינאי: קנים המחולקין שמעמידים תחת הגפנים, לר"מ, דמשפיין אף על גב דלא מוקמן, לרבנן, הוא דמוקמן.

ואת התבואה המחוברת לקרקע וכו'. ואף על גב דמטאי למיחצד.

ואת חיצת הקנים שפחותה מבית רובע. ואף על גב דאלימי.

ואת השומירה שאינה עשויה בטיט. אף על גב דלא קביעא בארעא.

ואת החרוב שאינו מורכב, ואת בתולת השקמה. אף על גב דאלימי.

אבל לא מכר את האבנים שאינן לצרכה. לר"מ, דלא מתקנן, לרבנן, דלא מחתן. ולעולא שאמר: אבנים הסדורות לגדר, לר' מאיר, דלא מתקנן, לרבנן, דלא סדרן.

ולא את הקנים שבכרם שאינן לצרכו. לר' מאיר, דלא משפיין, לרבנן, דלא מוקמן.

ולא את התבואה התלושה מן הקרקע. ואף על גב דצריכא לארעא.

ולא את חיצת הקנים שהיא בית רובע. ואף על גב דקטיני. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: לא חיצת הקנים בלבד, אלא אפילו ערוגה קטנה של בשמים ויש לה שם בפני עצמה, אינה נמכרת עמה. אמר רב פפא: והוא דקרו לה וורדא דפלניא.

ולא השומירה העשויה בטיט. ואף על גב דמחברא בארעא.

(ולא את חרוב המורכב ולא סדן השקמה. ואף על גב דקטיני.) בעי רבי אלעזר: מלבנות של פתחים, מהו. היכא דמחברי בטינא לא תיבעי לך, דהא מחבר, כי תיבעי לך, דנקיטי בסיכי, מאי. תיקו. בעי רבי זירא: מלבנות של חלונות, מהו. מי אמרינן: לנוי בעלמא הוא דעבידי, או דלמא כיון דמחברי, מחברי. תיקו. בעי רבי ירמיה: מלבנות של כרעי המטה, מהו. כל היכא דמיטלטלי בהדה לא תיבעי לך, דהא מיטלטלי, כי תיבעי לך, היכא דלא מיטלטלי, מאי. תיקו.

ולא את חרוב המורכב ולא סדן השקמה וכו'.

לית ליה, זבין לו תרי דיקלי, ואי משעבדי, פריק לו תרי דיקלי. ארעא בדיקלי, חזינן, אי אית בה דיקלי יהיב ליה, ואי לאו, מקח טעות הוא. ארעא בי דיקלי, לית לו דיקלי, דחזיא לדיקלי קאמר לו. אמר לו: לבר מדיקלא פלניא, חזינן⁴⁵, אי דיקלא טבא הוא, שירי שייריה, אי דיקלא בישא הוא, כל שכן הנך. אמר לו: לבר מאילני⁴⁶, אי אית לו אילני, לבר מאילני, אי אית לו דיקלי, לבר מדיקלי, אי אית לו גופני, לבר מגופני, אילני וגופני, לבר מאילני, אילני ודיקלי, לבר מאילני, גופני ודיקלי, לבר מגופני. אמר רב: כל שעולין לו בחבל, הוי שיר, כל שאין עולין לו בחבל, לא הוי שיר.

סט ע"ב

מנא הני מילי. אמר רב יהודה אמר רב, שאמר קרא: ויקם שדה עפרון אשר במכפלה וגו', מי שצריך לגבול סביב, יצאו אלו שאין צריכין לגבול סביב. אמר רב משרשיא: מכאן למצרים מן התורה. אמר רב יהודה: מי דמזבן ארעא לחבירו⁴³, צריך למכתב ליה: קני לך דיקלין ותאלין והוצין וציצין, ואף על גב דכי לא כתב לו הכי קני, אפ"ה שופרא דשטרא הוא. אמר לו: ארעא ודיקלי⁴⁴, חזינן, אי אית לו דיקלי, יהיב לו תרי דיקלי, ואי

⁴³ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטז ס"ה): המוכר פרדס לחבירו צריך שיכתוב לו קנה לך דקלים ותמרים והוצין פירוש: ענפי דקל שעושים מהן מחיצה, ואע"פ שקנה כל אלו אע"פ שלא פירש אותם נוי השטר הוא: המוכר פרדס לחבירו כו' - כ"ש הקונה קרקע או שדה שאינה מיוחדת לאילנות לבד, טוב לו שיפרש (סמ"ע). נוי השטר הוא - ואפילו אם בא לפני ב"ד הטועים נותנים לו, שהרי מפורשין בתוך השטר (סמ"ע).

⁴⁴ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטז ס"ה): האומר לחבירו קרקע ודקלים אני מוכר לך אפילו לא היו לו דקלים, אם רצה לקנות לו שני דקלים הרי זה נקנה המקח, ואין הלוקח יכול לומר לו איני לוקח אלא קרקע שיש בו דקלים, ואם אמר קרקע בדקלים אני מוכר לך, אם היו בו שני דקלים קנה ואם לאו מקח טעות הוא וחוזר, ואם א"ל קרקע של דקלים אני מוכר לך אין לו דקלים, שאין בלשון הזה אלא קרקע הראוי לדקלים, ומיהו אם יש דקלים בקרקע קנאו. הגה: בכל ענין שאמר, ויש אומרים דאם א"ל קרקע ודקלים אני מוכר לך אע"פ שיש דקלים בשדה, אם יש לו דקלים במקום אחר צריך ליתן לו עוד שני דקלים ואם אין לו א"צ לקנות, מיהו הקרקע קנוי לו דשני מכירות הן הקרקע והדקלים:

קרקע ודקלים אני מוכר לך - כשיש בשדה זה דקלים, אין צריך לקנות לו עוד דקלים וזולתם, והא דקאמר "ודקלים", אף על גב דמסתמא נמי דקלים נמכרים בכלל הקרקע, משום דמיירי דלא הראה לו הקרקע בשעת המכירה, מש"ה הוצרך לומר דמוכר לו ארעא ודקלי. ומיהו אם אין בקרקע דקלים, אין הלוקח יכול לומר אחזור במקח, כי מקח טעות הוא, שסברתי שיתן לי קרקע שבתוכו דקלים, אלא כל שלא א"ל קרקע בדקלים, הרשות ביד המוכר ליתן לו קרקע שאין בו דקלים, ועוד שני דקלים ממקום אחר. אבל אם אין המוכר נותן לו שני דקלים גם במקום אחר, הלוקח יכול לבטל המקח לגמרי. וה"א שכתב הרמ"א פליגי עליה בתרתי, וס"ל דמה שכתב ליה המוכר "קרקע ודקלים" אני "מוכר" לך, שתי מכירות הן ואין האחד תלוי בהשני, דמ"ש "קרקע" דעתו היתה אקרקע כמות שהיא, משום הכי, גם אם יהיה בו דקלים הרבה, גם אם לא יהיה בו דקל כלל, נוטל הלוקח במקחו כמות שהוא, ומ"ש "ודקלים" דעתו היתה שזולת הקרקע, שיתן לו עוד שני דקלים ממקום אחר, ואם יש למוכר שני דקלים במקום אחר כופין אותו לקיים מקחו ויתנם לו, ואם אין למוכר דקלים במקום אחר, טוב למוכר להיות נאמן בדיבורו לקנות לו מאחריים עוד שני דקלים, אבל אין כופין אותו עליו, כיון דאינו ברשותו הוי כמכר לו דבר שלא בא לעולם דלא קנה, וכמ"ש לעיל (סי' רט ס"ה), ואף על גב דאין לו ולא נתקיים המקח ד"ודקלים" שאמר לו, מ"מ אין הלוקח יכול לחזור גם ממקח הקרקע, אלא מנכה לו מדמי מקחו שיעור דמי שווי שני דקלים, והמותר צריך הלוקח ליתן להמוכר בעד הקרקע דשתי מכירות הן (סמ"ע), וי"ח דאם יש לו אף במקום אחר, צריך ליתן לו עוד ב' דקלים (ש"ך). דבר המצוי לקנות וחיבי את עצמו, אין שום אחד מהם יכול לחזור בו, ואם המוכר לא קנה דקלים, חייב במי שפרע (ש"ך * מהר"י בן לב), לפי המחבר אם אינו רוצה ליתן לו כלל דקלים, ודאי אינו כופיהו על מקח הקרקע לחוד, דחשיב ענין זה כמכירה אחת, אבל רמ"א הוי כב' מכירות. ומעשה בא לדינו באחד שמכר לחבירו שני מקומות בבית הכנסת באיזה סך, ונתברר אח"כ דלא היה לו אלא מקום אחד, ואמרנו שדן זה הוא מחלוקת מחבר רמ"א שזכרנו, ואין לנו כח להוציא ממון נגד המחבר וכל המכירה בטילה, ועי' לעיל (סי' קפב ס"ח) (ט"ז).

ואם לאו מקח טעות הוא וחוזר - דאף אם ירצה הלוקח ליכח דקלים במקום אחר והמוכר אינו רוצה, אינו יכול הלוקח לכופו את המוכר ליתן לו במקום אחר דקלים כמבואר ברמ"א לקמן (סי' רכז ס"ד) לענין אונאה, דכל זמן שהלוקח יכול לחזור בו, ה"ה נמי המוכר יכול לחזור, כיון שלא נגמר המקח (פ"ת).

שם - שטר מכירה מראובן לשמעון שכתוב בו "איך שמכרתי לו בית פלוני ופלוני ושאר בנינים הבנויים בחצר עד בית הפנימי של עץ שאותו בית הפנימי לא מכרתי לו רק נשאר ברשותי כו', והדיר הגדול שבחצר העומד תחת בית הפנימי לצד פלוני נשאר גם כן בחזקתי מתהום ארעא כו'", ע"כ לשון השטר. והנה תחת בית הפנימי הנ"ל יש ג"כ דיר קטן אצל דיר הגדול הנ"ל, ועתה טוען שמעון, שהדיר הקטן הוא גם כן בכלל המכירה, דכן מוכח לשון השטר שכתוב "והדיר הגדול נשאר בחזקתי", משמע דדוקא דיר הגדול השאר לעצמו ולא דיר הקטן, ועוד, שכתוב בשטר ושאר בנינים הבנויים בחצר, ואין שום בנין בחצר, על כרחך שכונת המוכר היתה על דיר הנ"ל, ועוד שדיר הקטן בכלל המצרים שמצר לו, וראובן טוען שלא מכר לו שום דיר כו'. הדין עם ראובן, דמה שטוען שמעון, מאחר שכתוב שהדיר הגדול שייך לעצמו משמע הא דיר הקטן מכר, זה

אינו, דהא חוץ מחרוב פלוני, אפילו שאר חרובין נמי לא קנה (כנ"ל ס"ד ברמ"א) (פ"ת).

קנאו בכל ענין שאמר - פירוש, אפילו א"ל קרקע של דקלים, דמ"מ לא גרע ממוכר לו סתם קרקע, דקי"ל דמכר לו בכללו כל האילנות שבתוכו, ובכלל זה שכתב, נשמע נמי, דנוטל בכל ענין שאמר לו, אפילו יש בו דקלים הרבה (סמ"ע).

אף על פי שיש דקלים - ויש ראשונים הסוברים דאם יש הרבה דקלים בשדה זו אינו נותן לו מהם רק ב' דקלים, דדקלי משמע שתיים ותו לא, ולא שייך הכא שופרא דשטרא (עי' לעיל סעיף א') אלא דוקא כשכותב בשטר אבל הכא דבע"פ, לא. ועוד דהתם כתב דקלים ותאנים וכו', אבל הכא לא כתב אלא דקלים, לא שייך למימר הכי (רע"א).

⁴⁵ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטז ס"ג): המוכר שדה לחבירו והיו בה דקלים וא"ל חוץ מדקל פלוני, אם דקל טוב ומשובח הוא אותו הדקל לבדו שייך והשאר ללוקח, ואם דקל רע הוא ששייר לא קנה מהדקלים כלום. הגה: ויש אומרים דדוקא הטובים ממנו לא קנה, אבל כל אילנות הפחותים ממנו או אפילו כיוצא בו קנה, וכל אילן הנושא קב פירות מקרי דקל טוב, ויש אומרים דכל זה במין האילן ששייר אבל כל שאינו מינו קנה הלוקח הכל:

והשאר ללוקח כו' - הכלל מדין זה הוא, כיון דהמוכר שדה, נמכרים עמו כל הדקלים והאילנות שבו וכנ"ל סעיף א', אלא דבאמרו "חוץ", שייך מה ששייר, לכך כשהדקל ששייר הוא דקל טוב, שנוכל לומר שלא שייך אלא זה, השאר מכורין, משא"כ כשהדקל ששייר הוא רע, אמדינן דעתו דלא לאותו דקל לבד כיון, אלא כונתו היתה לשייר כולם, וכאילו אמר "אפילו דקל זה שהוא רע אני משייר לעצמי וכ"ש הטובים ממנו", ומש"ה אמרינן נמי, דדעתו היתה לשייר לנפשו אף הדקלים הפחותים מזה, אלא שלא נחית לדקדק כולי האי, לברר היותר גרוע ולומר עליו חוץ מזה. אבל דעת הרמ"א הוא, כיון דאמר "חוץ" ולא אמר כן בפירוש על הגרוע שבהן, דלא מיבעיא דלא שייך לנפשו הפחותין ממנו, אלא אפילו השוים ג"כ לא שייך לנפשו ומהטעם שכתבת, כיון דמן הדין היו כולם מכורים, מש"ה כל שנוכל לומר בשום צד, שלא שייך, הרי הוא בכלל המכירה (סמ"ע).

וכל אילן הנושא קב - גם הדעה הראשונה ס"ל הכי, וענין בפני עצמו הוא, ובא לפרש איזהו מיקרי דקל טוב (סמ"ע).

⁴⁶ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטז ס"ד): הוב"ד לעיל הערה 23.

ודייני גולה אמרי: כל שהעול כובשו⁴⁷, לא הוי שיור, כל שאין העול כובשו, הוי שיור ולא פליגי: הא בדיקלי, הא באילני. בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת: חוץ מחרוב פלוני, חוץ מסדן פלוני, מהו. אותו חרוב הוא דלא קני, הא שאר חרובים קני, או דלמא שאר חרובין נמי לא קני. אמר לו: לא קנה. איתיביה: חוץ מחרוב פלוני, חוץ מסדן פלוני, לא קנה. מאי לאו אותו חרוב הוא דלא קנה, הא שאר חרובין קנה. א"ל: לא, אפילו שאר חרובין נמי לא קנה. תדע, דאילו א"ל: שדי מכורה לך חוץ משדה פלונית, ההיא הוא דלא קני, הא אחרנייתא קני. אלא לא קנה, ה"נ לא קנה. ואיכא שאמרי, בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת: חוץ מחצי חרוב פלוני, חוץ מחצי סדן פלוני, מהו. שאר חרובין ודאי לא קני, הא מה ששייר באותו חרוב קני, או דלמא אפילו מה ששייר באותו חרוב נמי לא קני. א"ל: לא קני. איתיביה: חוץ מחצי חרוב פלוני, חוץ מחצי סדן פלוני, שאר חרובין לא קנה. מאי לאו שאר חרובין הוא דלא קנה, הא מה ששייר באותו חרוב קנה. א"ל: לא, אפי' מה ששייר באותו חרוב נמי לא קנה. תדע, דאילו א"ל: שדי מכורה לך חוץ מחצי שדה פלוני, ההוא הוא דלא קנה, הא איך קנה. אלא לא קני, ה"נ לא קני. בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא: המפקיד אצל חברו בשטר, ואמר לו החזרתים לך, מהו. מי אמרינן: מיגו דאי בעי אמר נאנסו, מהימן, השתא נמי מהימן, או דלמא אמר לו: שטרך בידי מאי בעי. א"ל: מהימן⁴⁸. ושיאמר לו: שטרך בידי מאי בעי. א"ל: וליטעמיך, וכי א"ל נאנסו, מי מצי א"ל: שטרך בידי מאי בעי. אמר לו:

⁴⁷ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטז ס"ד): הוב"ד לעיל הערה 23.

⁴⁸ עי' שו"ע (ח"מ סי' רצו ס"ב): הוב"ד לעיל הערה שגיאה! הסימניה אינה

סוף סוף כי אמר לו נאנסו לאו שבועה בעי. ה"נ מאי נאמן. נאמן בשבועה⁴⁹. לימא, בפלוגתא דהני תנאי. דתניא: שטר כיס היוצא על היתומים, דיני גולה אמרי: נשבע וגובה כולו⁵⁰, ודיני א"י אמרי: נשבע

⁴⁹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רצו ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 48.

⁵⁰ ע"י ש"ע (ח"מ סי' קח ס"ד): הוציא על היורשים שטר עיסקא, החצי יש לו דין מלוה, ונשבע ונטל, והחצי, אינו נוטל אפילו בשבועה, שכיון שאילו היה אביהם קיים היה נאמן לומר: החזרתי, במגו דנאנסו, וטענינן להו, הגה: הבית דין, ודוקא אם אין להם אפוטרופסים, אבל אם יש להם אפוטרופסים רואין תחלה אם האפוטרופסים יטענו להם, ואם לאו טוען להם הבית דין. ואין עליהם שבועה, אלא חרם סתם. אבל אם אין אנו יכולים לטעון להם שהחזיר, כגון שהודה אביהם שלא החזיר, או שמת תוך זמן, או שהאמין לבעל העיסקא אם יאמר שלא החזיר, אין טוענים להם שנאנסו. ויש אומרים שטוענים להם שנאנסו. ואם יש מהעסק בעין, ויש עדים שהוא מאותו עסק או חליפין, נוטל המלוה בלא שבועה, ואם יש ריוח, נוטלים בו יורשי הלוה חלקם. הגה: וכבר נתבאר בסמוך שאין מקבלין העדות לפני יתומים קטנים, אם לא נתקבל העדות בחצי אביון וע"ל סימן ק"י ס' ט'.

שטר עיסקא - דין שטר עיסקא נתבאר ב"ד (סי' קעז ס"ה) דעל החציה שנוטל ממנה הריחוק אין המקבל עליה אלא כדן שומר שטר, ופטור מהאונסים. ואם היה טוען המקבל נאנסה מידי היה נשבע שבועה דאורייתא ונפטור, ומשום הכי נאמן נמי בשבועה דאורייתא לומר החזרתיהו לך במיגו דנאנסו, ואין הנותן יכול לומר אם כן הוא שהחזרתו שטר עיסקא בידי מאי בעי, דיכול לומר זה סמכתי נפשי אמיתו שלי. ומהאי טעמא היורשים פטורים אפילו בלא שבועה, דאין טענינן להו מאי דאביהו היה יכול לטעון. ומיהו דוקא טענת החזרתי טענינן להו שהוא דבר השכיח, אבל טענת נאנסו כשאי אפשר לטעון החזרתי אין טוענינן להו, דאין טוענינן להו דבר שאינו שכיח (סמ"ע), ע"י הרמ"א לקמן (סי' רצ ס"ב) דבר שהוא שכיח ולא שכיח דהב"ד אין טוענינן אפוטרופוס מצי טען, ובין היכא דלא שכיח כלל דאפילו אפוטרופוס אינו טוען. ולכן טענת נאנסו אפוטרופוס מצי לטעון, ודנאנסו לא הוי דבר דלא שכיח כלל אלא שכיח ולא שכיח, וכן אם היתומים גדולים וטוענינן בעצמם שמא נאנסו נמי טענתם טענה דלא גריעי מאפוטרופוס, ועוד היתומים מצי טעני אפילו מלתא דלא שכיחא כלל דמאי שנא אינהו מאביהו כיון דהם בעלי דבר בעצמן (קצה"ח), אבל בכל ענין לא משלמים אלא הקרן, דטענינן להו אבינו לא הריחוק, וי"א דמחויבים היורשים לשלם הרוחים שעלה עד מות אביהם, משום שיש תקנה שכל זמן שלא ישבע לא הרוחתי, מחויב לשלם כפי ההשואה, והשבועה היא במקום פירעון (פ"ת).

ומ"ש ואין עליהם שבועה אלא חרם סתם - ע"י לעיל סק"א? דלפטור נפשם לא הצריכו חז"ל להיתומים שום שבועה (סמ"ע).

ו"א שטוענינן להם נאנסו - וכן עיקר דטוענים אפילו דבר שלא שכיח (ש"ך) ועיין בתשו' מהר"א ו' ששון ר"ס ק"ל ועיין בתשו' מהר"ט סי' ט' וסי' נ"ו וסי' ע"ב וסי' ע"ג וסי' ק"ב דף ק"מ (ש"ך), אפילו לדעה זו דס"ל דטוענינן ליתמי נאנסו, מ"מ מודים בטענת מחילה, או יש לי בידך כנגדו, דלא טענינן. חדא, ד"ל דטעם ה"א אלו דס"ל דנאנסו הוא טענה שכיחא, אבל מודים דמילתא דלא שכיחא לא טענינן. ועוד, דאפילו אי טעמייהו דס"ל דטענינן ליתמי אפילו מילתא דלא שכיחא, מ"מ י"ל דבטענות אלו דטפי לא שכיחי מנאנסו מודים הם, ועי' דברי לקמן (סי' קל ס"ז סק"ב)? אפוטרופוס של יתומים שמצא שטר חוב על ראובן, וראובן מביא עדים שנתן לאביהם מעות, אבל לא ידעו אם נתן לו בתורת פירעון או בפקדון או בתורת מתנה, ואפוטרופוס טוען שנתן לו במתנה, הוי ספיקא דדינא ואין כח ביד האפוטרופוס להוציא מן ראובן. ואפילו בטענה דלא שכיחא כלל כל דאפשר לברורי לכתחילה מברירין. נאמן הקהילה שמת, ויש ביד הקהל כתב יד הנאמן שיש תחת ידו מעות הקהל סך כך וכך, יכולים הקהל לגבות מהיתומים, מאחר ומנהג בעיר שנאמן הקהל מתמנה על פי בוררים על משך שנה תמימה, וכל השנה מעות הקהל בידו מכל הכנסות הקהילה, ובסוף השנה הוא נותן חשבון, והוי כמת תוך זמן הפקדון. ועוד, שמנהג העיר שמחויב הנאמן להראות כתב ראיה שהוציא ברשותו, וזולת זה הקהל נאמנים נגדו, ואינו נאמן לומר שהחזיר ליד הקהל, א"כ לא טענינן ג"כ ליתמי ידיה שנאנסו. וא"כ כל מה שמבררים הקהל שמסרו ליד הנאמן, גובים מיתומים. ואף לדעת י"א שכתב בש"ע שם דטוענים להם שנאנסו והש"ך הכריע כמותם, מ"מ יד הקהל על העליונה ויכולים לומר קים לן כהני פוסקים דאין טוענים להם נאנסו, כמו שכתב הסמ"ע לעיל (סי' ד סק"ו)? דהקהל נקראים מוחזקים גם לענין זה דיכולים לומר קים לן כהאי מאן דאמר במקום שיש פלוגתא. ואף שהש"ך שם כתב דדוקא לענין מסים, אבל בשאר מילי לא חשיבי מוחזקים לענין קים לי, מ"מ נראה, כיון שהנאמן בהו הוי כשומר שטר, שהנאמן מכניס כל הכנסות מעות הקהל בידו ומשתמש בהם כרצונו, נעשה עליהם כשומר שטר כשולחני (סי' רצב ס"ז). וכיון דחייב בגניבה ואבידה ואינו יכול לפטור אלא בטענת נאנסו, ומבואר בכמה מקומות דאם היה במקום שעדים מצויים אינו נאמן לומר שנאנסו, וא"כ אין לפטרו אלא בלסטים מזוין,

וגובה מחצה, ודכולי עלמא אית להו דנהרדעי, שאמרי נהרדעי: האי עיסקא", פלגא מלוה ופלגא פקדון. מאי לאו בהא קא מיפלגי, דמר סבר: מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי, ומר סבר: לא. אמרי: לא, דכולי עלמא אית להו דרב חסדא, והכא בהא קמיפלגי, דמר סבר: אם איתא דפרעיה מימר הוה אמר, ומר סבר: אימור מלאך המות הוא דאנסייה. שלח רב הונא בר אבין: המפקיד אצל חברו בשטר, ואמר לו החזרתיו לך, נאמן, ושטר כיס היוצא על היתומים, נשבע וגובה כולו. תרתי. שאני התם, דאם איתא דפרעיה מימר הוה אמר. רבא אמר, הלכתא: נשבע וגובה מחצה. אמר מר זוטרא: הלכתא כדדיני גולה. א"ל רבינא למר זוטרא, הא אמר רבא: נשבע וגובה מחצה. אמר לו: אן דדיני גולה

וכיון שהוא בעיר מסתמא היה לו להוציא קול, א"כ אין טוענים גם ליתומים מה דלא מצי אביון לטעון. אחד שלוה מחבירו אלף ו' מאות זהובים ונתן לו שטר חוב לחתימת ידו ובחתימת ידו אשתו, הנכתב ביום כ"ו תשרי בלשון זה, משמעות שטר עיסקא על החתומים דמעבר לך על סך אלף ושלוש מאות זהובים רמ"ג ורמ"ג. ואמר הלוה שלא רצה לכתוב כל נוסח שנוהגים לכתוב בשטר עיסקא כי אולי ירצה המלוה איזה תוקף וחזוק יותר, לכן לא כתב אלא הסך שאשתו חתמה עמו, ויתר תוקף יכתוב המלוה כפי רצונו. ומפני טרדת המלוה לא כתב והניחו בין שטרותיו. אח"כ ביום ד' כסליו שבק הלוה חיים לכל חי, ונתירא המלוה לכתוב עוד בשטר עיסקא הנ"ל כל תוקף וחזוק הנוהגים במדינתנו, פן יבוא הדבר לערכאות ויאמרו שהוא כתב אחר ופן יפסיד ע"י כך, רק כתב בסוף הנייר, ז"פ בר"ח טבת, כדי שיהיה תוך זמנו, ובה לא היה חושש אף שהוא כתב אחר כי כל מלוה לפרעון עומד. ונתגלגל הדבר שבא המלוה ויורשי הלוה לדין לפני דיני ישראל. וקצת מן הב"ד רצו לומר שיש לשטר חוב זה דין עיסקא בלא נאמנות, והש"ך הכריע דאפילו נאנסו טענינן להו. והמלוה טוען, כיון שנהגו לכתוב שטרי עיסקא שנעשה ע"פ תיקון מהר"ם, ומהר"ם תיקן שלא יהא נאמן לומר נאנסו אלא בעדים, וגם היה בידו לכתוב כל דיני נאמנות וכל תוקף שטר עיסקא אלא שלא רצה מטעם הנ"ל, וגם אשת הלוה ואביו הודו שלא החזיר העיסקא וגם לא נאנסו מידו, הנה הסך אלף ושלוש מאות זהובים שקיבל בסוף תשרי אנו יודעים שקיבל ליקח יינות, ואנו רואים שקנה יינות כדרך מדינתנו שרוב משא ומתן בזה הזמן ביינות, איך נאמר שפרע תוך ששה שבועות סך גדול כזה, ואין ספק אם היה המלוה תובע שישלם לו לא היו הב"ד מחייבים ללוה לשלם סך גדול כזה בזמן מועט. ובפרט שנכתב זמן פירעון על ר"ח טבת, וא"כ הוא תוך זמנו. ואף שהזמן פירעון נכתב בכתב יד המלוה, אין זה מגרע כחו, הואיל והאמינו הלוה לתת לו חתימתו על נייר חלק כו'. וגם אפילו דעת הש"ך שטוענינן להם נאנסו, נמי לא מגרעינן כח השטר, כיון שהמלוה היה בידו לכתוב כל תוקף שטר עיסקא כתיקון מהר"ם, ומהר"ם תיקן להקדן אינו נאמן לומר נאנסו אלא בעדים, והוי כאילו נכתב כן, וכנ"ל (סי' רמב ס"ה) בענין שטר מתנה שלא נכתב כתובה בשוקא כו' (פ"ת).

שהוא מאותו עסק - עיין בתשוב' מהר"א ו' ששון סימן מ"ח דף ס"ט ע"א (ש"ך), והיינו דכיון דיש עדים שהוא מאותו עסק או חליפין, תו ליכא שום חשש שבועה כיון דיש עדים שזה הוא עסקא שלו. היינו שנתן מעות ובמעות הללו קנה סחורה ומטלטלין בזה לכולי עלמא בחזקת הנותן וגובה בלא שבועה, אבל אם החליף אולי החזירן ומשלו החליף, ואם נשתנית הפרקמטיא ונתחלפה באחר דטענינן ליתמי החזרתי במגו דנאנסו, היכא דיש עדים שזה חליפי סחורתו דהיינו דראו עדים שנטל בעד העיסקא זה הסחורה וא"כ הסחורה הוא חליפי עיסקא וידוע זאת ע"פ עדים, א"כ אין צורך במגו כיון דראו עתה החליפין של העיסקא בעין, ומה לי שראו עדים שלקח מן המעות סחורה או מן העסק החליף סחורה בסחורה שלו שידוע על פי עדים והכירו החליפין ודאי לא מצי טעין נאנסו, ואי ליכא עדים א"כ אפילו היה בעד המעות נמי מצי טעין נאנסו כיון דאין מכיר את העסקא (קצה"ח).

ואם יש ריוח נוטלים יורשי הלוה חלקם - ולא אמרינן רווחא לקרנא משתעבד עד כלות הזמן, ועדיין לא כלה זמן העיסקא (סמ"ע).

מתני'. לא את הבור⁵¹ ולא את הגת ולא את השובך, בין חרבין בין ישובין. וצריך ליקח לו דרך, דברי ר"ע. וחכ"א: אינו צריך. ומודה ר"ע, בזמן שאמר לו חוץ מאלו, שאינו צריך ליקח לו דרך. מכרן לאחר, ר"ע אומר: אינו צריך ליקח לו דרך, וחכ"א: צריך ליקח לו דרך. בד"א⁵², במוכר, אבל בנותן מתנה, נותן את כולה. האחין שחלקו⁵³, זכו בשדה זכו בכלה. המחזיק בנכסי הגר, החזיק בשדה החזיק בכלה. המקדיש את השדה, הקדיש את כולה. ר"ש אומר: המקדיש את השדה, לא הקדיש אלא את החורב המורכב ואת סדן השקמה.

גמ'. מה שונה מכר ומה שונה מתנה. פירש יהודה בן נקוסא לפני רבי: זה פירש וזה לא פירש. האי זה פירש וזה לא פירש, זה לא פירש וזה לא פירש הוא. אלא, זה היה לו לפרש, וזה לא היה לו לפרש. ההוא שאמר לה⁵⁴: הבו לו לפלניא ביתא דמחזיק מאה גולפי, אשתכח דהוה מחזיק

⁵¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"ה): הוב"ד לעיל הערה 41.

⁵² עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"ו): במה דברים אמורים במוכר, מפני שהיה לו ללוקח לפרש ולא פירש אין לו אלא אלו, אבל הנותן מתנה קנה את כולו בין בשדה בין בבית בין בחצר בין בבית הבר, כללו של דבר הנותן קרקע קנה המקבל כל המחובר לה עד שיפרש. הגה: ודוקא מה שהוא בתוך הדבר הניתן, אבל מה שהוא חוץ ממנה כגון יציע וחדר וכדומה אין חילוק בין מכר למתנה: בד"א במוכר כו' - הטעם, אע"פ שאמרו דמוכר בעין יפה מוכר, היינו דוקא במכר לו בית דמשייר הבור והדות לנפשו, בזה אמרינן דאפילו דרך לבור ודות לא שייר לנפשו, דכיון דפירש לו שמכר לו בית, אותו בית מכר לו בשלימותו, אבל בור ודות וגו' אמרינן דלא מכר לו כיון דאינן בכלל שם בית, ואמרינן כיון דמסתמא לא מכר לו אלא משום דזוזי אנסוהו למכור, מאי דמכר מכר ומאי דלא מכר לא מכר, והמוציא מחבירו עליו הראיה (סמ"ע).

אבל בנותן מתנה - דלא היה לו שום אונס המכריחו להמתנה, אלא שבעין יפה ונפש חפצה נתנו לו, בכזה אמרינן, שנתן לו כל השייך לו וקבועים לתת בו. מיהו מה שחוש ממנו כגון יציע וחדר וכדומה, כיון דלא הזכירו כלל, לא אמרינן דהוה בכלל המתנה (סמ"ע), כל הדברי' שהם הכרחיים לתשמיש הבית, הם בכלל המתנה, דאומדנא דמוכח, שלא נתן לו הבית וילך וישתמש בחצר אחרת, לפיכך יש לו דרך בחצר ליכנס לביתו וכן יש לו תשמיש בחצר לצורך הדברים שאין דרכם להשתמש בתוך הבית. וכן יש לו להשתמש בבית הכבוד שאין לך דבר צורך הבית גדול מזה אבל בית שער ובית התבשיל והבור והדות והסיסטינה אינם הכרחיים לתשמיש הבית, הלכך לא זכה בהם ומ"מ אם המים היורדים לבור ולדות או לסיסטינה יורדים דרך גג הבית שניתן לו, יש לו בה חלק, שהרי זכה בגג המים, אם אין לו מעקה גבוה עשרה ואין בו ד' אמות. ואם יש לגג מעקה גבוה עשרה ויש בו ד' אמות, לא קנה הגג ולא המים היורדים עליו. ואם רצה להביא מים מבחוץ להשליך בתוך הסיסטינה, בעל החצר מעכב עליו, שהרי אין לו בה זכות (ש"ך * המב"ט), לא קנה המרתף והמחילות אף בנותן, כיון שלא כתב ליה עומקא ורומא, וי"ח שמרתף שלנו שהוא עומד להצניע שם חפצים ומטלטלים ואוכלים ומשקין, נראה שדינו כמו חדר שלפנים הימנו, דמה לי שהוא לפנינו ממנו או בעומק הקרקע, ועדיף מחדר, וכן עיקר (פ"ת).

כללו של דבר הנותן קרקע - דוקא בקרקע יש חילוק בין מכר ומתנה לענין זה ולא במטלטלין, עי' רמ"א לקמן (סי' רך ס"ח) (סמ"ע).

כל המחובר לה כו' - ואם יש שם מעות או תבואה תלושה שאינה צריכה לקרקע, או כל דבר שלא הוצרך התנא דמתניתין להזכיר ולומר דאינו נמכר בכלל בית או חצר או שדה, משום שהוא מילתא דפשיטותא דאינו בכלל שדה. לא קנה לה ג"כ המקבל מתנה, ומזה נשמע דכל מה שאמר דכשואמר "כל מה שבתוכו מכור לך", דבכללו הוא אפילו דברים התלושים כנ"ל, מכ"ש שהוא בכלל מתנה (סמ"ע).

⁵³ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"ז): וכן האחים שחלקו וזכה אחד מהם בשדה זכה בכלם, והמחזיק בנכסי הגר החזיק בשדה זכה בכלם, והמקדיש את השדה הקדיש את כולם:

וכן האחים שחלקו - דכיון דבאו לחלוק ולוקח זה שדה זו וזה השני, נסתלקו זה מזה לגמרי, זכה בכל שהוא קבוע ועומד בו (סמ"ע).

והמחזיק בנכסי הגר כו' - פירוש, בחזקה אחת שמחזיק בשדה זו, זכה נמי בחורב המורכב וסדן השקמה וכדומה לו, שהם כשתי שדות, שאין מצר ביניהם, שקנהו הזוכה בחזקה אחת כמ"ש לקמן בסימן ער"ה סעיף ז' (סמ"ע).

והמקדיש כו' - דכל המקדיש בעין יפה לגמרי מקדיש, דאם לא כן מי הכריחו להקדיש, וכמו שכתבתי בס"ק הטעם במתנה (סמ"ע).

⁵⁴ עי' שו"ע (ח"מ סי' רגז ס"ז): שכיב מרע שאמר תנו לפלוני בית המחזיק ק' חביות ולא נמצא לו בית מחזיק פחות מק"כ, זכה באותה בית שמחזיק ק' כו': זכה באותו בית שמחזיק ק' כ - שכונתו היתה ודאי ליתנו לו כמו שהוא [אפשר שטעה בשיעור הבית, שחשב שלא היה מחזיק אלא שיעור ק' (ש"ך * מהרש"ד)], דנותן בעין יפה נותן, ולא אמרינן דדעתו היתה שלא יתנו לו מהבית

מאה ועשרין, אמר מר זוטרא: מאה אמר לו, מאה ועשרין לא אמר לו. רב אשי אמר, מי לא תנן: במה דברים אמורים, במוכר, אבל בנותן מתנה, נותן את כולן. אלמא מאן דיהיב מתנה, בעין יפה יהיב, ה"נ מאן דיהיב מתנה, בעין יפה יהיב.

המקדיש את השדה, הקדיש וכו'. אמר רב הונא, אף על גב דאמור רבנן: הקונה שני אילנות בתוך של חבירו⁵⁵, הרי זה לא קנה קרקע, מכר קרקע ושייר שני אילנות לפניו, יש לו קרקע⁵⁶. ואפי' לר"ע שאמר: מוכר בעין יפה מוכר, הני מילי גבי בור ודות דלא קא מכחשי בארעא, אבל אילנות דקא מכחשי בארעא,

אלא מקום שיחזיק מאה חביות והמותר יחזיקו להירושים, אלא אמרינן דאמר שמחזיק מאה חביות לשם חשיבות דמתנה גדולה כזו תתנו לו, ולא דוקא קאמר, כיון דלא נמצא לו בית שמחזיק פחות מזה (סמ"ע), מי שהיה לו צרורות כסף וציוה לאחד ליתן לו צרור מק' והיה לו בכל צרור ק"ך זהובים, לא דמי כלל לציוור המופיע כאן, דבשלמא בדין דבית משמע כל הבית, ואם נותן לו מבית זה המחזיק ק"ך ברוחב ק' הרי אין נותן לו רק חלק מהבית ולא כל הבית, אמרינן דטעה וסבר שאינו מחזיק רק ק' ואילו הוי ידע שמחזיק ק"ך ג"כ היה נותן לו כל הבית דנותן בעין יפה נותן ואמרינן ודאי דנותן לו כל הבית ולא חלק הבית, אבל בצרור מעות דאין קפידא אם יקח מהצרור הך' זהובים לעצמו, וכיון שאמר ק' זהובים הרי רואין שאין רוצה להקנות לו רק ק' זהובים (נתה"מ), אפילו אם יש לו בית מחזיק פ' או צ' מ"מ כיון דאמר' דטעה דלמא טעה וחשב דהך' בית הקטן מחזיק מאה (רע"א).

⁵⁵ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטז ס"ט): הוב"ד לעיל הערה **שגיאה! הסימניה אינה**

מוגדרת..

⁵⁶ עי' שו"ע (ח"מ סי' רטז ס"ב): הוב"ד לעיל הערה **שגיאה! הסימניה אינה**

מוגדרת..

עא ע"ב

אם איתא דלא שייר, לימא ליה: עקור אילנך שקול וזיל. תנן, ר' שמעון אומר: המקדיש את השדה, לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה. ותני עלה, אמר ר"ש: מה טעם. הואיל ויונקין משדה הקדש. ואי סלקא דעתך שיורי שייר, כי קא ינקי, מדנפשיה קא ינקי. ר"ש שאמר כר"ע, ורב הונא שאמר כרבנן. כרבנן, פשיטא. נפקא מינה, דאי נפלי הדר שתיל להו.

עב ע"א

ומי מצית מוקמת לה לר' שמעון כר' עקיבא. והא תניא: הקדיש שלשה אילנות ממתע עשרה לבית סאה⁵⁷, הרי הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהם, לפיכך כשהוא פודה, פודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. פחות מכאן או יותר על כן, או שהקדישן בזה אחר זה, הרי זה לא הקדיש לא הקרקע ולא את האילנות שביניהם, לפיכך כשהוא פודה⁵⁸, פודה את האילנות בשויהן. ולא עוד, אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע, כשהוא פודה, פודה את האילנות בשויהן, וחוזר ופודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. מני. אי רבי עקיבא, הא אמר: מוכר בעין יפה מוכר, וכל שכן מקדיש. אי רבנן, הא אמר: מוכר הוא דבעין רעה מוכר, אבל מקדיש בעין יפה מקדיש⁵⁹. אלא פשיטא רבי שמעון היא. ורבי שמעון אליבא דמאן. אי אליבא דר"ע, הא אמר: מוכר בעין יפה מוכר, וכל שכן מקדיש. אלא פשיטא אליבא דרבנן, וקא סבר ר"ש: כי איך דמוכר בעין רעה מוכר, מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ומשייר ארעא.

---

⁵⁷ עי' רמב"ם (ערכין פ"ד ה"ז):

⁵⁸ עי' רמב"ם (ערכין פ"ד ה"ח):

⁵⁹ עי' רמב"ם (ערכין פ"ד ה"ו):

שיש בו סאתים שכחו, אין שכחה⁶⁴. אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש: חרוב המורכב וסדן השקמה, באנו למחלוקת רבי מנחם (בר) + מסורת הש"ס: ברבי + יוסי ורבנן.

עב ע"ב

ואלא קשיא: הואיל ויונקין משדה הקדש. אלא, רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו: לדידי, כי איך דמוכר בעין רעה מוכר, מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ושיוירי משייר, לדידכו, אודו לי מיהא דלא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה, ואמרי לו רבנן: לא שנא. במאי אוקימתא לה. כרבי שמעון, אימא סיפא: ולא עוד, אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע, כשהוא פודה, פודה את האילנות בשוייהן, וחזר ופודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. ואי ר' שמעון, ליזיל בתר פדיון וניפרקו אגב ארעייהו, דהא שמעינן לו לר"ש דאזיל בתר פדיון. דתניא: מנין ללוקח שדה⁶⁰ מאביו והקדישה ואחר כך מת אביו, מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה. ת"ל: ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו, שדה שאין ראויה להיות שדה אחוזה, יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה, דברי רבי יהודה ורבי שמעון. רבי מאיר אומר: מנין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדיש, מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה. תלמוד לומר: ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו, שדה שאינה שדה אחוזה, יצתה זו שהיא שדה אחוזה. ואילו רבי יהודה ורבי שמעון, היכא דמת אביו ואחר כך הקדישה לא צריכי קרא, כי אצטריך קרא, היכא דהקדישה ואחר כך מת אביו, מנא להו. אי מהאי קרא, אימא: לכדברי מאיר הוא דאתא, אלא לאו משום דאזלי בתר פדיון. אמר רב נחמן בר יצחק: לעולם בעלמא רבי יהודה ורבי שמעון לא אזלי בתר פדיון, והכא קרא אשכחו ודרוש: א"כ, לכתוב קרא ואם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו, אי נמי שדה אחוזתו, מאי אשר לא משדה אחוזתו. את שאינה ראויה להיות שדה אחוזה, יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה. אמר רב הונא: חרוב המורכב וסדן השקמה, תורת אילן עליו ותורת קרקע עליו. תורת אילן עליו, דהיכא דאקדיש⁶¹ או זבין שני אילנות והאי, יש לו קרקע. תורת קרקע עליו, דלא מדבן אגב ארעא⁶². ואמר רב הונא: עומר שיש בו סאתים, תורת עומר עליו ותורת גדיש עליו. תורת עומר עליו, דשני עומרים שכחה, שנים והוא, אינן שכחה⁶³. תורת גדיש עליו, דתנן: עומר

⁶⁰ עי' רמב"ם (ערכין פ"ד הכ"ח)

⁶¹ עי' רמב"ם (ערכין פ"ד ה"ז):

⁶² עי' שו"ע (ח"מ סי' רטו ס"ה): הוב"ד לעיל הערה 41.

⁶³ עי' רמב"ם (מת"ע פ"ה ה"ד): רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ה הלכה יד שתי כריכות המובדלות זו מזו שכחה, ושלוש אינן שכחה, שני עומרים המובדלין זה מזה שכחה, ושלושה אינן שכחה. דרך אמונה הלכות מתנות עניים פרק ה הלכה יד שתי כריכות. כריכות הם עמרים קטנים [ומיירי שאין דעתו לעשות עמרים גדולים יותר דאל"כ פטור משכחה כ"ל סקפ"ט] וקמ"ל שאין נ"מ בין עמרים גדולים לקטנים דבשניהן ב' שכחה ג' אינו שכחה: המובדלות זו מזו. אבל אם שוכבות א' ע"ג השני וכ"ש אם קשורות זו בזו נחשבות אחד ואפשר דאפי' נוגעות זו בזו נחשבות א' ודוקא מובדלות לגמרי נחשב שנים: שכחה. אם שכחן:

ושלש אינן שכחה. דילפי' מדכתיב לעני ולגר תעזוב אותן א' לעני וא' לגר ולא יותר כמש"כ רבנו בסמוך ה"ז? וכ"ה בירושלמי ו"א הטעם משום דהוי כגדיש וכתבי עומר ולא גדיש. וכ"ז דוקא אם שלשתן סמוכין זה לזה דאל"כ פשיטא דהוי שכחה אפי' אלף וגם דוקא אם נשכחו כאחד אבל אם נשכחו בזה אחר זה כבר זכו עניים בראשון ואין העומר מצילו ואח"כ ששכח עוד שנים אין מצטרפין והוי גם הם שכחה כדלקמן:

שני עומרים כו'. קמ"ל דעומרים וכריכות דינו שוה וכנ"ל:

ושלושה אינם שכחה. וזה נקרא בגמרא שורה מיהו לאו דוקא אם היו מונחין כשורה דה"ה אם היו מונחין כמין סגול או צורה אחרת ואם שכח אחד וליקט סביבו שכבר חל עליו שם שכחה אין מצטרף אח"כ עם ב' עומרים ששכח אח"כ לשיעור שכחה ואם ה' עומר גדול ונטל חציו החיצון ושכח חציו הפנימי הסמוך לעוד ב' עומרים מצטרף עמהן והוי שורה ואינו שכחה אבל אם עימר חציו הפנימי ושכח חציו החיצון מסופק ביר' אם מצטרפין וכן אם נטל חציו העליון ושכח חציו התחתון ודאי דמצטרף אבל אם נטל חציו התחתון ושכח חציו העליון [כגון שתמכו בתידות] מסופק בירושלמי ואם ה' שם אמת המים מפסיק בין השורה אם צריך לעקור את המחרישה מצד זה לצד זה "א שמפסיק ואין מצטרף לשורה ואם לאו מצטרפין ואם קצר חצי שורה ושכח עומר ובא למחר לגומרה "א שנחשב כמתחיל שורה חדשה ואין מצטרף אבל אם ישב לאכל או הלך לישן או קרא לו חברו באמצע השורה מסופק ביר' אם מצטרף וכל ספק מתנ"ע לחומרא ואם שכח עומר א' גדול שיש בו סאתים [יח שכפול יותר מד' פעמים משאר העומרים] דק"ל שאינו שכחה כדבסמוך ה"ז? י"ח מ"מ מצטרף לשני עומרים אחרים שבצדו לעשותן שורה וכולן אינן שכחה וכן אם עומר א' שכח וב' לא שכח או ב' שכח וא' לא שכח כיון שסמוכין שלשתן זה לזה בשעה ששכח מצטרפין יחד ואין א' מהן שכחה דהוי שורה:

אינן שכחה. וכ"ז בשכחת עומרים אבל בשכחת קמה אפי' שכח הרבה קמה זה בצד זה כשיעור כמה עומרים הוי שכחה עד שישכח שיעור סאתים כדבסמוך ה"ט:

⁶⁴ עי' רמב"ם (מת"ע פ"ה ה"ח): רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ה הלכה יח העומר שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה שנאמר ושכחת עומר בשדה ולא גדיש אף על פי שכולן סאתים סאתים, שכח שני עומרים אף על פי שיש משניהן סאתים הרי אלו שכחה, וכן יראה לי שהן שכחה אפילו היה בשניהן יותר מסאתים.

דרך אמונה הלכות מתנות עניים פרק ה הלכה יח העומר שיש בו סאתים. ואפי' הוא משני מינים כגון שקשר עומר א' חציו מחטים וחציו משעורים נראה דמצטרפין ואינו שכחה: שיש בו סאתים. וכן הדין בקטניות וירקות [אותן שנוהג בהן שכחה] ובכל דבר:

סאתים. היינו נפח של סאתים ואין נ"מ בהמשקל וסאתים הוא מ"ח לוגין שהוא רפ"ח ביצים ושיעור זה הוא עם התבן והקש שבו: אף על פי שכולן סאתים סאתים. ר"ל כל העומרים ולא דמי לזית הנטופה שפסק לקמן הכ"ד שאם היתה כל שדה נטופה אינה שכחה דשם הטעם משום שהוא חשוב ואם כל שדה נטופה אינו חשוב אבל כאן שהטעם משום שהוא גדיש וגזה"כ שאין שכחה אלא עומר ולא גדיש אין נ"מ בזה: שיש משניהן סאתים. והם מונחין שניהן ביחד אפי' אין מצטרפין שהרי כ"א לבדו אינו גדיש רק עומר: יותר מסאתים. ואפי' זה סאתים חסר משהו וזה סאתים חסר משהו שניהן שכחה שהרי כ"א לבדו הוא עומר ואין מצטרפין יחד:

ולימא: מחלוקת רבי שמעון ורבנן. הא קמ"ל, דרבי מנחם ברי יוסי כר' שמעון סבירא ליה.

הדרן עלך המוכר את הבית.

מתני':// המוכר את הספינה⁶⁵ מכר את התורן ואת הנס ואת העוגין, ואת כל המנהיגין אותה, אבל לא מכר לא את העבדים ולא את המרצופין ולא את האנתיקין. ובזמן שאמר לו: היא וכל מה שבתוכה, הרי כולן מכורין.

גמ'. תורן, איסקריא, וכן הוא אומר: ארו מלבנון לקחו לעשות תורן עליך, נס, אדרא, וכן הוא אומר: שש ברקמה ממצרים היה מפרשך להיות לך לנס. עוגין, תני רבי חייא: אלו עוגינין שלה, וכן הוא אומר: הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש. מנהיגין, א"ר אבא: אלו המשוטין שלה, וכן הוא אומר: אלונים מבשן עשו משוטיך. ואבע"א, מהכא: וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט. ת"ר: המוכר את הספינה, מכר את האיסקלה ואת בור המים שבתוכה. רבי נתן אומר: המוכר את הספינה, מכר את הביצית. סומכוס אומר: המוכר את הספינה, מכר את הדוגית. אמר רבא: ביצית היינו דוגית, רבי נתן בבלאה הוה קארי לה בוצית, כשאמרי אינשי: בוציאתא דמיאשן. סומכוס דבר ארץ ישראל קארי לה דוגית, כדכתיב: ואחרייתכן בסירות דוגה. אמר רבה⁶⁶, אשתעו לי נחותי ימא⁶⁷: האי גלא דמטבע לספינה⁶⁸, מיתחזי כי צוציאתא דנורא⁶⁹ חיוורתא ברישא⁷⁰, ומחזינן לו באלוותא דחקיק עליה: אהיה אשר אהיה יה

⁶⁵ ע"י שו"ע (ח"מ סי' רכ ס"א): המוכר את הספינה מכר את התורן פירוש: עץ גבוה שתולין עליו הנס והנס וילון התלוי בתורן נגד הרוח, ואת הנס, ואת העוגינין פירוש: ברזל כעין מזלג המעגן ומעכב הספינה, ואת כל המשוטין המנהיגים אותה, ובכלל זה החבלים שמושכין בהן הספינות לנמל, ואת הכבש פירוש גשר והאסכלא שעולים בה לספינה ויורדים עליה, ואת בית המים שבתוכה, אבל לא מכר את הספינה הקטנה, בין שהיא עשויה לילך בה ליבשה בין שהיא עשויה לצוד בה דגים, ולא את העבדים המשמשין בה, ולא את המרצופים ולא את הסחורה שבתוכה, ובזמן שא"ל היא וכל מה שבתוכה אני מוכר הרי כולם מכורים:

את התורן - הוא אילן גבוה שפורסין עליו את הילון (סמ"ע).

ואת הנס - הוא הילון שפורסין על התורן (סמ"ע).

ואת העוגינין - הם הברזלים שמעמידין בהן הספינה שקורין בל"א אנקור (סמ"ע).

ואת בית המים - פירוש, שיש להן מקום בספינה שמשמטמין שם מים מתוקים, שלא יכולין לשתות מימי הים שעוברים בו שהוא מלוח (סמ"ע).

אבל לא מכר כו' - שכל אלו אף שהן עשוין לצורכי הספינה, מ"מ אין שם ספינה עליהן ויכול לעשות בו שימוש ג"כ לדבר אחר (סמ"ע).

⁶⁶ נראה לפרש דכל אלו המעשים שספר סדרן על פסוק (הלים קז). יורדי הים באניות וכו' המה ראי מעשה ה' כי כבר ביארנו בביאורי על יונה שהועלם הזה נקרא ים והגוף נקרא אניה ועל ידיה הנשמה יורדת ביים בעולם הזה ואותם שכל מעשיהם תמיד בעסקי עולם הזה נקראים יורדי הים מפני שמתבוננים בתהפוכות עולם הזה וקראם עושי מלאכה במים רבים ע"ש שהם של צער נקרא רבים כמ"ש בביאורי על מגילות המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה שרואים תמיד האין זן כל א' וא' לפי מעשיו מדה במדה כמדתו וקמסדר כל מדות רעות ותשלומיהן של כל א' וא' ויאמר ויעמדו וכו' וכן מסדר כל רבה בר בר חנה (אגדות הגר"א).

⁶⁷ הם המתבוננים בתהפוכות עולם הזה כנ"ל (גר"א)

⁶⁸ ידוע שהגוף נקרא ספינה וכל הצרות שעוברים עליו נקראים גלים כמ"ש (תהלים מב) כל משברך וגליך עלי עברו והמה באים ממלאך המות הממית לאדם, ונקרא דמטבע לספינתא כמ"ש בפי' על יונה והוא היצר הרע המסית לאדם בתחילה כמ"ש שהו היצר הרע הוא מלאך המות ויורד ומסית עולה ומקטרם יורד ונוטל נשמה (גר"א).

⁶⁹ כמעשה דרב עמרם חסידא בפרק עשרה יוחסין אשבעיה ליצריה די נפק מיניה נפק מיניה כמודא דנורא (גר"א).

⁷⁰ כי בתחלה כשמסית מראה לו חמשים סמני טהרה שמותר כמ"ש (משלי ה) כי נופת תטופנה שפתי זרע וגו' ואחרייתה מרה כלענה חדה כחרב פיות שהיא חרבא דמלאך המות וטיפות מרה תלוים בה ורגליה יורדות מותה וכל זה גורם לנו שעבוד מלכיות והצרות כאמור רבי אלכסנדר בתר צלותיה (ברכות יז) רבון כל העולמים גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך וי מכב שאור שבעישה ושעבוד מלכיות כי לולא שעבוד מלכיות לא היו מניחים השאור להחמיץ כמ"ש ויאפו את הבצק מצות כי גורשו ממצרים ולכן אפו מצה (והאריך בזה בעל ש"א בפי' הגדה) ובגלות חזרו שתי אלו שאור שבעישה כמ"ש (הושע י) מלוש בצק עד חצות וגם שעבוד מלכיות ויש לנו על זה שתי הבטחות א' שאף בלות יציל אותנו וגם צרה כמ"ש ואף גם זאת בארץ אויביהם לא מאסתים וגו' וכן עמו אנכי בצרה והשני שהבטיח לנו לגאלינו מן הגלות הבטיח לנו במצרים אהיה אשר אהיה עמהם בשעבוד זה ואהיה עמהם בשעבוד

ה' צבאות אמן אמן סלה, ונייח. אמר רבה, אשתעו לי נחותי ימא: בין גלא לגלא תלת מאה פרסי⁷¹, ורומא דגלא תלת מאה פרסי⁷². זימנא חדא הוה אולינן באורחא, ודלינן גלא⁷³ עד דחזינן בי מרבעתיה דכוכבא זוטא⁷⁴, והויא לי כמבור ארבעין גריוי בורא דחרדלא⁷⁵, ואי דלינן טפי, הוה מקלינן מהבליה. ורמי לה גלא קלא לחברתה: חבירתי, שבקת מידי בעלמא דלא שטפתי, הניתי אנא ונאבדיה. א"ל: פוק חזי גבורתא דמריך, מלא חוטא חלא ולא עברי⁷⁶, שנאמר: האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתיה חול גבול לים חזק עולם ולא יעברנהו. אמר רבה: לדידי חזי לי⁷⁷ הורמין בר לילית כי קא רהיט אקפיא דשורא דמחוזא, ורהיט פרשא כי רכיב חיותא מתתאיה ולא יכיל ליה⁷⁸. זמנא חדא הוה מסרגאן לו תרתי כודנייתי וקיימן

מלכיות ועל השני לגאלינו מן הגלות יש לנו משכן שנאמר כי יד על כס יה וארז"ל שאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיגאלנו וענין השם כמ"ש רז"ל (עירובין יח ע"ב) וא"ר אלעזר בר יעקב מיום שחרב בית המקדש די לעולמו שישמש בב' אותיות שנאמר כל הנשמה תהלל י"ה וענין כסא ג"כ ידוע כי גדולה הקב"ה ומלכותו עם ישראל הוא וכשהן בשפלות ובגלות אין מלכותו שלימה ולכן ביים אמרו ה'מלך לעולם ועד כי אין מלך בלא צבא ואין נקרא ה' צבאות עד שיגאל את צבאו וימלוך עליהם, כמ"ש גואלנו ה' צבאות ע"ש שאמר (ירמיה מו יח) גואלם חזק ה' צבאות שמו וכן כי ה' צבאות מלך זהו ואמרו "וחינן לו באלוותא דחקיק עליה אהי אשר אהיה ה' צבאות" ובאיזה זכות אנחנו מצפיין כל זאת מפני שכל התעוררות צריך להיות מלמטה, ואמרו (סוטה דף מט) אמר רשב"ג מיום שחרב בית המקדש אין לך יום ויום שקללתו מרובה מחבירו ועל מה עלמא קיים אקדושא דסדרא ואמר יהא שמייה רבא. וכן מצלת אותנו לעולם הבא כמ"ש (שבת קיט ע"ב) אר"ל כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמנים א"ת שורמ אמנם אלא שאומרים אמן ואמרו כל העונה אמן בעולם הזה זוכה ועונה לעולם הבא שנאמר אמן ואמן זהו שומר אמנים פ' שני אמנים זהו ואמרו כאן "אמן אמן סלה" (גר"א).

⁷¹ דע כי אן כל הגלים הם צרות המתרגשות לבוא בעולם, כמו כל משברך וגליך עלי עברו. והם שלוחי השטן, וראשיהם הם "ב נשיאים, כל אחד מושל חודש אחד. ובכל יום ויום הולך ומתגבר תמיד, שאין לך יום ויום שאין קללתו מרובה מחבירו, וכמ"ש בעובדי⁷² זון לבך השיאוך אם תגביה כנשר כו'. ושיעור הילוכו הוא ג' מאות פרסה, בכל יום עשרה פרסאות, ובחודש שהן שלשים יום גומר מהלכו תלת מאה פרסי, כי הילוכו אינו אלא כפי הילוך בני אדם בעונותיהם כך הם מתגברים ומתרוממים בע"ה למעלה. וזהו אמרו **בין גלא לגלא תלת מאה פרסא**, כלומר משיתחיל ממשלת האחד עד תחלת ממשלת הגל השני (גר"א).

⁷² כנ"ל כמ"ש [עובדי' שם] מרום שבתו אומר כו' (גר"א).

⁷³ פ' ענין התרוממות הגלים והצרות באים מגאווה שמתחילה היצר מגביה את לב האדם ואח"כ שוברו, כמ"ש [משלי י"ו] לפני שבר גאון. והענין הוא כשמתחיל האדם לילך בדרך הטוב והמסילה העולה בית אל, אז יתרומם ויתגאה לבו מיד. ואמרו בזוהר [ויקהל רטו]. על פסוק [שם ד'] וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום ודרך רשעים באפילה לא ידעו במה יצילו, מה שהזכיר אצל רשעים דרך ואצל צדיקים ארח מפני שדרך רשעים כבושה, ליסטים כמותם כבושה [עירובין נג:], לא כן אורח צדיקים אי אפשר להשיג דרך החיים ברגע א', אלא כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. וזהו אמרו **זימנא חדא**, נחותי ימא ספרו לו שכל ימיהם היו ביים ומצולות עוה"ז, פעם אחת התחיל לילך בדרך הטוב והגביהו אותו שלוחי השטן בגאות לבבו (גר"א).

⁷⁴ מפני שישראל נמשלו לכוכבים, כמ"ש [מגילה דף טז]. כי נפל תפול לפניו, דרש ר' יהודא ברבי אלעאי שתי נפילות אלו למה, מלמד שאמרו לו אומה זו משולה לעפר ונמשלה לכוכבים, כשהן יורדין וירדין עד עפר וכשהן עולין עולין עד לרקיע. וכל"ש הצדיקים שנאמר [דניאל י"ב] ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד. ונדמה לנחותי ימא הקטן שבנו גדול מאוד (גר"א).

⁷⁵ כמ"ש [ב"ק דף יז]. א"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב [ישעי' ל"ב] אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל שור וחמור כל העוסק בתורה וג"ח זוכה לנחלת שני שבטים וכו'. ולכאורה בפשטא דקרא וכן בדרשא מלת "כל" הוא מיותר הל"ל זורעי על מים, ונראה שתורה נמשלה למים מפני שמטהרת את האדם כמים ל"ש [ברכות דף טז]: אמר רב חמא בר חנינא למה נסמכו אהלים לנהלים דכתיב [במדבר ל"ד] כנחלים נטיו כנגות עלי נהר כאהלים נטע ה', לומר לך מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה אף אהלים מעלים את האדם מכף חובה לכף זכות. ולפעמים עולה בדתנו של אדם תיכף כשמתחיל האדם ללמוד הוא נטהר והיצ"ר כבר נפרד ממנו, לכך נאמר על כל מים כמו שמים אינן מטהרין אלא בארבעים סאה מים שכל גופו עולה בהם, כך בתורה עד שכל גופו יוכש, כאמרם נמשל לחרדל מה חרדל מר ואינו יכול לאכול אלא ע"י כתישה כן התורה מתשתת כחו של אדם, ל"ל למה נקרא שמה תושיה שמתשתת כחו של אדם. וכן דרשו על שמן זך כתיב. וזהו אמרו **מבור ארבעין גריוי בורא דחרדלא**, חרדל רמזו על כתישת מריית היצר בעול התורה וחובל שמן של היצר מפני עול התורה. וארבעים גריוי הוא שיעור של מי טהרה, והתורה נמשלה למים (גר"א).

א שם - דכיון דלא היה צריך להתנות שיורו דבור ודות, אמרינן דלכך התנה כדי שישארו בידו כדמעיקרא, דהיינו עם הדרך שיכנס ויצא בו (סמ"ע). וכן המוכר בוד ודות - פירוש דהאי "וכן" הוא ללמדנו, דגם בזה אמרינן דבעין יפה מוכר לו ומכר לו עם הדרך, ולא דמי למוכר לחבירו פירות דקלו, דלא אמרינן דבעין יפה מוכר לו עם מקום מוצא הפירות (עי' לעיל סי' רט ס"ד), דשאני התם, דמה שמכר לו, לא חל בו קנין, כיון שאינו בעולם, ולא שייך בו לומר בעין יפה מוכר (סמ"ע).

ב עי' רמב"ם (מעשר פ"ו ה"ט): כהן שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שהמעשר שלה שלי לעולם הרי הן שלו כיון שאמר על מנת נעשה כמי ששייר מקום המעשר, ואם מת הכהן הרי בנו כשאר הכהנים, ואם אמר לו על מנת שהמעשרות לי ולבני מת הוא יטלם בנו, על מנת שהמעשרות שלי כל זמן שהיא לפניך מכרה לאחר אף על פי שחזר ולקחה אין לכהן אותם המעשרות.

דרך אמונה הלכות מעשר פ"ו הלכה יט
כהן. ר"ל כהן לענין תרומה וה"ה לוי לענין מעשר ורבנו קיצר בזה:
שמכר שדה לישראל. אורחא דמילתא נקט שדרך הכהן להתנות וה"ה ישראל לישראל אם התנה:

ע"מ שהמעשר שלה כו'. וכ"ש אם אמר חוץ מהמעשר:
לעולם. לאו דוקא שאמר בהדיא לעולם דאפי' אמר סתמא ע"מ שהמעשרות שלי הוי כלעולם ויש חולקין:

הרי הן שלו. ואם מכר לו אח"כ שדה אחרת בסתמא לא אמר' דסתמא ע"ד הראשון הוא עד שיתנה בפירוש:

הן שלו. ואין זה כהן המסייע בבית הגרנות ששלו הוא לוקח ואם הכהן יכול למכרה לכהן אחר עי' בבה"ל:

שלו. ואפי' מכרה הלוקח לאחר המעשר ללוי דזכותו של לוי אינו יכול למכור:

נעשה כמי ששייר מקום המעשר. דהיינו שהן שלו ע"מ שיתן רשות ללוקח לעשות מעשר על שלו וכיון שהתרומה מפירותיו טוה"נ שלו כ"ל פ"ד מתרומות ה"ב ולכן שייך להכהן:

כמי ששייר מקום המעשר. דכיון דלא קאמר ע"מ שתתן לי את המעשר שלי אינו לשון תנאי אלא לשון שיעור [שאילו ה' תנאי לא ה' מועיל על דבר שלא בא לעולם] וי"א שהטעם דכיון דבגוף הדבר התנה בודאי כונתו לשיור וי"א משום דאל"כ הוי ככהן המסייע בבית הגרנות וע"כ כיון לשיורא וי"א משום דאין אדם מתנה לבטלה וכיון דאם אינו שיור לא מהני דהוי דבר שלא בא לעולם כ"ל אמר' דודאי דעתו לשיור:

שייר מקום המעשר. ואף על גב דרבנו פסק בפ"ט מביכורים ה"א שכהן שהתנה ע"מ שהמתנות שלי הוי מתנה על מה שכתוב בתורה והמתנות של ישראל שאני הכא כיון שהוא דבר שעשוי להמשך זמן אחר זמן ושנה אחר שנה ואם יהי' תנאי יכול לוי אחר לתפוס ודאי כונתו לשיורא ויש ראשונים שפסקו דגם כאן הוי תנאי ולא שיור והוי מתנה על מה שכתוב בתורה דתנאי בטל ומעשה קיים וחולקין במעשר:

ואם מת הכהן הרי בנו כשאר הכהנים. ואינו יורש זכותו ואף על גב דבכל שיור ק"ל דגם בנו יורש זכותו כאן שאינו אלא משום יתור לשון וכ"ל די אם השאיר לעצמו וי"א הטעם משום דכאן לא השאיר ממש הגוף אלא השאיר בו שעבוד לפירות אינו ממון להורישו לבניו ועוד שלא השאיר דבר קצוב אלא פירות שיבואו כל שנה ואם לא יזרע יפטר:

הרי בנו כשאר הכהנים. מיהו פירות שבאו לעולם כשמת אף על פי שלא הגיעו ליורו הרי הן ליורשו וי"א שאם התנה בדבר קצוב כגון מעשר של ב' או ג' שנים שלי הכל ליורשו אפי' לא באו לעולם עדיין:

לי ולבני. או לי ולירשתי ומסופק ביר' אם אמר לי ולירשתי אם כונתו רק על יורשתי שיורשתי מה"ת או גם על יורשתי שיורשתי מדרבנן:

יטלם בנו. וכן בניו ויורשתי יורשתי:
מכרה לאחר. ר"ל הלוקח מכרה לאיש אחר וכן אם מכרה לכהן זה עצמו

וחזר ולקחה ממנו סתמא בטל תנאי הראשון:

אין לכהן אותם המעשרות. דכיון שהתנה רק כ"ז שהוא לפניך א"כ כשמכרה לאחר פקע תנאו ולכן גם אח"כ כשחזר ולקחה אין התנאי חוזר דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכיון שבא מכח השני פטור. כהנת שמכרה לישראל ע"מ שהמעשרות שלה המעשרות שלה נשאת או נתארסה לישראל המעשרות ללוקח נתארמלה או נתגרשה המעשרות שלה כיון שלא יצאה מרשות הלוקח רק היא נשתנית באמצע וי"א דגם בזמן שהיא נשואה לישראל שייך לה הטוה"נ של המעשרות. לוי שמכר שדה לישראל ע"מ שהמעשרות שלי לעולם אינו רשאי למחות בידו שלא ליטעה כרם שיהא ערלה ולא יהא לו המעשרות ושלא לזרעה איסטיס [שהוא צבע ופטור ממעשר] ושלא לעשותה שדה קנים דע"מ כן מכרה שהלוקח יעשה מה שירצה ואם יהיו פירות החייבין יתן לו המעשרות אבל אם התנה שהמעשרות שלו ד' וה' שנים רשאי למחות בידו על כל אלו ואם זרעה קנים חייב ליתן לו עשירית מהקנים. כהן שנתן מעות לישראל ליקח בהן פירות למחצית שכר וא"ל הכהן להישאר אם הותירו או פחתו שלי והמעשרות שלך מותר שהכהן רשאי למכור את מעשרותיו אבל ישראל שנתן מעות לכהן ליקח בהן פירות למחצית שכר וא"ל הישראל להכהן

הותירו או פחתו שלי והמעשרות שלך אם נתן לו שכרו עבור שמכר לו מותר ואם לאו אסור דה"ל כהן המסייע בבית הגרנות שנתן לו התרומה בשכרו. ישראל שהי' מוכר זיתים לעשות מהן שמן וליתן לו ששים לוג שמן טבל א"ל כהן תנם לי ואני אתן לך ס' לוג מתוקנין מותר ואין זה ככהן המסייע אלא כמוכר לו ביוקר אבל אם מרויח לו הזמן שיפרע לו אח"כ אפי' חולקין במעשרות אסור דהוי רבית וגם כהן המסייע כיון שבשביל הרווחת הזמן נתן לו יותר:

י עי' שו"ע (ח"מ סי' רט ס"ד): אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, בין במכר בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע, כיצד: מה שתוציא שדה זו מכור לך, מה שתוציא אילן זה נתון לך, תנו מה שתלד בהמה זו לפלוני, או שאמר מה שתלד פרתו או שפחתי מכור לך או נתון לך, לא אמר כלום, אפילו היתה הפרה או השפחה מעוברת לא קנה כלום, מיהו גבי אילן אם חנטו הפירות מקרי בא לעולם, ויכול לחזור בו אפילו אחר שתלד הפרה או השפחה ואחר שגדלו פירות האילן ובאו לעולם, ואם קדם הלוקח ותפס הפירות אין מוציאין מידו, והוא הדין בשאר דברים שלא בא לעולם, ואפילו לא תפס אלא כתב ליה שטר ומסר ליה השטר כמאן דתפיס דמיא, ואם מכר האילן לפירותיו או פרה ושפחה לעובריהם, קנה מיד ואין שום אחד מהם יכול לחזור בו. הגה: האומר לחבירו שיקנה ממנו דמי היין כשימכור היין, מקרי דבר שלא בא לעולם, ויש אומרים דכל זה מיירי במקנה לו סתם, אבל אם אמר שיקנה כשיהיה בעולם, קנה אע"פ שעכשיו אינו בעולם, ויש חולקין, ואע"ג דאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם, מכל מקום יכול לשעבדו, ויש חולקין, אבל הוא עצמו יכול להתחייב כמו שנתבאר לעיל סימן ס סעיף ו. מי שמקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם עם דבר שבא לעולם, יש אומרים דמי לקני את וחומר כמו שיתבאר לקמן סוף סימן רי, ואם נשבע לקיים המקח, אע"פ שלא בא לעולם צריך לקיים שבועתו כדלעיל סימן רז סעיף יט וסימן עג סעיף ה, ומיהו אינו נקנה בקנין (ע"ל סימן רכב), ולכן אם לא נוכל לכופו אותו לקיים שבועתו כגון שמת אין הקנין כלום, וכן אם שאל על שבועתו, וכשם שאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם כך אינו יכול למחול דבר שלא בא לעולם:

אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כו' - דוקא מקנה, אבל יכול לחייב נפשו בדבר שלא בא לעולם, כמ"ש לעיל (סי' סו ס"ו) (סמ"ע), אמר לשמעון שדה זו שאני מוכר לראובן אם אחזור ואקני ממנו או שאחר יקנה מראובן ואני אקני מאותו אחר יהיה קנוי לך, מהני כיון דבידו להקנותו לו מעכשיו. אבל קבל ב' פרוטות ואמר באחת יהא שדי קנוי לך מעתה ובפרוטה הב' יהי' קנוי לך לכשאקנה ממך יהא חוזר וקנוי לך מהני וזוהא אם אמר אם תמכור לאחר ואקנו ממנו יהא חוזר וקנוי לך לא מהני (רע"א), המקנה בגדים לצבעו, הוי דבר שבא לעולם שהרי הצבע הוא בעולם וברשותו ויש בהם ממש והם דבר מסויים ודבר קצוב ואין בו אסמכתא ולא מטבע כי מה שנקרא קנין דברים הוא שאינו מקנה שום דבר, כמו הליכה וחלוקה, שאין בהם דבר שיהיה נקנה, ולכן אין בהם קנין אלא דברים. ודבר שאין בו ממש אף על גב דמקנה אי זו דבר ריח או טעם או עין אעפ"י שהם דברים שבעולם אין בהם ממשות ולכן אינם נתפשים בקנין (ש"ך * המב"ט), ואפילו אם הקנה בלשון חיוב, אם מת הנותן קודם שבאו הפירות לעולם, אין היורשים חייבים ליתן אותם (פ"ת).

מה שתוציא שדה זו מכור לך כו' - אפשר משום דפירות של שדה עולה לסך הרבה נקט ביה לשון מכירה, מה שאין כן בפירות של אילן אחד, לכך נקט ביה לשון נתינה (סמ"ע).

תנו מה שתלד כו' - היינו דברי שכיב מרע דאמר לבניו (תנ"ר) (סמ"ע). אפילו היתה הפרה או השפחה מעוברת - כשמוכר לו העובר לכשתלד, ומוכר לו ולד מעליא, ואם ימות מן הבטן או ישחט קודם אין לו בהולד כלום, כי לא מכר לו רק לכשיהיה ולד מעליא, וזה ודאי הוי דבר שלא בא לעולם, דאיכא כמ הצדדים "מי יאמר שיהיה", דאימר תמות ואימר תפיל, אבל כשמקנה או מקדיש העובר תיכף, שיהיה תיכף העובר שלו, אפילו אם תמות או תישחט, יהיה בשר העובר שלו, ודאי דקנה, דעובר ירך אמו הוא, וה"ל כהקנה לו אחד מאיבריה וכאילו מכר לו הבשר או הטחול או הכבד של הבהמה דודאי קנה אף שאינו בעין (נתה"מ רע"א), ולה"ה שהביא הרמ"א דבאומר "שיקנה כשיהיה בעולם", שדינו שיקנה, משכחת לה כשהקנה עובר, דלא קנה באומר "מעכשיו ולכשתלד", אבל במקנה העובר תיכף, קנה לכו"ע (נתה"מ), אמנם דווקא שהוכר העובר חשיב דבר שבא לעולם (רע"א * המחנ"א), והטעם שלא קנה, דכל מוכר עובר בהמתו, שתלד הקנין לא בא אלא לכשילד, דכל זמן שהיה במעי בהמה זה אינו רוצה בקניינה (רע"א * השער המלך), ועיין באה"ע (סי' מ ס"ח): האומר לחבירו, אם תלד אשתך נקבה תהא מקודשת לי, אינו כלום. ולהרמב"ם וקצת מפרשים, אם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר, הבת מקודשת, וצריך לחזור ולקדשה מאביה לאחר שתולד, כדי שיכניסנה בקדושתו שאין בהם דופי. וז"ל הח"מ: והוכר העובר הבת מקודשת - משמע דהוי קידושין גמורין ואף על גב דק"ל המזכה לעובר לא קנה, שאין קידושין דהאב בעולם והוא זכה בכסף הקידושין מיהו קשה במה שפסק בח"מ (סי' רט ס"ד) מה שתלד פרתו או שפחתי אפילו היתה הפרה או השפחה מעוברת לא קנה כלום וכו' והיה לו [לשו"ע] להביא דעת הרמב"ם דאם הוכר עובר מיקרי בא לעולם. והמוכר עובר שפחתו כשהוכר עוברת קנה הלוקח. ועי' ב"ש (וכן הוא בב"מ): יש לומר

דמש"כ כאן מקודשת היינו לחומרא אמרינן מקודשת אבל לא ודאי קידושין הם דלרוב פוסקים אינה מקודשת (פ"ת).

מיהו גבי אילן כו' - הטעם, דפירות החנוטים הן בעין, ונחשבים כדבר שבא לעולם, משא"כ בעובר שבמעמי הפרה והשפחה שאינו בעין (סמ"ע וקצה"ח), וכל מה שהפירות גודלים היא ממילא (סמ"ע), ו"א דאינו מועיל מכירת הפירות למה שגדל אח"כ כיון דאינו אומר לו דקל לפירות וה"ל המותר מה שגדל אח"כ מגוף האילן של המוכר (קצה"ח), ואם מכר הפירות "לכשיתלשו", כיון דעתה לאו בני משיכה נינהו, מעות לבד קונות, אף דהקנין חל רק כשיתלשו, ואז בני משיכה נינהו, מ"מ אזלינן בתר השתא (רע"א).

אפילו אחר שתלד כו' - דלמ"ד אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם, היינו דוקא כשלא חזר בו עד שבא לעולם, ומינה נלמד דלמ"ד דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וק"ל כוותיה, ס"ל דאפילו אחר שבא לעולם יכול לחזור בו (סמ"ע וש"ך), המוכר עובר פרתו אחר שנשחטה האם, תו לא הוי דבר שלא בא לעולם, ואף על גב דעדיין העובר במעי אמו, דכיון שנשחטה ה"ל כמאן דמנח בדיקולא (קצה"ח).

ואם קדם הלוקח ותפס - פירוש, קודם שחזר בו (סמ"ע), דוקא כשידע המוכר שתפס הלוקח ומטעם מחילה (ש"ך), [כתוספת על דברי הש"ך] שכן ללא ידיעת המוכר הוה כיאוש שלא מדעת, ולא קנה (קצה"ח), ונראה דמייירי בשדה שהיה בקנין כסף דמהני בלאחר זמן כמבואר לעיל (ס' קצא ס"ד), ובמטלטלין כגון שאמר לו "משוך וקנה לאחר שיבוא לעולם", והלך ומשך אחר שבא לעולם, א"נ שהקנה לו הקרקע בכסף ואגבו המטלטלין, ופירש לו, שגם הקרקע לא יקנה עד שיבואו המטלטלין לעולם, דאז בשעה שחל הקנין על הקרקע, חל ג"כ על המטלטלין באגב. דאם הקרקע הוא תיקף שלו והמטלטלין לכשיבואו לעולם, לא נקנו באגב קרקע, כיון שכבר הקרקע שלו, אין המטלטלין נקנין אגב קרקע שלו, כמבואר לקמן (רמ"א ס' רג ס"ז), וכיון שהיה על ידי קנין, רק דלא קנה משום דבר שלא בא לעולם, מהני תפס. אבל אם הקנה לו בקנין סודר, דגם בדבר שישנו בעולם, רק שמקנה לו לאחר זמן, לא קנה, מטעם דהדר סודר למריה, אפילו תפס לא מהני (נתה"מ).

אין מוציאין - אין זה מכת ספק, אלא שכן הדין נותן (סמ"ע), [כהסבר של דברי הסמ"ע] מטעם מחילה (ש"ך), דבזבוי, מחילה בטעות הוה מחילה. ועוד מי שהקנה לתת לחברו מחצית מה שירויח, דאע"ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אם נשבע להשלים חייב וחברו קנה (ש"ך * המהרש"ך). עכ"ז המוכר מצי למחדש ביה אפילו אחר שבא הפירות לעולם, כיון שלא אכלם עדיין הקונה, ואי שמיט ואכיל אחר שחזר בו, גזל הוא, ומפקינן מיניה. ודוקא כשחזר בו, אפילו אחר שבא לעולם הוא דלא זוכה הקונה, אבל אם לא חזר בו, שלא ידע שהיה יכול לחזור בו, ובין כך וכך אכלם הקונה, לא מפקינן מיניה (ש"ך * המב"ט), ו"א שכל מחילה שהוא טעות, איננו מחילה כלל (ש"ך * המהר"ם מלובלין), ראובן קנה משמעון בגד מיד בבואו מן הבית חרושת בכך וכך האמה בקנין סודר ונתן לו מקצת הדמים ונתחייב שמעון להשלים מכיסו כל המלאכות הצריכות להשלימו עד צאתו מן המכבש ועברו קצת ימים עד השלים המלאכות הצריכות ובין כך ובין כך נתייקרו הבגדים וחזר בו שמעון בטענת כיון שהוא מחוסר ג' מלאכות הרי זה כמו שלא בא לעולם עדיין, וכן איתא ב"ר"ד (ס' קעה ס"ד): אם היה למוכר מאותו המין, אעפ"י שעדיין לא נגמרה מלאכתו, מותר לפסוק עליו עד כדי השיעור שיש לו, אף על פי שעדיין לא יצא השער. והוא שלא יאה מחוסר אלא מלאכה אחת או שתיים, אבל אם מחוסר שלשה מלאכות, אסור. אין לשמעון זכות לחזור, שזה דבר בעולם, ועל אף שמיל"ד אסורים ג' מלאכות היינו מטעם ריבית, ולא מטעם דבר שלא בא לעולם (ש"ך * אלשיך), עשיר שנתן לבתו שטר חצי זכר [ע"י לקמן ס' ?] כנהוג וחזר עשיר וקנה מבתו ומבעלה השטר. ועכשיו טוענת הבת לבטל המקח חדא דהוי מוכר דבר שלא בא לרשותו, טענת הבת היא טענה, ואין מכירה (ש"ך * המהר"ם מלובלין).

אלא כתב לו שטר כו' כמאן דתפיס דמי - נראה דמייירי דאחר שבא לעולם מסר השטר, אזי מהני השטר דמסר לו כאילו בא לידו (סמ"ע), כל זה דוקא שתפס הפירות בעצמן אבל אם נתן לו משכון לא, אבל בשטר שכותב לו על שדהו נהי דהשדה לא בא לעולם, כיון דתפס בשטר אחר שבא לעולם זוכה בשדה על ידי שטרו כיון דנתרצה ומוחל לו שטרו וה"ל כקונה את השדה עכשיו בשטרו (קצה"ח), אין צריך שיהא מסירת השטר אחר כך, ואפשר דהסמ"ע כוון לומר שיהא השטר בידו בשעה שבא לעולם (ס"ז), ו"א דוקא במכירת שטר חוב לאחרים, כיון דמסר ליה שטרא והיינו השטר שמכר לו, וגם כתב לו שטרו היינו השטר מכר על השט"ח, ושוב א"צ לתבוע המוכר שלו רק להלוה, כמאן דתפיס דמי, אבל כשמכר לו שדה לכשאקחנה, והשדה שלקח הוא תחת יד המוכר, דקא תבע ליה הלוקח למוכר, אף שיש שטר מכר בידו לא חשיב כתפיס כיון דע"כ צריך לתבוע לו, וכן נראה כונת הרמ"א. אף דמשכון בשעה שמכר לו לא מהני דמנה אין כאן משכון אין כאן, מ"מ אם מסר לו משכון אחר שבא לעולם מהני כמו תפס, ו"ח, ורק אם תפס הדבר המכר לו (נתה"מ), ו"א שאין במסירת שטר תפיסה כלל, ו"א דעיקר כסמ"ע (רע"א * האסיפת הגאונים).

האילן לפירותיו כו' - דכיון דהאילן הוא בעין חל עליו הקנין לצורך פירותיו שיצאו ממנו (סמ"ע), והמוכר מעות לפירותיהם מהני, וגם במצודה לפירות מהני, ע"י סימן ר"ג סעיף א', ורוב הקדשות ונדבות שבערי ארץ ישראל המה על דרך זה, דהקרן לנותן והריח לעניינים או לתלמוד תורה, וכי האי גוונא מותר להלות בריבית, כיון שאין לעניינים בקרן כלום לאו בעלי ממון מיקרי (קצה"ח ונתה"מ, ורע"א * הת"ח), ו"א דלא כקצה"ח, אלא המוכר מעות לפירותיהם לא חל המכירה (רע"א * האלשיך), וע"י ש"ך י"ד [אחד שנדר לתת מעשר מן הריח הבא מחובו ואח"כ מטה ידו ונתחרט, יכול לחזור בו משום דהריח לא בא לעולם ומיהו אם היה אומר כסף זה כל הריח הבא ממנו אתן ממנו מעשר חל ההקדש כיון שהכסף הוא בא לעולם] (רע"א), עיין מה שכתבתי בזה לקמן סימן ר"ב סק"י (פ"ת), כל דגמרו בידי אדם לא הוי דבר שלא בא לעולם וכמוכר יין ענביו בשעת הבציר (פ"ת).

קנה מיד - פירוש, אפילו עד שלא יצאו הפירות (סמ"ע). שיקנה ממנו דמי היין כשימכר היין - דוקא באומר לכשימכר, אבל בסתם דמי היין מפרשין יין לדמיו, וה"ה בדמי בית הוה כמו בית לדמיו, אך בדמי שכירות בית מיקרי דבר שלא בא לעולם. יש לחלק בין היכן דהפירות טפלים להדקל, לא מפרשין דקל לפירותיו. ולפ"ז, בדמי חמרא וכן דמי בית, דהדמים חשובים כמו החמרא והבית, שפיר מפרשין יין ובית לדמיו, משא"כ בדמי שכירות דהוי טפל לבית, הוי ממש כמו פירות דקל (פ"ת).

שיקנה כשיהיה בעולם קנה כו' ויש חולקין - ע"י לקמן ס' ר"י ס"א אותו מח' (סמ"ע), ועיקר כיש חולקים כדמוכח לקמן (ס' ר"י ס"א) (ט"ז).

יכול לשעבדו ויש חולקין - ועיין לעיל (סימן ס' סק"ב וסימן ק"ב סק"ה), שם כתבתי דאין חולק בשעבוד כי אם בבא לחזור קודם שבא לעולם, אבל לאחר שבא לעולם מודים דאינו יכול לחזור משעבודו, ומש"ה מהני כשמעבד לו בדאקני ולית ביה פלוגתא, והיינו לאחר שכבר קנה ובא לידו דהמשעבד (סמ"ע וש"ך).

דדמי לקני את וחמור - עיין לעיל (ס' רג ס"ז) בהקנה לחבירו מעות ומטלטלין בקנין סודר, דשם כתב הרמ"א ג' דעות, וכתבתי שם סק"ט? טוב טעם למה סתם כאן כדעת האחרונה (סמ"ע), ו"א דלוקח לא קנה כלל (רע"א * החלקת מחוקק), עיין מה שכתבתי לעיל (ס' רג ס"י סק"ד?) מענין זה (פ"ת).

צריך לקיים שבועתו כדלעיל כו' - עיין שם סק"ג? (סמ"ע). וכן אם שאל על שבועתו - ו"א דאם נדר לטובת חבירו אם התירו דיעבד מותר, וע"י י"ד ס' רכח ס"ב (רע"א), תקיעת כף אין לה התרה אלא על דעת מי שתקע לו כפו (רמ"א * ה"ז).

כך אין אדם יכול למחול דבר שלא בא לעולם - היינו בראובן שידע בשמעון שרוצה ליתן לו מתנה, ואמר ראובן הנני מוחל לשמעון על כל מה שיתן לי, ואח"כ נתן לו שמעון מתנה בקנין, לא הוה מחילה. והא דפסק הרמ"א (לקמן ס"ח) דיכול אדם לסלק עצמו וכחו מדבר שלא בא לעולם, שאני התם, דקאי אאדם שיש לו שעבוד על נכסי חבירו, וכיון דכבר נשתעבד לו, מש"ה יכול לסלק את אותו השעבוד, אף מנכסים שעדיין לא קנה הנתחייב, כיון דמ"מ כבר נשתעבד לו הנתחייב, ועיין מה שכתבתי עוד שם סק"ט? (סמ"ע), ו"ח ואפילו אם לא נשתעבד לו תחילה כלל יועיל הסילוק ממה שקונה המתחייב (ט"ז), ועיקר כסמ"ע (קצה"ח סק"ג ונתה"מ סק"ו), אמנם יש לדעת, שכל מה שביד הנתחייב בשעת הסילוק, אין הסילוק מועיל לו, שמאחר ונשתעבד לו, כאילו כבר בא לידו (קצה"ח שם), כשאמר "הריני מוחל לך השעבוד" שהוא לשון טוב מהני אפילו ללא קנין, אבל אם אמר בלשון דין ודברים שהוא לשון גרוע בעי קנין (נתה"מ), כל שא"ל אין לי עלך שום תביעה וכו' די לשון זה למחול ואין צריך שיאמר בפירוש אני מוחל לך מה שאתה חייב, והמוחל לחברו כל מה שיטול מנכסיו, יכול לחזור בו קודם שיטול, אבל אחר שנטל, מה שנטל נטל, ואין צורך קנין, אלא כל שמחל נמחל לו, אילו בינו לבין עצמו (רע"א * המהר"ט), אין חיוב המסין חשוב דבר שלא בא לעולם שחיוב כל המסין העתידין להתבקש חל מעכשיו אלא שיש זמן לפריעתם עד זמן הגבוי (רע"א * המים עמוקים).

ד' ע"י ש"ע (ח"ו ס"מ ריד ס"ח): המוכר בית לחבירו על מנת שדיוטא עליונה שלי, הרי זה שלו ואם רצה להוציא בה זיזין מוציא לה, ואם נפלה חוזר ובונה אותה, ואם רצה לבנות על גבה בונה לו כשהיה מקודם. הגה: והוא הדין אם אמר חוץ מבור ודוה וכל כיוצא בזה:

על מנת שדיוטא עליונה שלי - ו"א גג שיש בו מעקה גבוה י' ורחב ד', ו"א שהוא בונה העליונה שע"ג בנין ביתו שמכר, ורגילין לבנות עליה בנין ואז נקראת דיוטא, ולשני הפירושים לא היה צריך המוכר להתנות זה התנאי, דמסתמא נמי הדיוטא אינה נמכרת בכלל הבית, ודרשינן יתור לשונו כדמסיק (סמ"ע), וע"י ראנ"ח הובא לעיל סק"י (ש"ך).

ואם רצה להוציא בה זיזין מוציא - פירוש, שאם מכר החצר עם הבית יכול להוציא ממנו זיזין לחצר, דחשבינן [יתור לשונו] כאילו שייך מקום בחצר להוציא זיזין, דה"ק ע"מ שיהיה דיוטא שלי בכל אופן כמו שהיה בראשונה, וכן אם לא מכר החצר יכול להוציא זיזין ממנו על הדיוטא (סמ"ע).

ואם נפלה חוזר ובונה אותה - ואף על גב דכתב המחבר לפני זה בסעיף ו' דאף בלא יתור לשון כשנפלה העלייה אפילו בנויה ע"ג עמודים יכול המוכר

אתונות צחורות אלו ת"ח שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה ומבארים כזהרים. ואמר [איוב ל"ה] מלפנו מבהמות הארץ, פי' שילמוד האדם מן הרשעים שדומין במעשיהם לבהמה, כמו שהם לומדים תמיד שלא לשם שמים בשקידה רבה ככה תלמוד בלבב שלם לשם שמים. כי קשה לאדם מאוד ללמוד בחפץ וחשק לשם שמים כמ"ש [ברכות כח:] יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא ב"ו. ואמר תדעו וכו'. וזהו אמרו **ורחיש פרשא כו' ולא יכיל ליה**, שהלומד לשמה קשה לו ללמוד כ"כ בשקידה רבה כנ"ל (גר"א).

לחזור ולבנותה, שאני עליה דחשיבה טפי מדיוטא (סמ"ע) גם בלא יתור לשון [שדיוטא עליונה שלין] הדין כן, ומה שהצריכו יתורא ד"על מנת" לענין נפילה, שדיוטא היא שורה עליונה, וע"ז אמר "אם נפל חוזר ובונה", אם נפל הבית, מחויב הלוך לחזור ולבנות, משום הך דיוטא, כדי שתהיה חזקה (ט"ז).

כשהיה מקודם - הלשון משמע דה"ק, דוקא כשהיה בנויה על גבה מקודם יכול לחזור ולבנות על גבה, ולאפוקי אם לא היה בנוי על גבה מתחילה (סמ"ע).^ה ע"י שר"ע (י"ד סי' קעז ס"ב): חלה אחד מהם, אם בפשיעה כגון שהלך בשלג בחורף או בחום בימות החמה וכיוצא בזה. אם יש קצבה לרפואתו מתרפא בשלו, ואם אין לה קצבה מתרפא מן האמצע. אבל אם חלה באונס, אפילו יש לה קצבה, מתרפא מן האמצע. וקודם שנתרפא יכולים לומר לו חלוק עמנו. הגה: ויש אומרים בהיפך דפשיעה בכל ענין אינו מתרפא מן האמצע ובחלה באונס דוקא רפואה שאין לה קצבה מתרפא מן האמצע:

חלה אחד מהן כו' - בפשיעה, אין חילוק בין אין לו קצבה ליש לו קצבה דאינו מתרפא מן האמצע, ובאונס אם יש לה קצבה מתרפא מהאמצע, ואין אם לה קצבה לא (סמ"ע), ועיקר כהמחבר (דלא כסמ"ע) (ש"ך). שני אחים נשתתפו יחד ועשו תנאי ביניהם שכל ההוצאות בלתי מסודרות כל אחד יוציא מחלקו ולא מתפסת הבית, הוצאות חולאים הם כמזונות שיוצאים מתפסת השותפות ואינם נקראים הוצאות בלתי מסודרות, שבכל תנאי שבעולם שאדם מתנה עם חברו שאינו מפורש נגד הדין, יש לחקור לפרש לשון התנאי באופן שלא יהיה נגד הדין, משום דאנו אומרים אלמלא היה כוונתו של בעל התנאי להתנות כנגד הדין לא ה"ל לסתום אלא לפרש בהדיא, אבל הוצאות בניו לת"ת אינם בכלל מזונות ואינם יוצאים מתפסת השותפות (ש"ך * הבאר שבע). כגון שהלך בשלג כו' - ואין חילוק בין הלך בזמנים הללו ברגליו או ישב בעגלה, דאמרינן הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים (סמ"ע).

דפשיעה בכ"ע - ראובן נפטר, והניח ג' בנים ונכסים, והבנים אחרי פטירתו היו נושאים ונותנים בנכסי עזבון אביהם, והיו עושים הוצאות ופוזרים כל אחד מהם כרצונו מבלי חשבון, ועתה באו לחלוק נכסי עזבון אביהם. אם אלו האחין מחו האחד לחבירו קודם שיוציאו, ודאי דכל אחד הוציא לעצמו ויעשה חשבון מכל מה שהוציא, אבל אם לא מחו אלא הוציאו בדרך הסתם, אם קנו דברים לבניהם ולנשותיהן, או חפצים בבתיהם, ודאי דשמין אם הם בעין ולא נאבדו ולא בלו לגמרי, אבל אם נאבדו או בלו לגמרי אין שמין כלל, דמסתמא אחים מחלי אהדדי. ואפילו שזה הוציא יותר מזה, וכן אם הוציאו באכילה ושתיה זה יותר מזה ולא מחו אהדדי קודם שיוציאו, ודאי דמחלי אהדדי, ואפילו היכא דיהיב חד מן האחין מתנה לאיניש אחרינא מתפסת הבית וחזו אחין ושתקו, דמחילה היא. ובחלה באונס ברפואה שאין לה קצבה מתרפא מן האמצע (רע"א * הלחם רב), וע"י חכם צבי [הוב"ד פ"ת וע"י לקמן סק"ל], וי"א שאין חלק בין קצבה ללא קצבה, אלא באונס מתרפא מהאמצע ובפשיעה משלו (פ"ת).

^י כי סופו ומדריגה העליונה של הגאווה היא מדת הכעס. ואמרו כל הכועס שכינה מסתלקת ממנו. ואמרו [תענית ה.] האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא דרתחת ב'י. וז"א **אי דלינן טפי** במדת הגאווה היינו נשרפין מאש הכעס (גר"א).

^י פי' כשמתחיל הגל למשול, א"ל לגל העבר כלום הנחת לשום אדם שלא הפכתו לרע (גר"א).

^ה **א"ל פוק חזי גבורתיה דמריך דאפילו כמלא חוטא דחלא לית דעברו**. מפני שהצדיקים נמשלים לחול שעל שפת הים, כ"ש בב"ב [דף ז:] רבי יהודה נשיאה רמא דשורא אדרבנן, א"ל רשב"ל רבנן לא צריכי נטירותא דכתיב [תהלים קל"ט] אספרם מחול ירבון אלא אלו מעשיהן של צדיקים שאספרם מחול ירביון, וק"ו ומה חול שמועט מגין על הים מעשיהם של צדיקים שהן מרובים עאכ"ו. ואמרו בסוכה [דף נב.] א"ר אסא יצה"ר בתחלה דומה לחוט של בוכיא וכו' אבל הצדיקים אינם מניחים להתפתות מהיצר אפילו כחוט. ואמרו יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום והקב"ה עוזרו. וזה אמרו **פוק חזי גבורתיה דמריך**, שנאמר האותי לא תיראו נאם ה' אשר שמתי חול גבול לים חוק ולא יעברנו. פי' מדוע לא תראו מפני, וא"ת יצה"ר אינו מניח אותנו, והלא שמתי חול גבול לים, בצדיקים איננו שולט אפילו כחוט של בוכיא.

וסיפור של רב"ח זה הוא על מדת הגאווה וסופו מדת הכעס. וסדר אותו על סדר הפסוקים הספור הראשון ע"פ ויאמר ויעמד רוח סערה, שהוא משבר ומטבע לספינה כמ"ש בפ"י יונה ויהי הסער והאניה חשבה להשבר כו' וע"ש. וספור השני על פסוק שאחרי ותרוםם גליו וכו' (גר"א).

^י ע"ד שאמרו בר"ה [דף יז.] ועליהם אמרה חנה ה' יחתו מריביו, א"ר יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי הקדירה, אמר רבא ואינן משפירי שפירי בני מחוזא ומקריין בני גיהנם. פי' שפירי כל מעשיהן אינן אלא להתנאות בהן וקורדום לחפור בהם. ואמרו בב"ב [דף ח.] אני חומה זו תורה, ושדי כמגדלות אלו ת"ח. וזהו אמרו **דרחיש אקופא דשורא דמחוזא**, ר"ל בני ת"ח של מחוזא בני גיהנם העוסקים בתורה להתנאות בהם (גר"א).

^א שהצדיקים ות"ח נקראים רוכבים כמ"ש בחלק סנהדרין [צו]. ואת רגלים רצת ואיך תחרה את הסוסים, ומה בשביל שכר ד' פסיעות ששלמתי לאותו רשע שרץ אחר כבודי אתה מתמיה, כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים עאכ"ו. ואמרו [עירובין דף נד:] תנא דבי רב ענן מ"ד רוכבי